

ཐོག་མར་གྲུང་སྒྲིང་བ།

དེ་ཡང་རྒྱལ་ཁབ་ས་པ་དགོ་འདུན་ཆོས་འཕེལ་གྱིས་གཏམ་རྒྱུད་གསེར་ཐང་དུ།
“རང་རེའི་མཁས་བ་རྣམས་ཀྱི་རྣམ་དཔྱད་ཀྱི་འཆར་ཚུལ་དང། རྩོམ་པའི་སྒྲིག་
སྟངས། ཆས་དང། ཆོག་སོགས་སྒྲིག་སྐྱུམ་གྱི་བྱེད་པ་ཐམས་ཅད་ལ་ཏིལ་ལ་ཏིལ་
མར་གྱི་ཚུལ་དུ་རྒྱ་གར་པའི་ཤན་གྱིས་ཁུབ་ནས་ཡོད་ཅིང། ཐ་ན་ཆོག་ས་བཅད་དུ་མ་
རེའི་ནང་དུ་དཔེ་འགའ་ཞིག་སྟོན་དགོས་ཆེ་འང་རྒྱ་གར་གྱི་རྒྱ་བོ་རི་ཕྱོངས་སོགས་ཀྱི་
མིང་ཁོ་ན་འོངས་”ཞེས་གསུངས་ཡོད་པ་བཞིན། “དེང་རབས་བོད་ཀྱི་རྩོམ་
རིགས་”ཟེར་བ་འདི་དང། རྩོམ་པ་པོ་དེ་དག་གི་སེམས་ཀྱི་འཆར་སྟངས་དང། རྩོམ་
གྱི་སྒྲིག་སྟངས། མཛེས་བའི་ཉམས་བཏོད་ཚུལ། ལུས་ངག་ཡིད་གསུམ་གྱི་རྣམ་
འགྱུར་ཐམས་ཅད་ལ་མ་ཏེ་ཅི་ནའི་ཤན་མ་ཞུགས་པ་ཞིག་ཏེ་ལམ་མེད་ཅིང། ལྷག་
པར་དུ་རིག་གནས་གསར་བརྗེ་ཆེན་མོ་ཞེས་བའི་དུས་འགྱུར་ཆེན་མོ་དེ་ཡིས་ཤན་
ཞུགས་ཏེ། ཐ་ན་གནད་སྟོན་པའི་ཆོག་འགའ་རེ་བཀོལ་དགོས་ཆེ་འང་། རིག་གནས་
གསར་བརྗེའི་ཐ་སྟོན་སྟེ། “རྟིང་ཞེན་”དང་། “གཞོན་རྒྱ།”དང་། “སྟིང་སྟོབས་”སོགས་
བཀོལ་བཞིན་ཡོད་པ་དང། ཐ་སྟོན་དེ་ཆོ་རི་ཁོང་ཆོའི་སེམས་སུ་བྱུན་མོང་མ་ཡིན་
པའི་ངར་ཆེན་པོ་སྟེར་པའི་མཆོན་ཆ་ལྟ་བུ་གྱུར་ཏེ། རྣམ་ཡིན་ཡང་ལེགས་ཉེས་ཀྱི་
འཛིག་སྟངས་དང། བདེ་སྐྱེག་གི་དབྱེ་བ། རིགས་ལམ་གྱི་ཁྱད་ཆོས་རྣམས་ཀྱང་ཆད་
འདི་ལྟ་བུ་བརྟེན་ནས་འཛིག་བཞིན་ཡོད། དེ་བཞིན་ཁོ་ཆོས་“སྟོབ་གྲ”སོང་བ་ཞིག་
གིས་གཏམ་བཤད་སོགས་གོ་ཡོང་དུས། བརྗོད་བྱ་དེ་ལ་ཞིབ་འཇུག་བྱེད་ཡོད་པ་
དང། མི་དེ་དག་ལ་ཞིབ་འཇུག་པ། མཁས་བ་སོགས་ཀྱི་མིང་བྱིན་ནས་གཟི་བརྗེད་
ཆེན་པོ་ཞིག་དུ་བརྩེ་སྟོལ་ཡོད་པ་དང། དེ་བཞིན་དགོན་སྡེ་ཞིག་ནས་ཡོང་བའི་མི་
ཞིག་གིས་བརྗོད་བྱ་གཅིག་པ་ཞིག་བཤད་ཀྱང་། གྲྲ་བཙུན་དེ་དག་གི་སྐད་ཆ་ནི་ཉམ་
རྒྱུད་བ་དང། གཟི་བརྗེད་མེད་པ་འདྲ་བ་ཞིག་དུ་བརྩེ་བཞིན་ཡོད། ཁོང་ཆོ་སེམས་ཀྱི་
ཕུགས་སུ་རྣམ་ཡིན་ཡང། རྟིང་བ་དང་གསར་བ། ཆོས་བ་དང་སྐྱ་བོ། དེ་བཞིན་ཆོན་

རིག་དང་ཆོས་ལུགས་སོགས་ཀྱི་ཁྱད་པར་རྒྱ་ཆེན་པོ་ཡོད་པ་དང་། དེ་དག་ལ་གཞི་
མཐུན་ཅི་ཡང་མེད་པའི་འདོད་ཚུལ་ཞིག་ཁོ་ཚོའི་སེམས་སུ་ཏན་ཏན་ཡོད་པ་མ་ཟད།
བོད་ཀྱི་ཚོན་སྟོལ་གྱི་སློབ་གསོ་དང་། མཁས་པ། དེ་བཞིན་བསྟན་བཅོས་སོགས་ལ་
སེམས་ཀྱི་གཏིང་ནས་དོགས་པ་དང་། འཁོར་འཛིན་སོགས་ཡོད་པ་དང་། ཁ་ཅིག་
གིས་དེ་བས་ཀྱང་ཚོན་སྟོལ་ཐམས་ཅད་ཁོ་ཚོའི་མི་ཆོ་དང་། ལྷ་བ། གོ་གནས་སོགས་
ཀྱི་དགྲ་རྒྱ་ལྟ་བུའི་འགལ་བ་བཟུང་དེ་དུས་ནམ་ཡང་ཆེད་དུ་འཐབ་པ་དང་ཚུད་
པའང་བྱེད་བཞིན་ཡོད།

རྩིང་གཏོར་གྱི་གྲུབ་མཐའ་འདི་དུས་གང་ཞིག་ལ་བྱུང་བ་དང་། རྒྱ་དང་རྒྱུན་གང་
ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བ་རེད་དམ་ཞེ་ན། དེ་ནི་ད་ལྟ་ནས་བརྩིས་བའི་མི་ལོ་བཞི་བརྒྱ་
ཅུ་ཅམ་གྱི་ནང་བྱུང་བ་དང་། རྒྱ་དང་རྒྱུན་དུ་མ་ཞིག་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བ་ཞིག་ཡིན་
པར་འདོད་དོ། རྒྱ་དང་རྒྱུན་ནི་ནང་བའི་ཆོས་སུ་སྤྱི་མཐུན་གྱི་ལས་དང་། དེང་དུས་
འཇིག་རྟེན་གྱི་རྣམ་བཞག་དུ་ལོ་རྒྱུས། ཆབ་སྲིད་ཀྱི་རྒྱ་དང་རྒྱུན་མང་པོ་ཞིག་ལ་
བརྟེན་ནས་བྱུང་བ་ཞིག་རེད། ལར་དུ་རྒྱ་རྒྱུན་དེ་དག་ཐམས་ཅད་གསལ་ཅུ་ཅམ་ཞིག་
བཤད་ན། བོད་ཀྱི་རྣམ་དཔྱད་ཅན་རྣམས་ལ་ཡན་པའི་རྒྱ་དང་། ལོ་རྒྱུས་དངོས་
རྟོགས་པ་ལ་ཡན་པ་མང་པོ་ཞིག་ངེས་པར་དུ་འགྱུར་སྲིད་མོད། དེ་ལྟ་བུའི་རྒྱ་ཆེ་བའི་
རྣམ་བཞག་ཅིག་ལེན་འདི་ལྟ་བུ་ཞིག་གི་ནང་གི་རྒྱ་དང་པའི་བཟོ་མི་འདུག་ཅིང་། ངལ་
བའང་མི་བསྟེན་པར་བྱ། དེ་བས་རྒྱ་མཚོ་ནང་གི་རྒྱ་ཐིགས་ལྟ་བུ་ཅུ་ཅམ་ཞིག་གླེང་མོལ་
གྱི་ཚུལ་དུ་དྲངས་ནས་བཤད་ན། དེང་རབས་བོད་ཀྱི་ཚུ་མ་རིགས་ཟེར་བ་འདི་མ་དུ་
ཅི་ནའི་ཡུལ་གྱི་ལྷ་བཞི་ལས་འགལ་གྱི་རྩིང་གཏོར་གྱི་ལྷ་བ་དང་། ལྷག་པར་དུ་རིག་
གནས་གསར་ཆེན་པོའི་དམར་སྤང་དམག་གི་ལྷ་བ་ལས་བྱུང་ཞིང་། གཞུང་གི་སློབ་
གྲྭ་ལ་སོང་བའི་སློབ་གྲྭ་བ་དག་གིས་གསར་དུ་བརྟོན་པ་ཡིན། ཁོ་ཚོས་ལྷ་བ་འདི་
དེང་རབས་ཅན་དང་། ཚན་རིག། ལྷག་པར་དེང་རབས་བོད་ཀྱི་ཚུ་མ་རིགས་ཟེར་
པའི་དར་གྱི་འོག་ནས་སྤེལ་བ་ཡིན་མོད། བསམ་སློབ་རྩིང་ཐག་པ་བཏང་ཡོང་དུས།

སེམས་ཀྱི་འཕྲུང་སྤངས་དང། ཚེག་གི་བཀོལ་སྤངས། གཞི་ལམ་འབྲས་གསུམ་
ཐམས་ཅད་དོན་གྱི་ད་དུང་རིག་གནས་གསར་བརྗེ་ཆེན་མོ་ལ་ཐར་ཐུབ་མི་འདུག།
འདི་རུ་ཐུན་གྱིས་དོགས་གཞིའི་ཚུལ་དུ་དེང་རབས་བོད་ཀྱི་རྩོམ་རིགས་ཟེར་བ་སྟེ་
དང། ལཱ་བཞི་ལས་འགུལ་དང། རིག་གནས་གསར་བརྗེ་ཆེན་པོ། ལུང་པར་དོན་གྲུབ་
རྒྱལ་དང་ཞོགས་དུང་སོགས་ལས་འཕྲོས་པའི་སྒྲུང་མོ་ཞིག་བྱེད་པར་འདོད་ཅིང། དེ་
ན་ཆེད་དུ་བྲིས་པའི་བསྟན་བཅོས་འདིའི་ནང་དུ་ཐོག་མར།

༼༡༽ རིག་གསར་གྱི་འབྱུང་ཁུངས་དང། ལྟ་གྲུབ། ལུང་པར་རྩོམ་གཤིས་སོགས་རུང་
ཟད་ཅིག་འབྲི་རྒྱ་ཡིན་པ་དང། དེ་ནས་དོན་གྲུབ་རྒྱལ་གྱི་མི་ཆེའི་ལོ་རྒྱུས་མདོར་
བསྟུས་དང། རིག་གསར་གྱི་ཤུན་ལྷགས་སོགས་མདོར་བསྟུས་ཞིག་འབྲི་རྒྱ་ཡིན།
ང

༼ཁ༽ དེ་ནས་དོན་གྲུབ་རྒྱལ་གྱི་རྩོམ་སྐད་གྲགས་ཅན། ལང་ཆོའི་ཐབ་རྒྱ་དང། སད་
ཀྱིས་བཅོམ་པའི་མེ་དྲོག། ཀང་ལམ་ཕྱ་མོ་སོགས་ལ་ཞིབ་དཔྱད་རུང་ཟད་བྱ་རྒྱ་ཡིན་
ཞིང། འདི་དག་གིས་དོན་གྲུབ་རྒྱལ་གྱིས་ལྟ་གྲུབ་དང། རྩོམ་གཤིས་ཇི་བཞིན་མཆོན་
ཐུབ་པའི་རེ་བ་ཡོད།

༼ག༽ དེ་ནས་དོན་གྲུབ་རྒྱལ་ལས་འཕྲོས་པའི་དེང་རབས་ཀྱི་རྩོམ་དང། ལུང་པར་
དུ་དེང་དུས་ཀྱི་བོད་ཀྱི་གསར་བརྗེ་བ། ཞོགས་དུང། མེ་ལྗེ་སོགས་ཀྱི་ལྟ་གྲུབ་སོགས་
རུང་ཟད་ངོ་སྟོན་གྱི་ཚུལ་དུ་དཔྱད་རྒྱ་ཡིན་ཞིང། འདིས་དེང་དུས་བོད་ཕྱི་ནང་ཀུན་
དུ་སྒྲུང་བཞིན་པའི་བོད་ཀྱི་རྩོམ་རིགས་ཟེར་བ་དེའི་ངོ་བོ་དང། ལུང་ཆོས་སོགས་
རུང་ཟད་ཤེས་ཐུབ་པའི་རེ་བ་ཡོད།

༼ང༽ བོད་ནང་གི་དེང་རབས་ཀྱི་རྩོམ་རིགས་སྐོར་ལ་དཔྱད་པ་རུང་ཟད་བྱས་
རྗེས། པད་མ་འབྲུམ་སོགས་ཀྱིས་རྟོང་གཏོར་དང། རིག་གསར་གྱི་ངོ་བོ་མཆོན་པའི་
བོད་ཀྱི་དེང་རབས་རྩོམ་རིགས་གསར་བ་འདི་ཕྱི་རྒྱལ་གྱི་བོད་མི་ཁྲོད་དུ་ཇི་ལྟར་

སྤྱེལ་ཚུལ་དང། དེ་དག་གི་ལྟ་གྲུབ་དང། དེ་ལས་འཕྲོས་བའི་དང་རབས་བོད་ཀྱི་
ཚུམ་རིགས་ཀྱི་ལྟ་གྲུབ་དང། སྤྱོད་ཚུལ་སོགས་ཀྱང་ཅུང་ཟད་རེ་བྲི་འདོད་ཡོད།
༼ཅ༽མཐའ་དཔྱོད་ལྟ་བུ་ལ། བོད་ཀྱི་དང་རབས་ཚུམ་རིགས་ཀྱི་གནས་བབས་དང།
དེ་དང་བོད་ཀྱི་ཤེས་རིག་གཉིས་ཀྱི་འབྲེལ་བ། ཟུང་པར་དུ། ཞེགས་དུང་དང་པད་མ་
འབུམ་སོགས་ཀྱིས་”དང་རབས་བོད་ཀྱི་ཚུམ་རིག་”འདི་”དང་རབས་ཅན་”ཀྱི་
ཚུམ་གཤིས་ཞིག་ཡིན་ཁུལ་གྱིས་སྤྱེལ་ཅི་བྱུང་བའི་ཁོད་ཡོད་མོད། འདིར་ “དང་
རབས་ཅན་”དང་ “དང་རབས་བོད་ཀྱི་ཚུམ་རིག་”གཉིས་ཀྱི་འགལ་འབྲེལ་གྱི་སྐོར་
ལ་ཅུང་ཟད་དཔྱད་ཏེ་རེ་ཞིག་ཚུམ་འདི་འཇུག་བསྐྱབ་པར་བྱ་རྒྱུ་ཡིན། འདི་ནི་ཆེད་དུ་
ལོ་མང་པོ་ཞིབ་འཇུག་བྱས་བའི་འབྲས་བུ་མ་ཡིན་ལ། གཞན་གྱི་ལྟ་བ་དང་མི་ཆོལ་
སྒྲུང་མེད་དང། མཐོང་རྒྱུང་སོགས་ཀྱིས་ཚུལ་ཀྱང་མེད་པར། སློ་གཟུ་བོ་ཞིག་གིས་
ངང་ཚུལ་གྱི་བོད་ཀྱི་དོན་གཉེར་ཅན་དག་ལ་འཕྲོས་མོལ་ཅམ་བྱེད་པ་དེ་ཡིན།
བསྟན་བཅོས་འདི་བཞིན་བོད་ཡིག་དུ་འབྲི་བའི་སྐབས་སུ། བོད་མི་རྣམས་ཀྱིས་གོ་
བདེ་བ་དང། གྲོག་བདེ་བའི་ཕྱིར་དུ། དབྱིན་ཇི་དང་རྒྱ་ནག་སོགས་ཀྱི་སྤྱོད་དང་དེང་
གི་ཚུམ་རིགས་ཀྱི་ལྟ་བ་མཆོན་པའི་ཡི་གེ་དང། གྲུབ་མཐའི་རྣམ་བཞག་རྣམས་བོད་
ཡིག་དུ་མེད་པར་རྣམས་ལུང་དྲངས་བ་དང། བཀོལ་སྤྱོད་བྱས་མེད། རྒྱ་མཚན་ཅི་
ཡིན་ཞེ་ན། སྤྱོད་ཀྱིས་བསམ་པར་དེང་དུས་མི་མང་པོ་ཞིག་གིས་རང་གིས་ལུང་
དྲངས་བ་དང་རང་གི་ཀྱང་ཏ་མ་གོ་བར་དྲངས་བ་མཐོང་གིང། ཟུང་པར་དུ་དབྱིན་
ཇི་དང། རྒྱ་ཡིག་སོགས་ཀྱི་སྐད་ཆ་འདྲ་ལུང་དྲངས་ན། སྐག་སློང་བ་ལྟ་བུ་གིས་དུའང་
མཐོང་བས། འདིར་ལུང་དྲངས་བ་ཐམས་ཅད། བོད་ཡིག་དུ་ཡོད་པའི་རྣམས་ཀྱི་
བསྟན་བཅོས་རྣམས་ལས་བཀོལ་ཅི་བྱུང་བུས་ཡོད། ཡིན་ནའང། དཔྱད་པ་བྱེད་
སྒྲུངས་དེ་དང་དུས་རུབ་ཕྱོགས་སུ་དར་བཞིན་པའི་མཁས་བའི་དཔྱད་ཚུམ་འབྲི་བའི་
སྒོལ་བཞིན་དུ། རྩ་བའི་དམ་བཅའ་དེ་སྐབ་པའི་ཆེད་དུ་རིགས་པ་དང། ལུང་འདྲན་
སྒྲ་ཆོགས་བྱས་ཏེ་རང་གི་རྩ་བའི་དམ་བཅའ་དེ་སྐབ་ཐབས་བྱས་ཡོད། སྤྱིར་བཏང་

ཕྱན་གྱིས་ཡིག་ཆ་མང་པོ་སྒྱུར་གྲོག་དང་། དེ་དག་ལ་ལོ་མང་པོར་ཞིབ་དཔྱད་བྱེད་ན།
 ཚད་དང་ལྡན་པའི་བསྟན་བཅོས་ཞིག་དུའང་ཆགས་སྤྲོད་མོད། འདིར་གླེང་མོལ་
 ཅུམ་དང་། བོད་ཀྱི་མཁས་དབང་དག་གིས་ཁོད་དུ་ཆེད་དུ་སྐད་ཆ་སྒྲོང་བའི་ཕྱིར་དུ།
 དོན་སྤྱི་ལྟ་བུ་ལས་བྱེ་བྲག་དམིགས་སུ་བབྱང་དེ་བྱིས་ཡོད་པས། ཚིག་དང་དོན་རྒྱུ་
 བོ་འགའ་རེ་འང་ཞོར་དུ་བྱིས་ཡོད། ལུང་རིགས་གཉིས་ཀྱིས་སྒྲུབ་པའི་རྩ་བའི་དམ་
 བཅའ་དེ་བེན་ཡོད་མེད་ནི། གཟུར་གནས་གྱི་མཁས་བ་དག་གི་སྤྱན་སྐྱར་གཡུགས་
 ཏེ། དཔྱད་པར་བྱ་ཞེས་བཤད་པ་ལས་སྐད་ཆ་གཞན་པ་ལྟ་རྒྱུ་མེད། འདི་བཞིན་འབྲི་
 བའི་སྐབས་སུ། སྐར་གྱི་འཁོར་སེམས་དང་། ཕྱག་དོག་གིས་སྒྲ་བྲངས་བ་དང་། མི་
 འདོད་པའི་འཁང་ར་བྱས་པ་སོགས་ཅི་ཡང་མེད་པར་དཔྱེད་པའི་མིག་ཤེལ་གཞན་
 པ་ཞིག་གིས་དེང་དུས་ཀྱི་ཁུར་རྒྱག་མཁན་དག་ལ་བཞུགས་བའི་དཔྱད་པ་ཅུམ་ཡིན།
 ང་ལ་སྤང་བས་ཅི་ཡང་མི་འོང། རིགས་པ་དང་བདེན་པ་གཙོ་བོ་ཡིན། དེའི་ཕྱིར་
 འདི་ལས་འཕྲོས་བའི་སྐད་ཆ་འདྲ་བྱུང་ན། རིགས་པའི་གཞུང་ལུགས་ཤིག་གི་འཕྲོས་
 མོལ་ཤིག་ལས། སྐར་གྱི་འཁོར་སེམས་ཞིག་ནམ་ཡང་མི་འཛིན་པའི་རེ་བ་ལན་བརྒྱ་
 ལུ་བ་ཡིན།

རིག་གནས་གསར་བརྗེ་ཆེན་པོ།

སྤྱིར་བཏང་“གསར་བརྗེ་”ཟེར་བའི་ཚིག་འདི་ནི། ཡོ་རེ་བ་གླིང་གིས་མཁས་བ་
 རྣམས་ཀྱིས་སྤྲོད་དོན་དང་། དཔལ་འབྱོར། ཡང་ན་མི་རྣམས་ཀྱི་སེམས་ཀྱི་འཆར་
 རྒྱལ་སོགས་སྔོན་གྱི་སྔོན་ལུགས་དེ་རྩ་བ་ཉིད་ནས་གསར་བ་ཞིག་དུ་བརྗེ་བ་དེ་ལ་
 ཟེར་བཞིན་ཡོད་ཅིང་། ཡོ་རེ་བ་གླིང་གི་ལོ་རྒྱུས་སུ་ཆབ་སྤྲོད་ལ་ཆ་བཞག་ནས་རྩ་རྒྱ་
 སའི་དུས་འགྱུར་ཆེན་པོ་**The French Revolution (1789–**
1799)དང་། ཡ་རིའི་དུས་འགྱུར་ཆེན་པོ་(**American Revolution**
1775)ལྟ་བུ་རེད། འདི་གཉིས་ནི་སྔོན་གྱི་རྒྱལ་བོའི་སྔོན་ལུགས་སྟེ་བརྒྱ་ཁ་གཅིག་
 གཙོད་ཀྱི་ལུགས་ཏེ། མི་ཐམས་ཅད་ཀྱི་གོས་མོལ་དང་། མི་མང་གི་ཆ་བ་དུ་འབྱས་མི་

འདེམས་པ་སོགས་ཀྱིས་ཐག་གཅོད་པའི་ལུགས་ལྟ་བུ་ཞིག་དུ་བསྒྱུར་པའི་སློལ་དེ་ལྟ་
བུ་དང་། དེ་བཞིན་དཔལ་འབྱོར་ལའང་གསར་བཛེ་ཡོད་དེ། དཔེར་ན་སྡོན་གྱི་རྒྱལ་
བོ་དང་། དཔོན་པོ་རྣམས་ཀྱིས་རིན་གོང་ཐག་གཅོད་པའི་ལུགས་སློལ་དེ། རྗེས་སུ་མི་
ཕན་ཚུན་ལ་དགོས་མིན་གྱི་དབང་གི་རིན་གོང་ལས་ཐག་གཅོད་པའི་ལུགས་སློལ་
ཞིག་དུ་བསྒྱུར་བ་ལྟ་བུ་དང་། དུས་གཞིའི་ལམ་ལུགས་ཀྱི་དཔལ་འབྱོར་ལས། མ་ཙུ་
རིང་ལུགས་ཀྱི་དཔལ་འབྱོར་ལ་བསྒྱུར་བ་ལྟ་བུ་ལ་ཟེར་བཞིན་ཡོད། སྤྱི་ཡངས་
འཇུག་གི་དབང་དུ་བྱས་ན། གསར་བཛེ་ཟེར་བ་རང་བཞིན་གྱིས་འགྱུར་བ་ཙམ་ལ་མི་
ཟེར་ཅིང་། བཙན་དང་བྱུགས་ཡང་ན་སྒྲོ་བུར་དུ་ལམ་དང་ལུགས་དེ་ཆོ་འགྱུར་བ་
ཟེར་པར་མངོན། འཇམ་གླིང་དུ་བུང་བའི་གསར་བཛེ་མང་ཆེ་བ་ནི་ཆབ་སྲིད་དང་།
དཔལ་འབྱོར་གྱི་གསར་བཛེ་ཡིན། དེ་ན་རིག་གནས་གསར་བཛེ་མེད་པ་རེད་དམ་ཞེ་
ན། དེ་ཡང་མ་ཡིན་སྟེ། འཛིག་རྟེན་འདི་ལ་རིག་གནས་ལ་མིང་བཏགས་པའི་གསར་
བཛེ་འགའ་ཤས་བུང་ཡོད། འཇར་མན་ན་ཙོ་ཏང་དང་། ཉེ་རབས་ཀྱི་ཨོ་རྒྱུན་ཡུལ་གྱི་
ཁ་ཆེ་ཐ་ལེབ་པན་སོགས་ཀྱིས་རིག་གནས་གསར་བཛེ་ལྟ་བུ་རེད། དེ་ནི་ཐབས་ཤེས་
སྒྲ་ཆོགས་སྤྱད་ཏེ་མི་རྣམས་ཀྱི་རང་མོས་ཀྱི་སེམས་ཀྱི་འཕྱེར་སློལ་དང་། རྣམ་དཔྱད་
ཀྱི་འཆར་སྤངས། དེ་བཞིན་སེམས་ཀྱི་དམིགས་འཇུགས་ས་ཆང་མ་ཙུ་བ་ཉིད་ནས་
བཛེ་ནས་སྲིད་གཞུང་ངམ། མི་སྒྲེར་གྱི་གྲུབ་མཐའ་ཡང་ན་འང་ཆོས་ལུགས་ག་གོ་མོ་
ཞིག་གི་གཞི་ལམ་འབྲས་གསུམ་ལ་བསམ་བཞིན་དུ་ཐབས་ཤེས་སྒྲ་ཆོགས་སྤྱད་ནས་
དད་པ་བྱེད་དུ་བཅུག་པ་དེ་རེད། ཡིན་ནའང་“རིག་གནས་གསར་བཛེ”བུང་བ་ནི་
ཤིན་དུ་ནས་ཟུང་ཟུང་རེད། རྒྱ་མཚན་ཅི་ཡིན་ཟེར་ན། རིག་གནས་ཟེར་པའི་ཆོག་
འདི་ཤིན་དུ་ནས་ཚོད་རྩོད་ཅན་གྱི་ཐ་སྦྱད་ཅིག་ཡིན་ཞིང་། ལྷག་པར་དུ་ཐ་སྦྱད་འདི་
ཇི་ལྟར་བུང་ཚུལ་དེ་བས་ཀྱང་རྩོད་པ་ཅན་གྱི་སྒྲོང་གཞི་ཞིག་རེད། རྒྱ་མཚན་ཅི་ཡིན་
ཞེ་ན། བོད་ཀྱི་བསྟན་བཅོས་སོགས་སུ་རིག་གནས་བཅུ་ཞེས་ཤེས་བྱའི་གནས་ལྟ་བུ་
ཞིག་ལ་འཇུག་པ་ལྟ་བུ་དང་། དབྱིན་ཇིའི་ཆོག་དུ་(culture) རིག་གནས་ཟེར་བ་

འདི། ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པའི་སེམས་ཀྱི་འཕྲུལ་སྤངས་ཞིག་ལ་ངོས་འཛིན་བྱེད་བཞིན་
ཡོད་པས། དཔེར་ན་བོད་ཀྱི་རིག་གནས་ཟེར་དུས་བོད་ཀྱི་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པའི་
སེམས་ཀྱི་འཕྲུལ་སྤངས་དེ་ལ་བཞིན་ཡོད་པ་རེད། དེ་བཞིན་མོ་ཁུ་ཙེ་དུང་དང་། རིག་
གསར་གྱི་སྐབས་སུ་རིག་གནས་ཟེར་བ་འདི་ཡང་“འདུ་ཤེས་འཛིན་སྤངས་”ཤིག་ལ་
ངོས་འཛིན་བྱེད་བཞིན་ཡོད། དེ་བས་རིག་གནས་གསར་བཅེ་ཆེན་མོ་ནི། ཆབ་སྲིད་
ཀྱི་གསར་བཅེ་དང་། དཔལ་འབྱོར་གྱི་གསར་བཅེ་སོགས་དང་མི་འདྲ་བར།
༡༩༥༧ལོར་དུ་ཡོད་པའི་སེམས་ཀྱི་འཕྲུལ་སྤངས་རྙིང་བ། རིག་གནས་རྙིང་བ།
གོམས་སློལ་རྙིང་བ། སྤྱོད་པ་རྙིང་བ་བཅས་ཀྱི་“འདུ་ཤེས་འཛིན་སྤངས་” དེ་དག་
གཏོར་ཏེ་གསར་བ་གསར་རྒྱུང་ཞིག་འཇུགས་རྒྱུ་དེ་རེད། དེ་ནི་དོན་གྱིས་ཆབ་སྲིད་
དང་དཔལ་འབྱོར་ཙམ་གྱིས་མི་ཚད་པར། མི་རྒྱུས་ཀྱིས་སེམས་ཀྱི་འཕྲུལ་སློལ་
བཅས་ལ་དབང་སྒྱུར་བྱས་ཏེ། མཐར་བསམ་ཚུལ་གཅིག་པ། དུན་ཚུལ་གཅིག་པ་
བཅས་བཟོ་རྒྱུ་དེ་རེད།

བོད་ཀྱི་རབ་བྱུང་བཅུ་དྲུག་པའི་མེ་ཏྲུ་ལོ་སྟེ། རིག་གནས་གསར་བཅེ་མགོ་
བརྒྱུམས་པ་ཡིན། དེ་ནི་ཕྱི་ལོ་༡༩༥༦་ནས་༡༩༧༦ལོར་བྱུང་བའི་རིག་གནས་ཀྱི་
གསར་བཅེ་ཆེན་པོ་ཞིག་ཡིན། དེ་ཡང་༡༩༥༦ལོའི་ཕྱི་ཟླ་བརྒྱད་པའི་ཆེས་་ཉིན།
དམར་པོ་དབུས་ལྷན་ཚགས་ཀྱིས་གོས་མཐུན་དོན་ཚན་བཅུ་དྲུག་ཡོད་པ་ཞིག་
བཏོན་པ་དེའི་ནང་དུ། “འབྱོར་ལྷན་མ་རྩ་རིང་ལུགས་ཀྱི་ལམ་ལུགས་གཏོར་བ་ཡིན་
མོད། ཁོང་ཚོས་ད་དུང་སློལ་རྒྱུ་གྱི་བསམ་སློབ་རྙིང་བ་དང་། རིག་གནས། ཡུལ་སློལ།
བཟུ་གཤོག་ལམ་ལུགས་ཀྱི་སྤྱོད་པ་སོགས་བཀོལ་ཏེ་མང་ཚོགས་རྒྱུས་ལམ་ལོག་དུ་
ཁྱེད་བཞིན་པ་དང་། མི་དམངས་ཀྱི་བསམ་སློབ་སྒྱུར་བཞིན་པ་མ་ཟད། བསྒྱུར་དུ་རོ་
ལངས་རྒྱུ་གཞིན་པའི་ལྷ་གོན་མཛད་བཞིན་པ་རེད། དེ་བས་འབྱོར་མེད་གྲལ་རིམ་
པ་རྒྱུས་ཀྱིས་ལྷ་བའི་ཐོག་ནས་འདི་ལ་འཐབ་རྩེད་མཐའ་གཅིག་དུ་བྱེད་དགོས་པ་
མ་ཟད། ལྷ་བ་གསར་བ་དང་། རིག་གནས་གསར་བ། ཡུལ་སློལ་གསར་བ། སྤྱོད་པ་

གསར་བ་བཅས་ཀྱིས་སྒོ་ནས་སྤྱི་ཚོགས་ཡོངས་ཀྱི་བསམ་སྒྲོ་ལྟ་ཚུལ་བརྟེན་
དགོས་ཞེས་རིག་གནས་གསར་བརྟེན་བྱ་དགོས་པ་བཤད་ཡོད། རིག་གནས་གསར་
བརྟེན་ཆེན་པོའི་དམིགས་ཡུལ་ནི་འབྱུང་མེད་གྲུལ་རིམ་རྣམས་ཀྱིས་མ་རྩའི་རིང་
ལུགས་ཀྱི་བསམ་པའི་བག་ཆགས་ཐམས་ཅད་གཙང་སེལ་བྱས་ཏེ། སྤྱི་ཚོགས་རིང་
ལུགས་ཀྱི་ཁྱད་འཕགས་ལྟ་བུ་རྣམས་ཤུགས་ཆེན་པོ་སྤེལ་བ་དེ་ལ་ཟེར་བཞིན་ཡོད་
པ་རེད། ༡༩༥༥ལོའི་ཕྱི་ཟླ་ལྔ་པའི་ཆེས་༡༥ཉིན་མའི་ཙཱ་ཏུང་གིས་ཏང་དང་། རྒྱལ་
ཁམས་ཡོངས་སུ་ད་དུང་འབྱུང་ལྡན་མ་རྩའི་ལུགས་ཀྱི་ལྟ་བུ་མི་མངོན་པའི་ཚུལ་
ཀྱིས་ཤུགས་ཆེན་པོ་ཡོད་ཕྱིར། གྲུལ་རིམ་འཐབ་ཚུད་བྱེད་དགོས་པ་དང་། དེ་ལྟར་
བྱེད་དགོས་ན། མི་རྣམས་ཀྱི་འདུ་ཤེས་དང་། བསམ་སྒྲོ་བསྐྱར་བ་དང་། ཁྱད་པར་དུ་
རིག་གནས་གསར་བརྟེན་བྱེད་དགོས་ཞེས་བཤད་ཡོད། གོང་གི་བཀོད་པའི་བསྐྱགས་
གཏམ་དེ་ལས་གསལ་བ་བཞིན། རིག་གནས་གསར་བརྟེན་དམིགས་ཡུལ་གཙོ་བོ་
ནི། རྟོང་བཞི་(四旧)གཏོར་བའི་དོན་ཆེན་བཏོན་པ་དང་། རྟོང་བ་བཞི་ནི། སེམས་
ཀྱི་འཁྱེར་སྤངས་རྟོང་བ། རིག་གནས་རྟོང་བ། གོམས་སྒོལ་རྟོང་བ། སྤྱོད་པ་རྟོང་བ་
བཅས་རེད། མའི་ཙཱ་ཏུང་གིས་རྒྱ་ནག་གི་དམངས་གཙོ་གསར་བའི་དམིགས་ཡུལ་
སྐོར་སློང་དུས་། “ཆབ་སྲིད་ཀྱི་སྟོབས་ཤུགས་གསར་བ་དང་། དཔལ་འབྱུང་ཀྱི་སྟོབས་
ཤུགས་གསར་པ། རིག་གནས་ཀྱི་སྟོབས་ཤུགས་གསར་པ་བཅས་ཀྱང་གོའི་གསར་
བརྟེན་སྟོབས་ཤུགས་ཡིན་ཅང་དེ་ཆོ་ནི་ཆབ་སྲིད་རྟོང་བ་དང་། དཔལ་འབྱུང་རྟོང་བ།
རིག་གནས་རྟོང་བ་བཅས་ལ་ངོ་ཚྏ་ལ་བྱ་མཁན་ཅིག་རེད།”ཞེས་དང་། “གཏོར་
དགོས་གི་རེད། དེ་ཆོ་མཐར་ཕྱིན་པར་གཏོར་དགོས་གི་རེད།དེ་ཆོ་གཏོར་བ་དང་
ཆབས་ཅིག་སེམས་ཤུགས་གསར་པ་འང་འཇུགས་བྱུང་བ་ཀྱི་རེད”རྟོང་གཏོར་འདི་
རིག་གནས་གསར་བརྟེན་ཆེན་པོའི་ལྟ་བུའི་གནད་ལྟ་བུ་ཆགས་བསྐྱད་ཡོད་པ་དང་།
མདོར་བསྡུས་ན་མའི་ཙཱ་ཏུང་གིས་བཤད་པ་བཞིན། རིག་གནས་གསར་བརྟེན་
ནི་“རྟོང་ཆབ་གསར་བརྟེན་”ཟེར་བ་དེ་རེད། མཚོ་སྒྲོན་དང་། ཁྱད་པར་དུ་རེབ་གོང་

ལ་མཚོན་ན་རིག་གནས་གསར་བེད་ཀྱི་ཆེན་པོ་མགོ་བརྒྱུ་མས་དུས་དགོན་པ་དང་།
མ་ཁི་ཁང་། དེ་བཞིན་ལྷ་སྐྱ་མཚོ་དཀ་བོ་དཀྱི་བཟུང་བཅས་སྐྱ་ཚོགས་མཚོན་པའི་
དཔེ་དབུ་སོགས་ལྷག་ལུས་ཅམ་ལས་ཡོད་པ་མ་དེད། ཅི་ཕྱིར་ཞེ་ན། ང་བརྒྱུད་ལོ་
ནས་དགོན་པ་ཕལ་ཆེན་སྒྲོ་བརྒྱབ་ཚར་བ་དང་མཚོན་ཇས་དང་། དཔེ་ཆ་སོགས་
མཚོན་པའི་ཐོན་གྱི་ཡོ་ཆས་ཐམས་ཅད་མཚོང་སྒྲུང་ཆེན་པོ་སོགས་གྱི་སྐབས་ནས་
བཅོམ་པ་དང་། གཞུང་དུ་བསྐྱུས་ཚར་བ་དེད། དུག་ཅུ་རེ་གཉིས་ལོ་ལ་རིང་བོ་དགོན་
པ་དང་། སྐུ་འབུམ། རྩོམ་གྲུ་ཚང་སོགས་འདུས་བའི་དགོན་པ་སོགས་མཚོན་པའི་
དགོན་པ་དུག་ཅམ་གྱིས་སྒྲོ་ཕྱིས་མོད། དེ་ཡང་གཞི་རྒྱ་ཤིན་དུ་ཆུང་བ་དང་། ཕྱི་རི་རྣམ་
པ་ཅམ་ཞིག་དེད། དེ་བས་རིག་གནས་གསར་བེད་མགོ་རྩམ་དུས། ཕྱི་རི་རྣམ་
ཀྱི་དགོན་པ་ལྷ་ཁང་། མཚོན་ཆ། དཔེ་ཆ། ཐང་ཀ། དཀར་ཡོལ། གོས་སོགས་འདུས་
བའི་༡༧༥༠ཐོན་ལ་བཟོས་བའི་རྒྱ་རྩལ་རྩིང་བ་ཐམས་ཅད་སོགས་མཚོན་པའི་
རྩིང་བ་ཐམས་ཅད་བཅོམ་ཚར་བ་དང་། ཕྱི་རི་རྣམ་པ་ཅམ་གྱི་དངོས་གནས་“སྐུ་
ཚོགས་གསར་བ”ལྷ་བུ་ཞིག་དུ་ཆགས་བསྐྱད་ཡོད། ཡིན་ནའང་དེ་དུས་ད་དུང་ལྷག་
བསྐྱད་ཡོད་པ་ནི། མི་རྣམས་ཀྱི་སེམས་ཁོང་གི་སེམས་ཀྱི་འབྱེར་སྒྲངས་དང་། རིག་
གནས། གོམས་སྒྲོལ། སྒྲུང་པ་བཅས་དེད། དེ་བས་རིག་གནས་གསར་བེད་ནི་
སྐབས་འགར་གཏུབ་གསོད་དང་། བཅོམ་འཕྲོག་སོགས་ཀྱི་རྣམ་པ་འདྲ་ངེས་པར་
ཡོད་མོད། དོན་གྱི་རྩ་བ་ནི་རིག་གནས་གསར་བེད་ནི་བསམ་སྒྲོ་འདུ་ཤེས་བསྐྱར་
པའི་གསར་བེད་ཞིག་དང་། བོད་མིའི་སེམས་ཁོང་གི་སེམས་ཀྱི་འབྱེར་སྒྲོལ་རྩིང་བ་
ཐམས་ཅད་བཅོམ་པའི་རིག་གནས་གསར་བེད་ཞིག་ཡིན། རིག་གནས་གསར་བེད་
ནི་ཇི་ལྟར་བྱས་པ་དེད་དམ་ཞེ་ན། ཐོག་མར་ནར་མ་སོན་པ་དང་། རྣམ་དཔྱད་ཀྱི་
ཡན་ལག་ཆ་ཚང་མ་སྒྲིན་པའི་བྱིས་བ་དག་གི་ཁྲོད་དུ་ལྷ་བ་འདི་སྤེལ་ཞིང་། ཁོ་ཚོ་
ནི་“དམར་པོ་ལྷ་བ”སྐྱུང་བའི་“དམར་སྐྱུང་དམག”(红卫兵)ཡིན་ཞེས་མིང་
བཏགས་ཏེ། རྩིང་བཞི་གཏོར་པའི་སྐུ་ལ་སྒྲོང་བྱས། སེམས་སུ་མཛུགས་དོགས་ཡོད་པ་

རྒྱལ་ལ་“སྙིང་སྟོབས”ཀྱི་མིང་གི་འོག་ནས། རང་གི་ཕ་མ་དང་དགེ་ལྡན་དང་།
འབྲུར་ལྡན་མ་ཅུ་རིང་ལུགས་ཀྱི་མི་དང་། ལྷ་བ་སོགས་ལ་“འཐབ་ཚུང་”བྱེད་དུ་
བཅུག་པ་དེ་རེད། རིག་གནས་གསར་བརྒྱུད་སྐབས་སུ་སྙིང་སྟོབས་ཟེར་བའི་ཆོག་
འདི་ཤིན་ཏུ་ནས་གལ་ཆེན་པོ་ཆགས་བཅུད་ཡོད། ཅི་ཕྱིར་ཞེ་ན། ལོ་ངོ་སྟོང་ཕྱག་
མང་པོ་རིང་ལ་སེམས་ཀྱི་ཁོང་དུ་དད་པ་ཕྱ་མོ་དང་། ཡིད་ཆེས་། སེམས་ཀྱི་འཛིན་
སྟངས་བདེན་བདེན་པ་དག་ལ།འཛུམ་དོགས་དང་ཞེན་པ་ཆེན་པོ་གཅིག་ཀྱང་མེད་
པར་བཅོམ་དགོས་ན། སྙིང་སྟོབས་ཆེན་པོ་ཞིག་མེད་ན་བཅོམ་བྱུང་ཡོད་པ་མ་རེད།
དེ་བས་སྙིང་སྟོབས་ཟེར་བའི་ཆོག་འདི། གསར་བརྒྱུད་བ་དག་གིས་ཁ་ནས་མ་ཆི་
བཞིན་འདོན་གིན་ཡོད་པ་དང་།སྙིང་སྟོབས་ཟེར་བ་འདི་རྩིང་བ་གཏོར་པའི་སྟོབས་
པ་དེ་ལ་ཟེར་བཞིན་ཡོད། འདོར་ན་རིག་གསར་ནི་པད་མ་འབྱུང་གིས་གསུངས་བ་
བཞིན། རྒྱལ་ཤ་དམར་པོ་ཅན་གྱི་”མེད་ཀྱི་ཞི་ཞི་ཚུམ་བདུས་”ཉིན་མཚན་དུས་དུག་
དུ་ཁ་ཏོན་བཞིན་བཏོན། ལུས་ལ་འབྲལ་མེད་དུ་བཟུང་།དེ་ནི་ལུས་ངག་ཡིད་གསུམ་
རྩིང་བཞི་ལས་ཐར་བར་གཏོང་བའི་སྒོ་ལྟ་བུ་ཞིག་ལ་ངོས་འཛིན་གྱིས་རྒྱ་ཁྱབ་དུ་
སྤེལ་བ་དེ་རེད། དཔེ་དཔེ་དཔེ་ནི་རྒྱ་ཡིག་གི་གཅིག་པོ་མི་ཚད་བོད་ཡིག་གི་ཐོག་ནས་
མང་པོ་དཔར་ནས་རྒྱ་ཁྱབ་དུ་སྤེལ་བ་དང་། དོན་གྲུབ་རྒྱལ་སོགས་གཙོ་གྱུར་པའི་
བོད་ཀྱི་གསར་བརྒྱུད་རྩིང་གཏོར་བ་དག་ཡང་། མེད་ཅེ་དུང་གི་གསུང་ཚུལ་འོག་ནས་
འཆར་ལོངས་དང་། སྟོབ་གཉེར་བྱས་ནས་བྱུང་བ་ཤ་སྟག་ཡིན།མེ་རྟ་ལོ་འོ་སྟོན་ཁར།
དེ་ནི་༡༩༤༤ལོ་འོ་ཕྱི་ཟླ་བརྒྱད་པའི་སྟོན་ཁ་སྟེ། མདོ་སྨད་རིག་པ་འབྱུང་བའི་གོང་
ཁྱེར་དུ་གྲགས་པ། རེབ་གོང་རོང་བོ་ནི། ཞིང་ལ་ལོ་ཏོག་སྟོན་ཞིང་། སྟོན་བརྒྱུ་ལ་ཉེ་
བའི་སྐབས་ཤིག་ཡིན་པ་དང་། མི་རྒྱལ་ཀྱང་ང་བརྒྱད་ཀྱི་དམག་འབྲུག་དང་།
མཆོང་སྟོང་ཆེན་པོའི་སྐབས་ཀྱི་ལྷོགས་སྟོམ་སོགས། ལུས་ཀྱི་འཛིགས་པ་ཐམས་ཅད་
ལས་ཐར་བ་ཅུམ་བྱུང་སྟེ། ལྷོ་བ་རྒྱགས་ཅུམ་ཡོད་པ་དང་། དུག་ཅུ་རེ་གཉིས་ལོ་ནས་
མདོ་སྨད་ཀྱི་སྐུ་འབྱུང་དགོན་པ་དང་། ལྷ་བ་དང་། རོང་བོ་དགོན་ཆེན། དེ་བཞིན་རོ་

སྤྲིས་གྲ་ཚང་སོགས་བསྐྱར་དུ་སློབ་ཤིང་ནས། དུར་སྤྲིས་གྲོན་པའི་གྲ་བ་འགའ་རེ་འང་
ཡོད་ཆོག་པར་གྱུར། དེ་འདྲ་བའི་ཉིན་ཞིག་ལ་གཙུག་ཆ་དགུ་འགྱུར་པ་སྤྲོད་ཆོག་
དགུ་རུང་པོ་བ་ཟེར་བའི་སྤྲོ་བ་རྒྱུ་རྒྱུ་ཞིག་ནས། ལོ་བཅུ་གསུམ་ཅན་གྱི་བྱིས་བ་
ཞིག་གིས་རྒྱལ་དུ་དཔེ་ཁྱུ་ཅིག་ཁྱུར། སྤྲོ་ལ་སྤྲོ་དཀྱིས་དམར་པོ་ཞིག་བཏགས། སྤྲོད་
གོས་སྤྲོན་པོ་ཁྱུ་མ་ཆེན་པོ་གཉིས་ཡོད་པ་ཞིག་གྲོན་ནས། ཡུ་མ་རྒྱུ་མོ་ཞིག་གིས་
སྤྲོ་ལ་ནས་མ་སྤྲོད་གོ་ཐོན་སྤྲོ་བ་གྲ་ཟེར་པ་དེར་ཐོན། བྱིས་བ་དེའི་མིང་ལ་དོན་གྲུབ་
རྒྱལ་ཟེར། ཁོའི་པ་རྒྱུ་དུས་ནས་གཤེགས་སྤྲུལ་པས། མ་དང་མོ་མོ་གཉིས་དང་། བ་
གཡར་རྒྱ་མཚོ་ཟེར་བ་ཞིག་དང་མཉམ་དུ་འཆར་ཡོངས་བྱུང། བྱིས་གྲོན་གནས་རྒྱལ་
གང་ཡིན་གསལ་བོ་རྟོགས་དཀའ་ནའང་། བོད་ཀྱི་བྱིས་མི་དག་དང་འདྲ་བར། མ་
དང་པ་གཡར་གཉིས་ཀྱིས་བྱིས་བའི་སྤྲོད་ལམ་སོགས་ལ་དོ་ཁུར་དང་། ལྷ་རྟོག་བྱས་
ཡོད་པ་ནི་ཏན་ཏན་ཡིན་པ་དང་། ཡར་བས་བཟང་སྤྲོད་ཅན་ཞིག་དུ་འགྱུར་འདོད་
པའི་བརྩོན་པ་ནི་ངེས་པར་དུ་བྱས་ཡོད་པར་སེམས། ཡིན་ནའང་དོ་སྤྲིས་ཆོས་སྤྲོད་
ལགས་ཀྱིས་གསུངས་བ་ལྟར་ན། དོན་གྲུབ་རྒྱལ་ལ་དུ་ལྷག་ལྷ་བྱ་སེམས་ཁམས་དང་།
གཤེས་ཀྱི་ཡོད་ཅེས་གསུང་ཡོད་པ་དང་། གཡུ་སྤྲོད་དེ་བདེན་པ་ཡིན་ཆོ། སེམས་
ཁམས་རིག་པའི་གཞུང་ལུགས་ལྟར་ན། བྱིས་བ་དེ་མི་གཞན་དང་འབྲེལ་འདྲིས་བྱེད་
དཀའ་བ་དང་། ལྷག་པར་མས་པ་གཡར་ཅིག་སྤྲོད་པའི་ཉེར་ལེན་གྱི་རྒྱུ་སྤྲོད་
མའི་རིགས་དང་མཆན་མཐུན་ཡོང་དཀའ་བ་ཡོད་ཅེས་སེམས་ཁམས་རིག་པའི་
གཞུང་དུ་བཤད་རྒྱལ་ཞིག་ཡོད་པས་འདི་ལ་དཔུད་པར་བྱ་བའི་གནས་སུ་ལགས།

དོན་གྲུབ་རྒྱལ་མ་སྤྲོད་གོ་ཐོན་སྤྲོ་བ་གྲ་ཟེར་པའི་ཉི་མ་དེ་ནི། བོད་གངས་ཅན་པར་
ཤོག། འཇམ་གླིང་ཀུན་དུ་འང་བྱུང་མ་སྤྲོད་པའི་དུས་འགྱུར་ཁྱད་པར་ཅན་ཞིག་ཡིན།
དེ་ནི་རིག་གནས་གསར་བརྗེ་མགོ་བརྩམས་པའི་ལོ་དེ་ཡིན། སྤྲིས་བཏང་དོན་གྲུབ་
རྒྱལ་རང་གིས་སེམས་སུ་ཅི་དྲན་ཡོད་མེད་སྤྲིས་ཀྱང་རྟོགས་དཀའ་ནའང་། ཁོང་
གིས་བརྩམས་པའི་སྟན་ངག་ལྟེ “སྟན་ངག་ལ་སྤྲིས་པའི་སྤྲོད་ཆོས་གཞིན་རུའི་ཡིད་

གྱི་མཛེས་ཀྱིན་”ཟེར་བ་ལས། རིག་གསར་གྱི་འཐབ་ཚུད་བྱེད་སྤངས་སོགས་མང་པོ་
བཀོད་འདུག་པ་ལ་བལྟས་ན། ཁོང་ལ་རིག་གསར་ལྟ་བུ་དང་། སྤྱོད་པ་སོགས་ཏ་
ཅང་གི་ཆ་རྒྱས་ཡོད་པ་རྟོགས་ཐུབ། དཔེར་ན། ཁོང་གིས་ཚུམ་དེ་ལས། “གེམ་ལོག་
མེ་ལྷེ་རྩེ་མོ་ཡིས། སྐར་མའི་འབྲས་ཡོད་ཟ་བར་བྱེད། འཐབ་འཛིང་འབྲུག་གི་སྒྲ་
ཆེན་གྱིས། འཛིན་མའི་རྩ་བར་འོན་པར་བྱས།”ཞེས་དང་། “རིག་པའི་དཔའ་བོ་ཡོད་
དོ་ཅག། ལུ་བའི་ལམ་དུ་ད་སོང་ཞེས། དྲགས་སྒྲགས་རུམ་པགས་དབྱར་སྐྱེས་རྒྱུ་
གནམ་སའི་ཕྱོགས་ཀྱི་འགོངས་བར་བྱས།”ཞེས་འཐབ་ཚུད་ཇི་ལྟར་བྱ་ཚུལ་བཀོད་
ཡོད་པ་དང་། སྤྱང་ག་ཏམ་ནང་གི་བུ་མོ་ལྷ་བ་སྒྲོལ་མ་དམར་སྤྱང་དམག་ནང་དུ་
ཉུགས་ཚུལ་ཡང་འདི་ལྟར་“དཀར་འཇམ་དཔུང་བའི་ཡང་ཐོག་དུ། དམར་སྤྱང་
དམག་གི་རྟགས་འཛིན་པའི།” ཞེས་དམར་སྤྱང་དམག་དུ་ཉུགས་པ་དང་། དེ་བཞིན་
དམར་སྤྱང་དམག་གིས་གཏེ་བོ། གསར་བཛེ་སྐབས་གཙོ་བྱས་ནས་དམར་སྤྱང་
དམག་རྣམས་སྐབས་ཏེ། ལྷ་བ་སྒྲོལ་མའི་པ་ནི་སྤོན་ཆད་དགེ་བཤེས་ཡིན་པ་དེ་
འཛིན་བཟུང་བྱས་པའི་ཚུལ་འདི་ལྟར། “གེམ་ལོག་དཔུང་གི་རུ་གཙོ་སྟེ། གསར་
བཛེ་སྐབས་དང་ཕ་གྲོགས་རྣམས། གཟན་ལ་འགྱིམས་པའི་གླག་མོ་ལྟར། ལྷ་བ་སྒྲོལ་
མའི་ཡབ་ཆེན་གྱི། ཉམ་ཐག་ལུ་གུ་འཛིན་ཕྱིར་འོངས། ལྟ་རམས་དགེ་བའི་བཤེས་
གཉེན་མཆོག། བསོད་ནམས་བགོ་སྐལ་འདི་ཡིན་ཞེས། སྤོན་མེད་ཤོག་བྱའི་པཎ་ལྷ་
ཞིག། གང་གི་སྤྱི་བོ་རྒྱུ་དུ་བྱིན་” ཞེས་དམར་སྤྱང་དམག་དག་གིས་དགེ་ཆེན་དང་།
སྤོན་གྱི་ཆོས་གྲ་སོགས་ལ་སྒྲོབ་གཉེར་བྱས་ནས་ཐོན་པའི་དགེ་ཆེན་རྣམས་ལ་ཇི་ལྟར་
འཐབ་ཚུད་བྱ་ཚུལ་གསལ་བོར་བཀོད་ཡོད་པ་དང་། ལྷག་པར་བུ་བུ་མོ་རྣམས་ཀྱིས་
རང་གིས་ཕ་མ་ལ་ཡང་འཐབ་ཚུད་བྱ་དགོས་ཚུལ་ཡང་འདི་ལྟར། “ཀ་ཡེ་ལྷ་བ་
སྒྲོལ་མ་ལགས། བྱོད་ཀྱི་ལངས་ཕྱོགས་རི་ལྟར་བརྟན། གསར་བཛེ་རི་གོ་རྟོགས་
མཁའ་ལས་མཐོ། དགེ་གཉེན་དབྱེ་བ་མ་ཞོར་པར། ཡབ་དང་འཐའ་ཚུད་བགྱིད་
པོད་པ། གསར་བཛེ་རི་བུ་སྤྱོད་ཁོ་ན་ཉིད།”ཅེས་རང་གི་ཕ་ལ་འཐབ་ཚུད་བྱེད་དུ་

བརྟུག་ཚུལ་སོགས་བཤད་ཡོད། སྤྱིར་བཏང་སྟུན་ངག་དང་སྦྱར་པའི་སྤྱང་ཚུམ་
འདིའི་ནང་གི་མི་སྣ་རྣམས་དངོས་སུ་བྱུང་ཡོད་མེད་དང་། དོན་རྒྱུན་རྣམས་ཀྱང་ཇི་
ལྟར་བྱུང་ཡོད་མེད་ཅི་ཆ་ཡང་། འདི་ནི་དོན་གྲུབ་རྒྱལ་མ་ལོ་དགོ་ཐོན་སློབ་གྲ་ལུགས་
པའི་ཉི་མ་དེ་ནས་བྱུང་བའི་རིག་གནས་གསར་བརྗེ་ཆེན་མོ་ནས་བྱུང་བའི་སེམས་ཀྱི་
འཆར་སྤངས། དོན་རྒྱུན་རྣམས་ཇི་བཞིན་དུ་བཀོད་འདུག་པས། སལ་ཆེར་དོན་གྲུབ་
རྒྱལ་རང་གི་རྣམ་ཐར་དེ་སྤྱང་གཏམ་དང་སྦྱར་ནས་བྲིས་བ་མིན་ལས་ཆེ་སྟེ།

དེ་བཞིན་ཕུན་གྱིས་ཀྱང་དོན་གྲུབ་རྒྱལ་སློབ་གྲུའི་རྩ་བའི་ནང་དུ་ཐོན་མ་ཐག་དུ།
ཁོའི་མིག་ལམ་དུ་མ་ཐོང་བའི་བྱ་སྤྱོད་དང་། ཉེར་ལེན་སོགས་བརྟག་པ་མཐའ་བཟུང་
གི་དབང་དུ་བྱས་ནས་དུན་པར་བྱས་ན། འདི་ལྟ་བུ་ཞིག་ཡིན་པར་སེམས་སྟེ། དེ་ནི་
ཁོ་དང་ལོ་མཉམ་སློབ་བྱ་དག་གིས་ལག་དུ་རྩོད་དང་དབྱུག་པ་བཟུང་ནས་སྡོན་གྱི་རི་
མོ་དང་། ཆོན་ཅི་རྒྱལ་ཡོད་པའི་སྤུ་ཁུང་དང་སྒོ་སོགས་བཅོག་བཞིན་ཡོད་པ་དང་།
དགོ་ཆུན་དག་གི་མགོ་ལ་ཤོག་ལྷ་རིང་པོ་རེ་བསྐྱོན་ནས་ཁོམ་དུ་བྲིད་བཞིན་པ་དང་།
དོན་གྲུབ་རྒྱལ་དང་ལོ་མཉམ་གྱི་སློབ་བྱ་དག་གིས་ཁ་ནས་“རྩིང་བཞི་གཏོར་དེ།
གསར་བཞི་འཇུགས་དགོས་”དང་“ལྟ་འདྲེ་གདོན་བགོགས་པམ་པར་རྒྱུ་བཤོག་”
ཅེས་སྐད་འབོད་སྟོག་དེ། དགོ་ཆུན་རྣམས་ལ་བཅར་རུང་དང་། གནར་གཅོད་གཏོང་
བཞིན་ཡོད་པ་དང་། བྱ་སྤྱོད་དེ་དག་ལ་ཁོ་ཆོས་“འཐབ་རྩོད་”ཅེས་འབོད་བཞིན་པ་
དང་། དེ་ནི་སྤྱོད་ཀྱི་གསར་བརྗེའི་ལས་ཀ་ཞིག་བསམ་བཞིན་ཡོད་པ་རེད། སྐབས་
རེ་བདག་གིས་འདི་ལྟར་ཀྱང་སེམས་ལ་དུན་དེ། དོན་གྲུབ་རྒྱལ་ལས་ལོ་ན་ཆེ་བའི་
སློབ་མ་ལག་ཅིག་གིས་དོན་གྲུབ་རྒྱལ་སོགས་ལོ་རྒྱུང་བ་དག་ལ། “ད་ནས་བཟུང་།
ང་ཆོ་ནི་གྲུང་ཁུན་ཏང་སྤྱང་མཁན་གྱི་དམར་སྤྱང་དམག་ཡིན་པ་དང་། ང་ཆོས་
དམིགས་ཡུལ་ནི་ “རྩིང་བཞི་གཏོར་དེ།གསར་བཞི་འཇུགས་དགོས་”ཞེས་ཡང་ཡང་
ཁུབ་བསྒྲགས་བྱས་ཡོད་པར་སྟེ། སེམས་ཁམས་རིག་པའི་གཞུང་ལུགས་ལྟར་ན།
སློ་བུར་དུ་བྱིས་བ་རྒྱུང་རྒྱུང་དེ་འདྲ་ཞིག་གཅན་ཆའི་གྲོང་གསེབ་ཅིག་ནས་རྩོད་པོ་

རུ་ཐོན་པར། གྱིས་པ་སྤྱི་དང་འདྲ་བར་ཐོག་མར་བརྟེ་བའི་མ་དང། ལུང་བ་ཁ་བྲལ་
བའི་དགའ་སྣང་དང། རྗེས་སུ་མ་དང།སྤྱི་བ་ཆུང་དུས་ཀྱི་རྩེད་རོགས་སོགས་དུན་
པའི་འགལ་འདྲ་ཅན་གྱི་སེམས་ཚོར་ཅིག་ཀྱང་བྱུང་ཡོད་པ་གོར་མ་ཆག་སྤྱིར་བཏང་
གྱིས་པ་པ་མ་དང་ཁ་བྲལ་ནས། གྱིས་པ་རྣམས་དགོན་པར་འགོ་བ་དང། སློབ་གྲྭ་
སོགས་ལ་འགོ་བ་འདི་དོན་གྱིས་སྤྱིང་ནས་གཅིག་པ་ཡིན་ནའང། རྣམ་པའི་ཐོག་ནས་
མི་འདྲ་བ་མང་པོ་ཡོད། ལྷག་པར་དུ་སློབ་ཁྱིད་བྱེད་སྤངས་དང། མི་ཆེན་ལྷ་གྲུབ་
དང། གྲུབ་མཐའ་སོགས་ཀྱི་ཐད་ནས་ཁྱུང་པར་ཆེན་པོ་ཡོད། གང་ལྟར་ཀྱང་དེའི་
སྐབས་སུ་བྱུང་བའི་དོན་རྒྱུ་དང་ལྷ་གྲུབ་རྣམས་ཀྱིས་ཁོའི་སེམས་སུ་བྲགས་རྒྱུ་
ཆེན་པོ་ཐེབས་ཏེ་རྗེས་སུ་ཁོང་གི་བརྩམས་ཆོས་གང་ཡིན་ཀྱང། ལུས་ཀྱི་སྤྱིད་ཚུལ་
ཐམས་ཅད་དུས་འགྱུར་འདི་ལ་མ་འབྲེལ་བ་ཞིག་མེད་པར་ལྷ་བུར་གྱུར་ཏེ།བརྩམས་
ཆོས་ཐམས་ཅད་རྩྱིང་དོར་གྱི་ལྷ་བས་ཁྱབ་བསྐྱེད་ཡོད་པ་དང། སྤྱིད་པ་ཐམས་ཅད་
ངོ་ལོག་དང། སྤྱིད་མའི་རིགས་ལ་མི་ཟད་པའི་ཞེ་སྤང་དང་སྤྱིག་གྱོང་གཏོང་བ་དང་
སེམས་སུ་འཐབ་རྩོད་འབའ་ཞིག་གིས་ཁོངས་བསྐྱེད་ཡོད་པ་རེད།

རྩྱིང་འདོར་གྱི་ལྷ་བའི་ཁྱུངས་ནི་“ལྷ་བཞིའི་ལས་འགུལ་”ཡིན།

ལྷ་བཞིའི་ལས་འགུལ་འདི་རྒྱ་ནག་གི་ལོ་རྒྱུས་སུ་བཤད་ན། ཏ་ཅང་གི་གལ་ཆེ་
བའི་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་མཚམས་ཞིག་ལ་ངོས་འཛིན་བྱེད་བཞིན་ཡོད་པ་རེད། ཅི་ཕྱིར་ཞེ་ན།
ལྷ་བཞིའི་ལས་འགུལ་འདི་ལ་བརྟེན་ནས་དམར་ཕྱོགས་ཀྱི་ལྷ་བ་མཚོན་པའི་རུབ་ཀྱི་
རིག་གནས་དར་པར་བཤད་ཡོད་པ་དང། ལྷག་པར་དུ་དམར་ཕྱོགས་ལ་མཚོན་ན་
ལྷ་བཞིའི་ལས་འགུལ་ནི་གལ་ཆེན་པོ་ཞིག་ཆགས་བསྐྱེད་ཡོད།རྒྱ་ནག་གི་མཁས་པ་
དག་གིས་རྒྱ་ནག་གི་རིག་གནས་དེ་ལྷ་བཞིའི་ལས་འགུལ་གྱི་སྤྱིན་དང་རྗེས་སུ་ཕྱེས་
ནས་བཤད་ཡོད། དཔེར་ན། མོན་ཅེ་དུང་གིས་ “ཀྱང་གོའི་རིག་གནས་ཀྱི་འཐབ་
ཕྱོགས་དང་ཡང་ན་བསམ་སྒྲུའི་མཐའ་ཕྱོགས་ལ་ཆ་བཞག་ན་ “ལྷ་བཞིའི་”སྤྱིན་དང།
“ལྷ་བཞིའི་”རྗེས་ལ་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་དུས་སྐབས་མི་འདྲ་བ་གཉིས་ཆགས་ཡོད་པ་

རེད་”ཅེས་བཤད་ཡོད་པ་དང་། ལྷ་བཞིའི་ལས་འགུལ་ནི་བསམ་སྒྲོ་བ་སྦྱར་བ་ཅོས་ཀྱི་
 ལས་འགུལ་ཞིག་ལ་ངོས་འཛིན་བྱས་ཡོད། རྟོན་གྲུབ་རྒྱལ་གཙོ་བོས་བའི་བོད་ཀྱི་
 གསར་བཞེ་བ་དག་གིས་ཀྱང་ལྷ་བཞིའི་ལས་འགུལ་འདི་ལ་ཆེད་དུ་ཞིབ་དཔྱད་ཀྱི་ཞིབ་
 འཇུག་དང་། བསྟོད་བསྐྱེད་ཆེན་པོ་བྱས་ཡོད་པ་མ་ཟད། ལྷ་བཞིའི་ལས་འགུལ་གྱི་
 སྒོལ་འབྱེད་པ་དག་གིས་རྗེས་སུ་འབྲངས་ཏེ། སྒོལ་རྒྱུན་གཏོར་དགོས་ཞེས་སྐད་
 འབོད་ཀྱང་མང་པོ་བྱས་འདུག། དཔེར་ན་ཞོགས་དུང་གིས་རང་གྲོལ་ཞིབ་འཇུག་གི་
 དེང་སྤེང་དང་པོ་ནང་དུ་“ལྷ་བཞིའི་ལས་འགུལ་ཞེས་པ་ཆོག་གཅིག་གིས་བསྐྱེད་ཏེ་
 བཤད་ན། བསམ་སྒྲོ་བ་ཅོས་སྦྱར་གྱི་ལས་འགུལ་ཞིག་རེད། སྐབས་དེར་སྒོལ་འབྱེད་
 བསམ་སྒྲོ་བ་དག་གིས་སྒོལ་རྒྱུན་རིག་གནས་ལ་དགག་པ་གཞིར་བྱས་ཏེ། སྒོལ་གསོ་
 བཅོས་སྦྱར་བྱེད་དགོས་ཚུལ་དང་། བུད་མེད་བཅིངས་འགྲོལ་གཏོར་དགོས་ཚུལ།
 ཆོད་མའི་སྦྱེས་བྱ་དང་གསུང་མེད་ཚུལ། དཔྱད་ཤེས་དང་དང་རང་དབང་འདྲ་མཉམ་
 སོགས་དགོས་ཚུལ་བཤད་ཡོད་པ་རེད་”ཅེས་བཤད་ཡོད། ལྷ་བཞིའི་ལས་འགུལ་
 འདི་ནི། ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་དུས་སྐབས་གནད་འགག་ཅན་ཞིག་གི་སྐབས་ལ་བྱུང་བ་ཞིག་
 ཡིན། ཐོག་དང་པོ་སུའུ་ཀུན་ཉམ་གྱིས་དབུ་ཁྲིད་པའི་རྒྱ་ནག་གྲོ་ཤྱགས་ཀྱི་རྒྱ་མི་
 ཆོས། “ཤར་གྱི་ཁྲོ་ཁྲོ་མན་རྩ་མཐར་སྒྲིད་བཏང་ཏེ། རྒྱ་ནག་གི་ཤེས་རིག་དར་སྤེར་
 གཏོར་དགོས་”ཞེས་བའི་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་ལས་འགུལ་ཏེ། ལོ་སྟོང་ཕྱག་ཁ་ཤས་རིང་གི་
 རྒྱལ་བོའི་ལམ་ལུགས་དང་། ལོ་ཉིས་བརྒྱ་ཙམ་ལ་དབང་སྦྱར་པའི་དབང་སྦྱར་པའི་
 མན་རྩའི་རྒྱལ་རབས་ཆོག་ཤིང་།

འདི་ལ་ལྷགས་པག་ལོའི་༡༩༥༩།གསར་བཞེ་བར། ཡིན་ནའང་ལྷགས་པག་གི་
 གསར་བཞེའི་རྗེས་སུ་རྒྱ་ནག་རང་དུ་འང་སྲིད་གཞུང་དང་། འཛིག་རྟེན་སྲིད་སྲོང་གི་ལྷ་
 བའི་ཐོག་ནས་སྲིད་གཞུང་བརྟན་པོ་ཞིག་འཇུགས་མ་ཐུབ་པར་ཡོད་དུས། འཇར་པན་
 སོགས་གཙོ་བོ་གྱུར་པའི་རྒྱལ་ཁམས་སྟོབས་ཅན་དག་གིས་རྒྱ་ནག་ལ་བཙན་འཇུག་
 དང་། ས་ཆ་སོགས་བཙན་འཕྲོག་གིས་ཆིངས་ཡིག་སོགས་རྒྱག་དུ་བཅུག་ཅིང་།

༡༩༡༩ལོ་ལ་པེ་ཅིང་གི་སློབ་མ་རྣམས་ཀྱིས་སྤང་ལམ་སོགས་སུ་སོང་ནས། རྒྱལ་
ཁམས་སྟོབས་ཆེ་བ་དེ་དག་ལ་ངོ་རྒྱལ་སོགས་བྱས། དེ་དུས་རྒྱ་ནག་གི་མཁས་བཤེས་
ཅིག་གིས། རྒྱ་ནག་འདི་བཞིན་ཉམས་རྒྱུ་དུ་འགོ་སོང་བ་དང་། སྟོབས་ལྡན་ཅན་གྱི་
རྒྱལ་ཁམས་འཇུགས་མ་བྱུང་བ་དང་། དེ་བཞིན་རྒྱལ་ཁམས་གཞན་གྱི་རྗེས་སུ་ལུས་
བཞི་རྒྱ་ནག་རང་གི་རིག་གནས་རེད་ཅེས་རིག་གནས་རྟིང་བ་ལ་དགག་པ་རྒྱག་
པའི་མགོ་བརྩམས། ཁོ་ཚོས་རྒྱལ་ཁམས་སྟོབ་པའི་ཐབས་ཤེས་ཡང་དག་ནི་རུབ་གྱི་
དམངས་གཙོ་ལམ་ལུགས་དང་། ཁྲོན་རིག་སོགས་ཡིན་ནོ་ཞེས་རུབ་ཕྱོགས་གྱི་ལྟ་བ་
མཆོན་པའི་དཔེ་དེབ་སོགས་མང་དུ་སྤྲེལ། དུས་འགྱུར་འདི་ལ་བརྟེན་ན་དམར་
ཕྱོགས་གྱི་ལྟ་བའང་རྒྱ་ནག་དུ་དར་བྱུང་བ་དང་། དུས་སྐབས་དེ་ལ་ཡོ་རོབ་གྱི་
ལྟ་བུ་མཆོན་པའི་བསྟན་བཅས་མང་པོ་རྒྱ་ནག་དུ་བསྐྱར་བ་དང་། དེའི་ཆེད་དུ་
གཉེར་པའི་དུས་དེབ་”གཞིན་རྒྱ་གསར་པ་”སོགས་རྒྱ་ཁྱབ་དུ་སྤྲེལ་ཞིང་། དུས་དེབ་
དེ་དག་ནི་རྒྱ་ནག་གི་རིག་གནས་རྟིང་བ་གཏོར་པའི་མཆོན་ཆ་ལྟ་བུ་ལྟར་། དུས་དེབ་
འདི་སོགས་མའི་ཙཱ་ཏུང་སོགས་འབྲེལ་བའི་དམར་ཕྱོགས་ལ་ཤར་ཆེན་པོ་ཞུགས་ཏེ།
རྗེས་སུ་མའི་ཙཱ་ཏུང་དང་། གཞན་དམར་ཕྱོགས་གྱི་མཁས་བཤེས་རྣམས་ཀྱིས་ཆེད་དུ་ཚུམ་
བྲིས་ཡོད་པ་དང་། དུས་དེབ་འདི་ལ་ཆེད་དུ་བསྟོད་བསྐྱེད་ལས་ཡང་མང་པོ་བྱས་ཡོད།
སྤྱིར་བཏང་ལྟ་བཞི་ལས་འགྲུལ་འདི་བོད་དང་འབྲེལ་བ་སྤྱི་ཚུལ་ཡང་མི་འདུག། ཅི་
ཕྱིར་ཞེན་བོད་ཀྱི་ནང་བ་སངས་རྒྱས་བའི་ལྟ་བུ་དང་རྒྱ་ནག་གི་ཁྱང་ཅིའི་ལུགས།
རྒྱ་ནག་གི་རྒྱལ་བའི་ལམ་ལུགས་དང་། བོད་ཀྱི་བླ་མའི་ལམ་ལུགས། བོད་ཀྱི་བསྐྱེད་
གྲུའི་སོགས་མཆོན་པའི་རིགས་པ་གཙོ་བོ་འཛིན་པའི་ལམ་ལུགས་དང་། རྒྱ་ནག་གི་
དཔེ་བཞི་གཙོ་བོ་འཛིན་པའི་ལམ་ལུགས། དེ་བཞིན་བོད་མི་མང་ཆེ་བ་འབྲོག་བ་
དང་ས་མ་འབྲོག་གི་ལུགས་སྟོན་དང་། རྒྱ་ནག་གི་སོ་རྣམ་པའི་འཛོ་བ་དང་ལྟ་བུ་
སོགས་ལ་གནམ་ས་ལྟ་བུའི་ཁྱད་པར་ཡོད་པ་མ་ཟད། དེ་ནི་རྒྱ་ནག་རང་གི་ལོ་རྒྱུས་
ཁྱད་པར་ཅན་དང་། ཁྱད་པར་ཅན་ཞིག་གི་འོག་དུ་བྱུང་བ་ཞིག་རེད།

དོན་གྲུབ་རྒྱལ་དང་གསར་བརྗེའི་ལྷ་བ།

ལྷ་བཞིའི་ལས་འགྲུལ་ནང་དུ། རུབ་ཀྱི་དམངས་གཙོ་རིང་ལུགས་ཅན་གྱི་རིག་གནས་གསར་པ་ཞིག་དར་ཡོད་ནའང། འདིར་ངེས་པར་དུ་བརྗེས་དགོས་པ་ཞིག་ལ། རིག་གནས་གསར་བརྗེའི་སྐབས་སུ། མོའི་ཙཱ་ཏུང་གི་དཔེ་དེབ་ལས། གཞན་གྱི་དཔེ་དེབ་མཐོང་རྒྱ་མེད་ཅིང། ལྷག་པར་དུ་མོའི་ཙཱ་ཏུང་གིས་༡༩༥༠ལོར་བྲིས་བའི་“དམངས་གཙོ་རིང་ལུགས་གསར་པའི་རྣམ་བཤད་”ཟེར་བ་དང། ༡༩༥༢ལོར་བྲིས་“ཡན་ཨན་རིག་རྩལ་བཞུགས་མོལ་ཚོགས་འདུའི་ཐོག་གི་གཏམ་བཤད།”གཉིས་ནི་རིག་གནས་ཐད་ཀྱི་གསུང་རྩོམ་གལ་ཆེན་གཉིས་ཆགས་བསྟན་ཡོད། དེ་བས་དོན་གྲུབ་རྒྱལ་སོགས་ལ་གསར་བརྗེའི་ལྷ་བ་སྟེར་མཁན་ཡང་གཙོ་བོ། མོའི་ཡི་གས་རྩོམ་གཅེས་བསྟན་དང། ལུང་པར་དུ་ཁོང་གི་གསུང་རྩོམ་གཅེས་བསྟན་ནང་གི་“དམངས་གཙོ་རིང་ལུགས་གསར་པའི་རྣམ་བཤད་”ཟེར་བ་དང། “ཡན་ཨན་རིག་རྩལ་བཞུགས་མོལ་ཚོགས་འདུའི་ཐོག་གི་གཏམ་བཤད།” གཉིས་དེ་གཉིས་རེད། རྗེས་སུ་བསྟན་བཅོས་དེ་གཉིས་དོན་གྲུབ་རྒྱལ་གྱི་ལྷ་གྲུབ་དང། རྩོམ་གཤིས་ཤེམས་པའི་འཕྲུལ་སྤངས་བཅས་ཀྱི་རྩིག་པའི་མང་གཞི་ལྷ་བུ་གྲུར་དེ། ཁོང་གི་བརྩམས་ཆོས་ཐམས་ཅད་ལྷ་བའི་གཞི་ཐམས་ཅད་དངོས་སུ་བྲུགས་ཀྱི་བསྟན་བཅོས་འདི་གཉིས་ལ་འབྲེལ་བ་ཡོད། འདི་རུ་ཕྱན་གྱིས་དོན་གྲུབ་རྒྱལ་གྱི་ལྷ་བའི་སྐོར་ལ་མཇུག་མོ་རི་སྟོན་གྱི་རྩལ་གྱིས་བྲེད་འཆར་ཡོད་ཅིང། འདིས་མི་རྣམས་ཀྱིས་དོན་གྲུབ་རྒྱལ་གྱི་ལྷ་བའི་གཞི་ལམ་འབྲས་གསུམ་སོགས་རུང་ཅམ་རྟོགས་ཐུབ་པའི་རེ་བ་ཡོད། ཐོག་མར་མོའི་ཙཱ་ཏུང་གིས་སྟོན་གྱི་རྒྱ་ནག་གི་རིག་གནས་ནི། དོན་གྱི་བཀའ་བཀོད་རྒྱུ་འཛིན་རིང་ལུགས་ལ་ཞབས་འདེགས་ལུ་མཁན་གྱི་རིག་གནས་ཡིན་ཞེས་སྟོན་ཆོག་རྒྱུ་ཡོད། དཔེར་ན་མོའི་ཙཱ་ཏུང་གིས་“ཡན་ཨན་རིག་རྩལ་བཞུགས་མོལ་ཚོགས་འདུའི་ཐོག་གི་གཏམ་བཤད་”ནང་དུ་“རིག་རྩལ་ཅིག་ས་བདག་གྲུལ་རིམ་ལ་ཞབས་འདེགས་ལུ་ཡས་ཡིན་ན་དེ་ནི་བཀའ་བཀོད་རྒྱུ་འཛིན་

རིང་ལུགས་གི་རིག་རྒྱལ་རེད། ཀྱང་གོའི་བཀའ་བཀོད་རྒྱུ་འཛིན་དུས་རབས་གི་
དབང་སྐྱུར་གྲུལ་རིམ་གྱི་རྩོམ་རིག་དང་སྐྱུ་རྒྱལ་ནི་དེའི་གྲས་ཅིག་རང་རེད།རིག་
རྒྱལ་ད་ལྟ་འང་ཀྱང་གོ་བྱུགས་ཆེན་པོ་ཅིག་བསྐྱེད་ཡོད་པ་རེད།”ཅེས་རྒྱ་ནག་གི་
ཚུན་གྱི་རྩོམ་རིགས་དང་། སློབ་གསོ་དང་།དེ་བཞིན་རིག་གནས་ཐམས་ཅད་བཀའ་
བཀོད་རྒྱུ་འཛིན་གྱི་སྒྲེར་བདག་བྱེད་པའི་རིག་གནས་དང་། ཁོ་ཚོ་ལ་ཞབས་
འདེགས་ལུ་བྱེད་གྱི་ལག་ཆ་ཅིག་རེད་ཅེས་སྒྲོམ་ཆོག་རྒྱབ་ཡོད་པ་རེད། མའི་ཙཱ་ཏུང་
གི་ལྷ་བ་འདིའི་རྗེས་སུ་འབྲངས་ཏེ། དོན་གྲུབ་རྒྱལ་གྱིས་ཀྱང་བོད་ཀྱི་རིག་གནས་
དང་།དགོན་གྲྲ་ཐམས་ཅད་བོད་ཀྱི་དབང་སྐྱུར་གྲུལ་རིམ་སྟེ།དགོན་སྡེ་དག་གིས་སྒྲེར་
སྒྲོམ་བྱས་ཏེ། བོད་ཀྱི་སྤྱི་ཚོགས་ལ་ཕན་མ་ཐོགས་པ་དང་། བོད་མི་མང་གི་ཡིག་
མྱོངས་སེལ་བའི་རུས་བ་ཅུ་ཡང་ཐོན་མ་བྱུབ་རེད་ཅེས་སྒྲོམ་ཆོག་ཆེན་པོ་ཞིག་
རྒྱབ་ཡོད་པ་རེད། དཔེར་ན། ཁོང་གིས་ “བོད་གནའ་རབས་ཀྱི་སློབ་གསོའི་སྒྲེར་གྱི་
འཆར་སྒྲོ”ཟེར་བ་ལས། “དུས་ཡུན་ཤིན་ཏུ་རིང་བའི་རིང་ལ་རང་རེའི་བོད་ཀྱི་རིག་
གནས་དེ་ཆོས་ལུགས་དགོན་སྡེ་དག་གིས་སྒྲེར་སྒྲོམ་བྱས་པར་བརྟེན། བོད་གངས་
ཅན་གྱི་སྤྱི་ཚོགས་ཐོག་དར་ཁུབ་ཆེན་རང་བྱུང་མ་བྱུབ་པ་དང་།བོད་རིགས་མང་
ཆོགས་ཡོངས་ཀྱི་ཡིག་མྱོངས་སེལ་བའི་རུས་པའང་འདྲོན་མ་བྱུབ་པར་མ་ཟད། ལྷན་
ངག་དང་མངོན་བརྗོད་གོ་དཀའ་བ་དག་ལ་བཅངས་ནས་རྩོམ་ཡིག་བྲིས་སྤངས་
བོད་ཀྱི་རིག་གནས་དེ་རང་གི་བོད་ཕལ་ཆེ་བ་ལ་ཆ་མཚོན་ན་གསང་བ་སྟོག་གྱུར་གྱི་
ཡུལ་ཞིག་འགྱུར་དགོས་བྱུང་བ་རེད”ཅེས་སྒྲོམ་ཆོག་རྒྱབ་ཡོད་པ་རེད། མའི་ཙཱ་ཏུང་
དང་དོན་གྲུབ་རྒྱལ་གཉིས་ཀྱི་གཞི་མཐུན་གྱི་ལྷ་གྲུབ་ནི། ཁོ་གཉིས་ཀྱིས་སོ་སོར་རང་
གི་མི་རིགས་ལ་སྒྲུན་ཆད་“མཚར་སྐྱུག་འོད་སྟོང་འབར་བའི”རིག་གནས་ཡོད་པ་
དང་། གསར་གཏོད་པ་དང་རྩོམ་པ་པོ་སོགས་མང་པོ་ཞིག་བྱུང་ཡོད་མོད།རྒྱ་ནག་ལ་
མཚོན་ན། བཀའ་བཀོད་རྒྱུ་འཛིན་དང་། ཁུང་རྩལ་ཅིའི་གཞུང་ལུགས་ཀྱིས་རྒྱ་ནག་
གི་རིག་གནས་ཐམས་ཅད་སྒྲེར་སྒྲོམ་བྱས་པ་དང་། བོད་ལ་མཚོན་ན། དགོན་སྡེ་དང་།

ཆོས་ལུགས་ཀྱིས་སྒྲེར་སྒྲོམ་བྱས་པ་དེ་གཉིས་རེད། དེ་ལྟ་བུ་རིག་གནས་སྒྲེར་སྒྲོམ་གྱི་
བཀག་རྒྱ་འོག་ཀྱི་དང་བོད་མི་རིགས་གཉིས་ཀ་རྗེས་ལུས་ཐེབས་དེ། མི་རྒྱུས་ནི་
ཆེས་ལྷ་ལྷོ་དང་། བདུག་རྩལ་དང་། ཆོས་སྒྲོམ་དང་ཅན་དུ་ཆགས་པ་རེད་ཅེས་
འདོད་པ་དེ་རེད། ལྷ་གྲུབ་འདི་ནི་རྩིང་གཏོར་གྱི་ལྷ་བའི་གཞི་དེ་ཡིན་ཞིང་། ལྷ་བ་འདི་
ལ་བརྟེན་ནས་རིག་གནས་གསར་བརྗེ་དགོས་པ་བཤད་ཡོད།

རྩིང་གཏོར་རྩོམ་རིགས་ཀྱི་ལྷ་གྲུབ།

དོན་གྲུབ་རྒྱལ་གྱིས་བོད་དུ་རྩོམ་རིགས་ཀྱི་གསར་བརྗེ་ཞིག་དགོས་པ་དང་། སྔོན་
ཀྱི་སྒྲན་ངག་མེ་ལོང་མ་གཙོ་བྱས་པའི་གཞུང་ལུགས་དག་ནི་ཆ་མི་ཆང་བ་དང་། དེ་
དག་དང་དུས་བོད་ཀྱི་གཞིན་རྒྱ་རྒྱུ་མེས་ཀྱི་སེམས་ཁམས་དང་། འདུན་པ། དམིགས་
གསལ་བཅས་མཆོད་མི་ཐུབ་པར་བཤད་ཡོད། དེའི་ཕྱིར་དོན་གྲུབ་རྒྱལ་གྱིས་སྔོན་
ཀྱི་སྒྲན་ངག་གི་གཞུང་དེ་དག་རྩ་གཏོར་བཏང་ནས་རྒྱ་གར་གྱི་མིན་པའི་“བོད་རང་
གི་སྒྲན་ངག་མེ་ལོང་མ”ཞིག་དགོས་ཞེས་གསར་བརྗེའི་སློབ་གཏམ་བཤད་ཡོད། དེ་
ནི་དོན་གྱིས་མེད་ཅེ་དུང་གི་ ༡༩༥༢ ལོ་ལ་བྲིས་པའི་“ཏང་ནང་གི་ཡན་ལག་
བརྒྱད་ལྟར་གྱི་རྩོམ་རྒྱལ་ལ་ངོ་རྒྱུ་བྱེད་དགོས་”ཞེས་བ་དང་། “ཡན་ལག་རིག་
རྩལ་བཅུགས་མེད་ཆོག་ལ་འདུའི་སློབ་གི་གཏམ་བཤད།”ཞེས་བ་དེ་གཉིས་ཀྱི་ཤན་
ཆེན་པོ་ལུགས་ཡོད་པ་དང་། ཞིབ་དུ་ལྟོས་ཡོང་དུས། རྒྱལ་རྒྱུ་བཅུགས་པ་བཞིན་དུ་
གཞི་གཅིག་ལྷ་བུ་གྲུར་ཡོད། དཔེར་ན་དོན་གྲུབ་རྒྱལ་གྱིས་ཁོང་གིས་བྲིས་པའི་“བོད་
ཀྱི་ཆོག་རྒྱུན་རིག་པའི་སློབ་འབྲེད་འཕུལ་གྱི་ལྷ་མིག་”ཟེར་པའི་ནང་དུ་བཀོད་པ་ལྟར།
“རང་རེའི་མཁས་པ་རྒྱུ་ལྟར་གྱི་ཞན་ཆ་ཞིག་ཡོད་པ་ནི། རིག་གནས་དང་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་
ཁུངས་རྒྱ་གར་ལ་གཏུགས་ཅི་ཐུབ་བྱེད་པ་དེ་རེད་”ཅེས་བཤད་པ་བཞིན། བོད་ཀྱི་
ཁུངས་རྒྱ་གར་ལ་གཏུགས་པ་དང་། སྒྲན་ངག་མེ་ལོང་མ་དང་། བོད་ཀྱི་སློབ་ཆེན་དང་
སློབ་རྒྱུ་གི་ཁུང་པར། རྒྱ་གར་ཤར་ལྷོའི་བར་གྱི་འབྲེལ་བ་སོགས་བོད་དུ་དགོས་
མིན་གྱི་སྐད་ཆ་འགའ་བཤད་ཡོད་པ་མ་ཟད། གསར་བརྗེའི་རྩོམ་རིགས་ཞིག་བཟོ་མ་

ཐུབ་པ་ནི། “བོད་ཀྱི་ངོ་ཚ་ཞིག་རེད”ཅེས་བཤད་ཡོད། མུ་མཐུད་དུ་ཁོང་གིས་“བཅིངས་འགོལ་བྱས་ནས་ལོ་ངོ་སྐུ་ཅུ་ལྷག་འགོར་ཡང་། འདི་ཙམ་གྱི་ལྷ་བ་ལ་ངོ་ཚོལ་བྱ་མ་ཐུབ་པ་ནི་ང་ཚོ་གཞིན་ཏུ་རྣམས་ཀྱི་ངོ་ཚ་ཞིག་ཡིན་པ་མ་ཟད། ང་ཚོའི་མི་རབས་འདིའི་ངོ་ཚ་ཞིག་ཀྱང་རེད”ཅེས་སོགས་བཤད་ཡོད་པ་རེད། དེ་བཞིན་མོའི་ཅེ་དུང་གིས་ཀྱང་“དྲང་ནང་གི་ཡན་ལག་བརྒྱད་ལྷན་གྱི་ཚུལ་ལ་ངོ་ཚོལ་བྱེད་དགོས་”ཞེས་ཚུལ་ནང་དུ་འདི་ལྟར། “ཁུང་རྩ་ཅིའི་གཞུང་ལུགས་དེ་ཆོས་ལུགས་གི་ལུང་ནང་བཞིན་ཟུ་ཚུགས་གིས་མི་དམངས་ལ་དད་པ་བྱེད་ཏུ་བརྟུག་ཐོག། ཚུལ་ཡིག་འབྲི་མཁན་ཆང་མས་ཡིག་སྐད་རྒྱུ་རྒྱུ་བཅུ་སྟེད་བྱེད་ཀྱིན་ཡོད་པ་རེད། མདོར་བསྡུས་ན་སྐབས་དེའི་དབང་སྒྱུར་གྲུལ་རིམ་དང་། དེའི་ལག་རྟེན་རྣམས་ཀྱི་ཚུལ་ཡིག་དང་། སློབ་གསེའི་སྐབས་ནང་དོན་དང་རྣམ་པ་གཉིས་ཀ་ཡན་ལག་བརྒྱད་ལྷན་གྱི་ཚུལ་ལྟར་དང་། ལུང་འཛིན་རིང་ལུགས་རང་རེད”ཅེས་བཤད་ཡོད་པ་བཞིན། འདོར་ན་མོའི་ཅེ་དུང་དང་དོན་གྲུབ་རྒྱལ་གཉིས་ཀ་སྟེན་གྱི་མཁན་བ་དག་གིས་བྲིས་བའི་ཚུལ་ལ་ངོ་ཚོལ་དང་། ཚུལ་རིགས་གསལ་གཏོད་བྱེད་དགོས་ཟེར་མཁན་གཉིས་རེད།

དོན་གྲུབ་རྒྱལ་གྱི་གསལ་བཤེ།

རིག་གནས་གསལ་བཤེ་ཆེན་མོ་ནི་༡༩༧༧ལོ་ལ་འཇུག་ཇོགས། ཀྱང་དབྱང་ཆང་འཛོམས་གོས་ཚོགས་ཐེངས་བདུན་པའི་ཐོག། བཅོས་སྒྱུར་སྒྲོ་འབྱེད་ཀྱི་སྤྱི་དུས་བཏོན། དོན་དགུ་ལོ་ལ། ཕལ་ཆེན་ལོ་ནི་ཤུ་ཙམ་ལ་བཀག་སྡོམ་བྱས་པའི་དགོན་པའི་ཆོས་སྒྲོ་ཕྱེ། གྲ་བ་འགའ་རེ་ཡང་དགོན་པ་ཡོང་ཐུབ་པར་གྱུར། མི་རྣམས་ཀྱིས་ཁ་དོན་སོགས་བྱས་པའི་མགོ་བརྒྱམས། ཁུང་པར་དུ་ལྷག་ལུས་སུ་གྱུར་པའི་མཁན་བ་མདོ་སྐད་དུ་ཆེ་དོན་ཞབས་དུང་དང་། དམུ་དགོ་བསམ་གཏོན། ཁམས་ཕྱོགས་སུ་མཁན་པོ་འཛིགས་མེད་ཐུན་ཚོགས། དབུས་སུ་དུང་དཀར་སློ་བཟང་འཕྲིན་ལས་སོགས་ཀྱི་སྟེན་སྟོན་ཇི་ཡོད་རྒྱུན་འཛིན་གྱིས་བོད་ཀྱི་རིག་གནས་སློབ་པའི་མགོ་

ཚུགས། མི་རིགས་དཔེ་སྐྱོན་ཁང་སོགས་ནས། མི་ལ་རས་བ་དང། གེ་སར་སྐྱང་
སོགས་བསྐྱར་དུ་པར་སྐྱོན་བྱེད་པའི་མགོ་ཚུགས། མི་རྒྱལ་སྤྱང་ན་ཐང་དུ་ཚུ་རྟེན་
པ་ལྟར། རྩོན་སྤྱོད་ཇི་ཡོད་ཤུལ་དུ་ལུས་བ་རྒྱལ་ས། རྩོན་སྤྱོད་བྱས་པའི་མགོ་
བརྒྱལ་ས། དཔེར་ན་ལོ་རབས་བརྒྱད་ཅུའི་དུས་མགོ་ཙམ་ལ། ཨ་མས་ཁུར་དེ། བག་
མ་ལེན་པའི་རྩོན་མོ་ཞིག་ལ་སོང་བ་དུས་ཞིང། ཐོག་མར་བོད་སྤྱོད་སྤྱང་ས་ཆོག་པའི་
ཆོག་མཆན་ཐོབ་པས། མི་རྒྱལ་བ་རྒྱལ་ས་མིག་ཚུ་ཤལ་ལེར་དུ་བཞིན་པ་ད་དུང་ཡང་
དུས་གིན་འདུག། དེའི་སྐབས་ཀྱི་སྤྱོད་སྤྱང་དང། མ་འོངས་བའི་རེ་བ། ཡ་རབས་ཀྱི་
སྤྱོད་བཟང་རྒྱལ་ས་དངོས་གནས་ཏེ་ལས་བ་ལྟ་བུ་ཡོད་པ་རེད། དེ་ལྟ་བུ་གནམ་ས་
བསྐྱར་བ་ལྟ་བུ་དུས་འགྱུར་ཁོད། བོད་མི་མང་གི་རང་གི་རྩོན་སྤྱོད་ཀྱི་སྤྱོད་ཅ་རྟེན།
བརྒྱག་སོང་བ་རྒྱལ་ས་རྩོན་ཆེན་པོའི་ངང་སྤྱོད་སྤྱང་བྱེད་པའི་དུས་སྐབས་ཤིག་བྱུང་བ་
རེད། སྤྱི་དུས་གྱུ་ཡངས་བ་དང། བོད་ཀྱི་ཤེས་རིག་སོགས་མཆོན་པའི་རྩོན་སྤྱོད་
རྒྱལ་ས་རྩོན་སྤྱོད་དང་དར་སྤྱོད་སྐབས་སུ། དོན་གྲུབ་རྒྱལ་སོགས་ཀྱིས་བོད་ཀྱི་རྩོད་
བཞི་ལ་ངོ་ཚྏ་ལ་དང། ཟུར་བ། མཐོང་རྒྱུད། དོགས་འདྲི་སོགས་བྱས་པའི་མགོ་
བརྒྱལ་ས། དུས་སྐབས་འདི་ལ་དོན་གྲུབ་རྒྱལ་དང། བོད་ཀྱི་དེང་རབས་རྩོམ་རིགས་
བྱུང་བ་ནི་དེའི་སྐབས་ཀྱི་ཆབ་སྤྱོད་དང། ལོ་རྒྱུས་དང་དེ་བཞིན་གསར་བཅེ་བ་དག་
གི་སེམས་ཁམས་ལ་རག་ལས་ཡོད་པ་དང། ཡང་དུས་རབས་གཞན་ཞིག་མགོ་
བརྒྱལ་ས་པ་དེ་ཡང་གསལ་བོ་མཆོན་ཡོད། འདི་ལ་མང་པོ་ཞིག་བཤད་རྒྱུ་འདུག་
མོད། མདོར་བསྡུས་ན་འདི་འདྲ་ཞིག་ཡིན་པར་འདོད། དེ་ནི་བཅོས་སྐྱོད་སྤྱོད་
དང། ལྷན་པར་བོད་ཀྱི་གནའ་རབས་ཀྱི་སྤྱོད་གསོ་དང། ཤེས་རིག་སོགས་བསྐྱར་
གསོ་བྱས་པ་དེ་ལ་དོགས་མ་བདེ་བ་དང། ཁོང་ཆོའི་སེམས་ཁོངས་ཀྱི་གསར་བཅེ་རི་
ལྟ་བུ་པ་དེ་ལ་ཐོག་ཐུག་བཏང་བ་དེ་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བ་ཞིག་ཡིན་པ་མ་ཟད། དེང་
རབས་བོད་ཀྱི་རྩོམ་རིགས་ཟེར་བ་འདི་བོད་ཀྱི་རྩོན་ཀྱི་དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་དང།
མཁས་བ་དག་ལ་མི་མང་གིས་མཐོང་ཆེན་དང། བརྩི་བཀྱར་བྱས་བ་དང། དེ་

བཞིན་སྟོན་གྱི་སྤྲོད་པ་སོགས་ལ་སེམས་ཀྱི་མ་བཟོན་པར་ཆེད་དུ་སྟེལ་བའི་རིག་
གསར་གྱི་རྩོམ་རིགས་ཤིག་ཡིན་པར་བསམ། དོན་གྲུབ་རྒྱལ་གྱིས་སྤྲོད་གཞུང་གིས་
ཆེད་དུ་བཏོན་པའི་བོད་ཡིག་གི་ཆགས་པར་དང་རྒྱུད་བསྐྱུགས་ཀྱིས་དེ་བུ་སོགས་ཀྱི་
སྤྲོད་དུ་རྩོམ་རིགས་གསར་བ་ཡིན་ལུལ་གྱིས་རྩོམ་མང་པོ་བྲིས། ཁོང་གིས་རྩོམ་གྱི་
ངོ་བོ་དང་། ལྟ་བུ་ལུགས་ནི་སྟོན་གྱི་བོད་མི་རྣམས་ནི་མི་རྣམས་ཆེས་ཀློག་ཀློག་དང་།
གཞུགས་རྒྱུ་ཆེས་ཆོད་ས་དང་ཅན་གྱི་མི་རིགས་ཤིག་ཡིན་པ་དང་། རྣམ་པ་དེ་ལས་
ཐར་དགོས་ན། སྤྱི་ཚོགས་རིང་ལུགས་ཀྱི་བོད་ཕྱོད་ས་གསར་བ་ཞིག་དང་། དེ་
འཇུགས་སྤྱོད་ཀྱི་པ་ལ་སྟོན་གྱི་རིག་གནས་རྒྱུ་འཛིན་གྱི་འདོད་པའི་ལྟ་བུ་ལ་
རྩིང་ཞེན་དང་། རྩིང་ཞེན་གྱི་བསམ་སྒྲོ། དེ་དག་ཐམས་ཅད་མཐའ་གཅིག་དུ་ཡལ་
བར་དོར་ནས།

སྤྱི་ཚོགས་རིང་ལུགས་དང་མཐུན་པའི་བོད་ཀྱི་རྩོམ་རིགས་ཤིག་འབྲི་རྒྱའི་དེ་ཡིན་པ་
དང་། གོང་བཤད་བཞིན། “བཅིངས་འགོལ་བྱས་ནས་ལོ་ངོ་སྤྱི་ལྟ་ལྟ་འགོར་
ཡང་། འདི་ཙམ་གྱི་ལྟ་བུ་ལོ་ངོ་སྤྱི་ལྟ་ལྟ་ལྟ་བུ་པ་ནི་ང་ཚོ་གཞིན་རྒྱ་རྣམས་ཀྱི་ངོ་ཚ་
ཞིག་ཡིན་པ་མ་ཟད། ང་ཚོའི་མི་རབས་འདིའི་ངོ་ཚ་ཞིག་ཀྱང་རེད”ཅེས་སྟུང་པའི་
གསར་བརྗེའི་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་སྤྱོད་པ་རེད།

ལང་ཚོའི་ཐབ་རྒྱ

མི་རྣམས་ཀྱིས་དོན་གྲུབ་རྒྱལ་གྱིས་༡༩༨༣ལོའི་སྤྲོད་ཆར་དེ་བུ་གསུམ་པའི་སྤྲོད་
བཏོན་པའི་ལང་ཚོ་ཐབ་རྒྱ་སྤྲོད་དུས། སྤྱོད་ས་པ་ཆེན་པོ་དང་། འཛམ་དོགས་ཅི་ཡང་
མེད་པར་ “བོད་ཀྱི་སྤྲོད་པ་གསར་པ”དང་ “གསར་གཏོད”དང་། རྒྱུད་ལྟ་
རྒྱལ། ཆོ་གྲུབ་སོགས་ཀྱིས་ཆོག་བཏོན་ནས། ལང་ཚོ་ཐབ་རྒྱ་འདིའི་ཆོག་གི་གཙོད་
སྤྲོད་དང་། ངག་གི་འགྱུར་བ་སོགས་སྟོན་གྱི་བོད་ཀྱི་རྩོམ་སྟེལ་དང་མི་འདྲ་བར།
དུས་རབས་གསར་པའི་སྤྲོད་རྩོམ་ཞིག་གོ་ཞེས་ཀྱང་སྤྱོད་ཆེན་པོ་བྱེད་ཀྱིན་འདུག་པ་
མ་ཟད། རྩོམ་དེ་སྤྲོད་ཆར་སོགས་སུ་བཏོན་མ་ཐག་དུ་མཚོ་སྟོན་རྒྱུད་བསྐྱུགས་ལས་

ཁུངས་ཀྱིས་ཚུམ་དེ་དབྱངས་སུ་ཕབ་ནས་གྱེར་འདོན་བྱས་པ་དང་། ལོ་རབས་བརྒྱད་
དང་དགུ་བརྒྱུ་མགོ་སྟོན་དུ་རྒྱུ་བསྒྲགས་ལས་ཁུངས་སུ་ཐེངས་མང་པོ་རྒྱུ་
བསྒྲགས་བྱས་ཏེ། ཕལ་ཆེར་ཨམ་སྐད་ཤོད་ཤེས་བ་ཞིག་ཡིན་ནམ་གོ་བ་མེད་པ་ལྟ་
བུ་ཞིག་ཆགས་བསྐྱད་ཡོད། དེ་བཞིན་ལང་ཆོའི་ཕབ་རྒྱུ་དེའི་རྗེས་སུ་བདུད་ལྟ་
རྒྱལ་གྱིས་སྐད་ཆ་དྲངས་ནས་བཤད་ན། “བོད་ཀྱི་སྙན་ངག་གསར་བའང་རབ་དང་
རིམ་པར་བྱུང་”། ལང་ཆོ་ཕབ་རྒྱུ་དང་ལད་ལྗོས་བྱས་ཏེ་ “རང་མོས་སྙན་ངག་”ཅེས་
མིང་བཏགས་པའི་སྙན་ངག་མང་པོ་ཐོན་རྗེས་སུ་བོད་ཡིག་འབྲི་གྲོག་ཙམ་ཡང་ཤེས་
མི་ཤེས་བ་ཐམས་ཅད་ཀྱིས་རང་མོས་སྙན་ངག་ཟེར་བ་བྲིས་ནས། སྐབས་རེ་ཉལ་
ཁང་དང་། སློབ་གྲུའི་རྩ་བ་དག་ན་ཨེ་མ་དང་། ཁྱེ་མ་ཞེས་སྐད་ཆེན་པོ་སློབ་བཞིན་
ཡོད་པ། ཡན་ཧེ་ལེ་ལེ་ལོའི་དབྱིད་ཀར་རུབ་བྱང་མི་རིགས་སློབ་གྲུ་ཆེན་པོ་རུ་སྟོན་
སྐབས་སུ་ཐོས་མྱོང་། སྤྱིར་བཏང་ཁོ་ཆོས་རང་གིས་བོད་ཀྱི་སྙན་ངག་དེ་ལ་གོ་རྒྱུ་ཅི་
ཡང་མི་འདུག་ཟེར་བཞིན། རང་མོས་སྙན་ངག་ཟེར་བ་གཞན་གྱིས་གོ་རྒྱུ་མེད་པ་
ཉིན་འགའ་ཤས་འགོར་རྗེས་རང་གིས་ཀྱང་གོ་རྒྱུ་མེད་པ་མང་པོ་བརྒྱམས་ཏེ། དུས་
དེ་བ་སོགས་ཀྱི་སྟངས་ལའང་རང་མོས་སྙན་ངག་ཟེར་བ་མང་པོ་སྟེལ་ནས། བྱ་དགའ་
སོགས་ཡང་སྟོན་བཞིན་འདུག་ལང་ཆོ་ཕབ་རྒྱུ་འདི་བོད་ཡིག་ཙམ་གྱི་མི་ཆད། རྗེས་
སུ་དབྱིན་ཇི་དང་། རྒྱ་ཡིག་དང་། ཕ་རན་སིའི་སྐད་དུའང་བསྒྱུར་ཏེ། འོག་གསལ་གཞི་
སོགས་རུང་ཙམ་ཡང་མེད་པར་དེང་རབས་བོད་ཀྱི་སྙན་ངག་ཞེས་པའི་ཆོ་ལོའང་
སྟེར་བཞིན་འདུག་མི་མང་པོས་“ལང་ཆོའི་ཕབ་རྒྱུ་”དེང་རབས་ཀྱི་སྙན་ངག་
གསར་བ་ཞིག་གི་མགོ་ཚུམ་པར་བཤད་མོད། འོན་ཀྱང་འདི་ནི་བོད་ཀྱི་དེང་རབས་ཀྱི་
སྙན་ངག་གསར་བ་སོགས་ཅི་ཡང་མ་ཡིན་པར། རྒྱ་ནག་གི་རྒྱུན་སྟོན་གྱི་སྙན་ངག་
གི་ཉམས་འདོན་རྒྱལ་དེ་བོད་ཡིག་དུ་བྲིས་བ་ཙམ་ཞིག་རེད། རྒྱ་ནག་གི་ལོ་རྒྱུས་སུ་
ཕབ་རྒྱུ་ནི་ཁྱད་དུ་འཕགས་པའི་སྙན་ངག་གི་ཉམས་མཚོན་བྱེད་ཞིག་དུ་གྱུར་ཡོད།
དཔེར་ན་རྒྱ་ནག་གི་ཐང་རྒྱལ་རབས་ཀྱི་ཚུམ་པ་པོ་ལི་པེ་། འོན་ཀྱང་རྒྱལ་གྱིས་ཆང་

མཐུང་ནས་སྟོན་ངག་འབྲི་བའང་ཁོ་ལ་ལབ་བཅོལ་བྱས་པ་རེད་ཟེར། སོགས་དང་།
གསར་བཞེ་བ་མེད་ཅི་དུང་སོགས་ཀྱིས་ཀྱང་ཐབ་ཁུ་དཔེ་རུ་བཞག་ནས་སྟོན་ངག་གི་
ཚུམ་མང་པོ་བྲིས་མྱོང་ཡོད་པ་དང་། ཡིན་ནའང་བོད་ཀྱི་མཁས་པ་དག་གིས་ཐབ་
ཁུ་འི་ཟེར་བ་དེའི་མཛེས་སྤྱད་དང་། དམིགས་གསལ་ཅི་ཡང་བརྟེན་མེད། རྒྱ་མཚན་
ནི་རིག་གནས་མི་འདྲ་བ་སྣ་ཚོགས་ལ་མཛེས་སྤྱད་དང་ཉམས་མི་འདྲ་བ་སྣ་ཚོགས་
བཏོད་ཚུལ་ཡོད་པ་དེ་མཚན་བཞིན་ཡོད་པ་རེད། དཔེར་ན། བོད་ཀྱི་མཁས་པ་དག་
དང་། ཐ་ན་ཡི་གེ་མི་ཤེས་བའི་ཨ་མ་རྒན་མོ་དག་ལ་འང་། རི་བོ་འབྲིགས་བྱེད་བཞིན་
དུ་བཞིན་པའི་སྤྱད་དང་། རྒྱ་བོ་གར་བཞིན་དུ་དག་ཅིང་གསལ་སོགས་ཟེར་དུས། ཁོ་
ཚོས་སེམས་སྤྲོ་མི་ཟད་པའི་སེམས་ཀྱི་རྒྱ་བ་དྲག་པོ་ཞིག་ཁྱབ་ཡོང་གིན་ཡོད་ཅིང་། དེ་
ནི་ལོ་སྟོང་ཕྱག་གཅིག་ཙམ་ལ་སྤྱད་པའི་རིག་གནས་དང་། ལོ་རྒྱུས། སེམས་ཀྱི་འབྱེར་
སྤངས་སོགས་ལ་བརྟེན་ནས་མཛེས་བའི་ཉམས་དེ་ཡོང་གིན་ཡོད་པ་རེད། ཡིན་
ནའང་དོན་གྲུབ་རྒྱལ་གྱི་ཚུན་དུ་ཐབ་ཁུ་ལ་ཁོ་ལྟར་སྒྲོ་བ་གྲ་སོང་བ་དང་། རྒྱ་ཡིག་ཤེས་
བའི་བོད་མི་འགའ་ལ་མ་གཏོགས་སེམས་ཀྱི་ཆོར་བ་ཅི་ཡང་སྟེར་བྱུང་མི་འདུག་
པས། ལང་ཚོ་ཐབ་ཁུ་ནི་རིག་གནས་བཙན་འགོལ་ས་རིང་ལུགས་ཀྱི་ཉམས་གཏོད་
ཚུལ་ཞིག་རེད། དེ་བཞིན་ཚུམ་ཚུལ་གྱི་ཐད་ནས་བལྟས་ན་ཡང་། ལང་ཚོའི་ཐབ་ཁུ་
ཟེར་བའི་སྟོན་ཚུམ་འདིའི་ཁ་ཅིག་གིས་རང་མོས་སམ་རང་དབང་གི་སྟོན་ངག་
སོགས་ཟེར་ཅིང་། ཁ་ཅིག་གིས་ཚུམ་ཚུལ་འདི་ནི་ཚུན་ནས་བོད་དུ་ཡོད་པ་ཞིག་དང་།
ཁ་ཅིག་གིས་དོན་གྲུབ་རྒྱལ་གྱིས་གསར་དུ་བརྒྱུ་ས་པ་རེད་ཅེས་མང་པོ་བཤད་
ཚུལ་ཡོད་མོད། ཚུན་དུ་ཡོད་མེད་དེ་ཆོ་ཤར་བཞག་ནས། གླེང་བར་བྱ་བ་ནི། དོན་
གྲུབ་རྒྱལ་གྱི་ལང་ཚོའི་ཐབ་ཁུ་ནི། དོན་གྲུབ་རྒྱལ་གྱིས་གསར་གཏོད་དང་། གསར་བ་
བརྒྱུ་ས་པ་སོགས་ཅི་ཡང་མ་ཡིན་པར། རྒྱ་ནག་གི་རང་མོས་སྟོན་ངག་ལས་ཐད་
ཀར་ལབ་བཅོལ་བྱས་པ་ཞིག་དང་། ཁྱད་པར་རྒྱ་ཡིག་ནས་བོད་ཡིག་དུ་བསྒྱུར་པའི་
གནམ་བདེ་སྒོ་མོ་ཆེ་ཐང་ཆེན་གྱི་སྟོན་ངག་ཟེར་བ། རྒྱ་ནག་གི་མཁས་པ་མང་པོ་

ཞིག་གིས་ཀླུ་ཨེར་ལེན་ལ་སོགས་ལ་མྱ་ངན་དྲན་གསོ་ཆེད་དུ་བྱིས་བའི་སྟོན་ཚུལ་
 ཁ་ཤས་ཀྱི་ཆོག་བརྟེན་དེ་བོད་ཡིག་དུ་བྱིས་བ་དེ་རང་བསམ་པས། གསར་ཚུལ་ཟེར་
 བ་ཞིག་རྩ་བ་ཉིད་ནས་མ་རེད་བསམ་བྱུང་། གླིམ་རང་མོས་སྟོན་ངག་ཟེར་དང་
 འདྲི་སྐྱོར་ཞིབ་ཕྱ་རྟེན་སྟེན་ཞིབ་དཔྱད་བྱ་འཕུས་། རྟོན་གཉེར་ཅན་དག་གིས་ཚུལ་
 གཤིས་འདི་ལ་ཞིབ་དཔྱད་མཛོད་ཅེས་ཡང་ཉུ་རྒྱ་ཡིན།

མད་ཀྱིས་བཙམ་པའི་མེ་དྲིལ།

འདི་ནི་དོན་གྲུབ་རྒྱལ་གྱི་སྤྱང་ཚུམ་གྲགས་ཅན་ཞིག་ཡིན་པ་དང་། དཔེར་ན། མཚོ་
 སྡོན་གྱི་དུས་དེབ་སྤྱང་ཆར་ལས་བྱུང་གཤམ་ཡང་དང་པོ་ཐོབ་པའི་སྤྱང་ཚུམ་ཞིག་རེད།
 མི་མང་པོས་ཀྱང་སྤྱང་ཚུམ་འདི་ནི་བོད་ཀྱི་དེང་རབས་ཀྱི་བྱད་དུ་འཕགས་པའི་སྤྱང་
 ཚུམ་ཡིན་ཞེས་ཆོ་ལོ་ལྟར་དང་ལྟར་བཞིན་ཡོད། ཡིན་ནའང་ཞིབ་དུ་བཟླས་ན། ཚུམ་
 འདི་ཡང་དུས་སྐབས་དེ་ལ། ས་ཁུལ་འདིར་དར་བྱབ་འགོ་བཞིན་པའི་གསར་བརྗེའི་
 ཚུམ་སྤྱང་ཞིག་ཡིན་པ་ལས། བོད་ཀྱི་ཚུམ་གཤིས་དང་གསར་བ་གཏོད་པ་ཅི་ཡང་
 མེད་པར་བསམ། བརྗེད་བྱ་གཙོ་བོ་ནི་སློལ་རྒྱན་དང་དེང་རབས་འདྲིལ་གྱི་སྤྱི་
 ཚོགས་རིང་ལུགས་ཀྱི་ཆོས་རིག་འདྲིལ་གྱི་སྤྱི་སྤྱོད་གཏོར་གྱི་ལྟ་བུ་དང་ཆོས་ལུགས་
 བར་གྱི་འགལ་ལྗོངས་གསལ་ཡིན་པ་དང་། ལུགས་ཀྱིས་རྒྱ་རྒྱུ་གི་ཕོ་མོ་བར་གྱི་འབྲེལ་
 བའི་གོམས་གཤིས་སྟེ། བྱད་མེད་ལ་ཐོག་དང་པོར་མཁྱེན་པ་སྤྱོད་མཁན་སུ་ཡིན་པ་
 ལས་འཕྲོས་ཏེ་བྱུང་བའི་རྒྱུས་གར་ཅིག་རེད། རྒྱ་རྒྱུ་གི་ལུགས་སློལ་སྟེ། བྱད་མེད་
 རྒྱུས་ཀྱིས་ཐོག་མར་འཁྱེན་པ་རང་གི་ཁྱོ་ཀས་སྤྱོད་དགོས་པ་དང་། དེ་ནི་བྱད་མེད་
 རྒྱུས་ཀྱི་རང་གཤིས་ཐམས་ཅད་ཐག་གཅོད་པའི་སྤྱོད་བཟང་དང་། ཡ་རབས་
 སློགས་ཀྱིས་མཚོན་བཞིན་ཡོད་པ་རེད། ཡིན་ནའང་བོད་དུ། འདི་ལྟ་བུའི་ལུལ་སློལ་
 མི་འདུག་པ་མ་ཟད། བོད་ཀྱི་ཆོས་དང་། རིག་གནས་ཀྱི་སྟངས་ལྟ་བུ་སྤྱོད་དག་གི་
 འཁྱེན་པ་སྤྱོད་སྟངས་ཀྱི་སྒྲིབ་ནས་དགག་བྱུང་། སྤྱོད་ལམ་སྟོན་པ་ཕལ་ཆེར་མེད་
 མ་ཟད། རྒྱའི་ལུགས་སློལ་ལྟར་མེ་ཏོག་ལེན་པ་འདི་ཡང་གལ་ཆེན་པོ་ཞིག་བརྩིས་

བཞིན་མེད། དེ་བས་དོན་གྲུབ་རྒྱལ་གྱི་སང་གི་བཙུམ་པའི་མེ་དྲོག་ནི་རྒྱ་ནག་གི་
ལུགས་སྒྲོལ་མཚོན་པའི་རྩོམ་ཞིག་ལས་བོད་ལ་འབྲེལ་བ་ཅི་ཡང་མེད་པ་མ་ཟད།
རྒྱའི་ཡུལ་སྒྲོལ་དེ་བོད་ཀྱི་སྤྲོད་ལ་བཙན་འགོལ་དང་ལུགས་ཀྱིས་བོད་ཀྱི་གོམས་
སྒྲོལ་ལ་བྱད་གསོད་དང་། རྒྱའི་གོམས་སྒྲོལ་ལ་བཟང་བསྟོད་བྱས་ཡོད་པ་དེ་རེད།

རྒྱ་ལམ་ཕྱ་མོ།

རྒྱ་ལམ་ཕྱ་མོ་ཟེར་པའི་སྤྱང་རྩོམ་འདི་ནི། དོན་གྱིས་རིག་གནས་མགོ་འདྲགས་
རིང་ལུགས་དང་། རང་མཐོང་མེད་པའི་རྩོམ་ཞིག་རེད། སྤྱང་རྩོམ་འདིའི་བརྗོད་བྱ་
གཙོ་བོ་ནི། བོད་ཀྱི་སྤྲེལ་བ་ཞིག་ཏུ་རྒྱ་ལམ་ཕྱ་མོ་ཞིག་ཡོད་ཅིང་། རྒྱ་ལམ་དེ་ནི་
ལམ་ཕྱ་ཞིང་། ཀྱུ་ཀྱོག་མང་པ། འགོ་མི་བདེ་བ་སོགས་ཀྱིས་བྱད་ཆོས་མང་ནའང་། སྤྲེལ་
བ་དེའི་མི་རྣམས་ད་དུང་རྒྱ་ལམ་དེ་ལ་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པའི་དུང་ཞེན་དང་།
དགའ་སྤང་ཡོད་པ་དང་། དེང་དུས་ལུགས་ལམ་དང་། རྒྱ་ལམ་སོགས་ཞིང་ཆེ་ཞིང་
བརྗོད་ཆགས་མང་པོ་ཡོད་ནའང་། སྤྲེལ་མི་རྣམས་ད་དུང་རྒྱ་ལམ་ཕྱ་མོ་དེ་ལ་འགོ་
བཞིན་ཡོད་ཅེས་བའི་བརྗོད་བྱ་གཙོ་བོ་བཟུང་བཤད་ཡོད། དོན་གྲུབ་རྒྱལ་གྱིས་རྗེས་
སྤྱུ་ལུགས་པ་དག་གིས་བཤད་པ་ལྟར་ན། སྤྱང་རྩོམ་བརྗོད་བྱ་གཙོ་བོ་བོད་ཀྱི་ཤེས་
རིག་དང་དེང་རབས་ཅན་གཉིས་ཀྱི་འགལ་འབྲེལ་དང་། རྒྱ་ལམ་ཕྱ་མོ་བོད་ཀྱི་
རིག་གཞུང་དང་། གོམས་སྒྲོལ་ཡིན་པ་དང་། གཞུང་ལམ་སོགས་ནི་དེང་རབས་ཅན་
ཡིན་ཟེར། དེ་ལྟར་ན། སྤྱང་རྩོམ་འདི་ནི་རིག་གནས་མགོ་འདྲགས་རིང་ལུགས་ཀྱི་
སྤྱང་རྩོམ་ཞིག་རེད། སྤྱིར་བཏང་བོད་ཀྱི་ཤེས་རིག་ཐམས་ཅད་རྒྱ་ལམ་ཕྱ་མོ་ཞིག་
ལ་སྦྱར་བ་ནི། རང་མཐོང་མེད་པ་དང་། མོངས་བཤད་ཅིག་རེད། རྒྱ་མཚན་ཅི་རེད་
ཟེར་ན། དོན་གྲུབ་རྒྱལ་གྱིས་བོད་ཀྱི་ཤེས་རིག་ལ་སྤྱངས་བ་འབྱར་དུ་ཐོན་པ་ཞིག་མ་
བྱས། ཡོན་ཏན་དང་དེའི་བྱད་ཆོས་མ་རྟོགས། ལོ་རབས་བརྒྱད་ཅུ་བའི་དུས་སྐབས་
སྤྱི་བོད་ཀྱི་ཤེས་རིག་རྣལ་མ་མཚོན་པའི་དཔེ་དབ་ཆེས་ཉུང་ཤས་ཞིག་མ་གཏོགས་
མེད་ཅིང་། དེ་དག་ལ་སྤྱངས་བ་མ་བྱས་པར། འདི་ལྟར་བོད་ཀྱི་ཤེས་རིག་ཐམས་ཅད་

ཀླང་ལམ་ཕྱ་མོ་ཞིག་དུ་སྐྱར་བ་ནི། ཤར་རུབ་གང་གི་མཁས་པའི་ལུགས་དང་མི་
མཐུན་ཞིང་། དེ་ལྟ་བུའི་སྒྲུལ་ཆོག་རྒྱབ་པ་དེ་ཡང་གསར་བརྗེའི་རང་གཤིས་ལས་
གཞན་ཅི་ཡང་མེད། དེ་བས་སྤྱང་རྩལ་འདི་ནི་དོན་དངོས་ཁས་མི་ལེན་པའི་གསར་
བརྗེ་བ་ཞིག་གི་རང་གཤིས་མཆོན་པའི་སྤྱང་རྩལ་ཞིག་མིན་ན། རང་གི་རིག་གནས་
ནི་ཕྱ་མོ་དང་། ལུ་དོགས་པོ། ཀྱག་ཀྱོག་མང་པོ་ཞིག་དུ་སྐྱར་བ་དང་། དེང་རབས་ཅན་
ཀྱི་ལུགས་ལམ་དང་རྒྱ་ལམ་སོགས་ཡོད་པའི་སྐབས་སུ་མཁོ་བ་ཞིག་རེད་དམ་ཅེས་
དྲི་ཆོག་བསྒྲུངས་མཁན་ཀྱི་རིག་གནས་མགོ་འདོགས་རིང་ལུགས་ཀྱི་སྤྱང་རྩལ་ཞིག་
རེད།

སྐུལ་སྒྲི།

དོན་གྲུབ་རྒྱལ་གྱིས་བརྩམས་པའི་སྤྱང་རྩལ་འདིས་ཁྱད་པར་དུ་དོན་གྲུབ་རྒྱལ་
གྱིས་རྟིང་འདྲོར་གྱི་གསར་བརྗེའི་སེམས་ཀྱི་འབྱེར་སྤངས་དེ་མཆོན་ཡོད། བོད་ཀྱི་
དད་སེམས་ཅན་རྣམས་ལ་ཕོག་ཐུག་ཆད་མེད་བཟོས། གོང་གི་ལོ་རྒྱུས་མདོར་
བསྡུས་སུ་བཞག་ཡོད་པ་བཞིན། རབ་རྒྱུད་ལོ་ནས་ཆོས་སྒྲོ་བརྒྱབ་པ་དང་། དུག་ཅུའི་
རེ་གཉིས་ལ་ཅུང་ཙམ་ཕྱེས། དེ་ནས་དོན་གྲུབ་རྒྱལ་མ་ལྟོ་མི་རིགས་དག་ཐོན་སྒྲོལ་གྱི་
འགྲིམས་པའི་ལོ་དེར། རིག་གནས་གསར་བརྗེའི་མགོ་བརྩམས་ནས། དེང་སྐབས་སུ་
ཡོངས་གྲགས་སུ་ཡོད་པའི་“ལོ་བཅུའི་གོད་ཆག”ཟེར་བ་དེ་རེད། དོན་དགུ་ཙམ་
ནས་”བཅོས་སྐྱར་སྒྲོ་འབྱེད་”སྤྱད་བྱས་མགོ་བརྩམས། ལོ་ཕལ་ཆེར་ལོ་ཉི་ཤུ་ཙམ་
ལ་ཆོས་སྒྲོ་མ་ཐོས་པའི་མི་རྣམས་ཀྱི་ཆོས་སྒྲོ་ཐོས་བར་གྱུར། གྲལ་རིམ་འཐུང་རྩེད་
སོགས་ཀྱང་རིམ་པར་བརྗེད་པར་གྱུར་ཏེ། ལུགས་ཐོག་དང་ས་ཞིང་སྤྱོད་ལས་ཅན་དུ་
བསྒྱུར་མི་རྣམས་ཀྱིས་ཀྱང་སྤོན་གྱིས་སྤྱོད་བཟང་སྟེ། མི་ལ་བརྩི་བཀྱར་དང་། ཡིད་
ཆེས་བྱས་པའི་མགོ་བརྩམས། དེ་བཞིན་དད་ལྡན་རྣམས་ཀྱིས་ཀྱང་མ་བསྐྱལ་རང་
མོས་ཀྱིས་སྤོན་གྱི་སྒྲུ་མ་དང་། དཔོན་པོ་མཁས་བ།

མི་ཤ་ཞེན་ཅན་སོགས་ལ་བརྩི་བཀྱར་དང་སློབ་འདྲི་བྱེད་སའི་མགོ་བརྩམས།
གྲལ་རིམ་ལ་བརྟེན་ནས་མིའི་ཐོང་ཐང་དབྱེ་འབྱེད་བྱེད་པ་དེ་ཡང་རིམ་གྱིས་ཆེག་
མེད་གྱུར། དེ་འདྲའི་སྐབས་ཤིག་ལ། འོན་གྱུ་བ་རྒྱལ་གྱིས་“སྤྱལ་སྤྱུ”་བརྩམས་ཏེ།
ཕྱོགས་ཀྱང་དུ་བཀྱམས། དགུ་རོང་སྤྱན་གྲོལ་ལགས་གྱིས་ “སྤྱལ་སྤྱུ་ལས་མཐོང་བའི་
འོན་གྱུ་བ་རྒྱལ་གྱི་ནང་སེམས་ཀྱི་འཇིག་རྟེན”ལས་བཀོད་པ་ལྟར་ན། འོན་གྱུ་བ་རྒྱལ་
གྱིས་སྤྱལ་སྤྱུ་ཟེར་བ་ཐུ་ཕྱི་ཐེངས་མང་བཅོས་ནས། ཐོག་མར་“མཚོ་སྤྲོན་སློབ་
གསོ་”ཡི་དུས་དེ་བ་ཐོག་བསྐྱར་པ་དང་། དེའི་སྤྲོང་མ་བཀོད་ཅིང་། ༡༩༤༡ལོའི་”སྤྱང་
ཆར”སྤེལ་ཐེངས་གསུམ་པའི་ཐོག་བཀོད་པར་བཤད། མཁས་དབང་ཆོ་རྟན་ཞབས་
དུང་རིན་པོ་ཆེ་སོགས་གྱིས་བསྟན་པ་ཡང་དར་དུ་འབོད་པའི་བསྟན་པ་ཤིན་དུ་ཉག་
ཕྱ་བ་དེ་འདྲའི་དུས་སྐབས་སུ། འོན་གྱུ་བ་རྒྱལ་གྱིས་རྩལ་ཆེན་པོ་བཏོན་ནས། འདི་ལྟ་
བུ་སྤྱང་རྩམ་ཞིག་སྤེལ་དགོས་པའི་རྒྱ་མཚན་ག་རེ་ཡིན་ནམ། དུས་སྐབས་དེ་ལ་
དངོས་གནས་འོན་གྱུ་བ་རྒྱལ་གྱིས་སྤྱང་གཏམ་ནང་བཤད་པའི་སྤྱལ་སྤྱུ་དེ་འདྲས་ས་
སྤྲོང་བཀའ་ནས། བོད་སྤྱི་བའི་གནད་དོན་ཞིག་དུ་ཆགས་བསྐྱད་ཡོད་དམ་ཟེར་ན།
གཅིག། བོད་ཁམས་ཡོངས་སུ་སྤྱལ་སྤྱུ་རྩལ་མ་དང་། ཡང་ན་མི་འགའ་ཤས་གྱིས་སྤྱལ་
སྤྱུ་ལ་ཁ་གཡར་ཏེ། གཞན་ལ་མགོ་སྐྱར་གཏོང་བ་ཡོད་སྤྱིད་པ་རེད། ཡིན་ནའང་ཕྱན་
གྱིས་མཐའ་གཅིག་དུ་བཤད་ཆོག་པ་གཅིག་ནི། དུས་སྐབས་དེར་སྤྱལ་སྤྱུ་རྩལ་མ་
ཕར་ཞོག། སྤྱལ་སྤྱུ་དངོས་མ་རྣམས་གྱིས་ཀྱང་རང་ཉིད་སྤྱལ་སྤྱུ་ཡིན་པའི་ཁས་ལེན་
བྱུང་གྱིས་མེད་ཅིང་། དགོན་པ་མང་པོ་ཤིག་ད་དུང་བསྐྱར་གསོ་བྱས་མེད་པ་མ་ཟད།
སྤྱིད་གཞུང་གིས་ཀྱང་སྤྱལ་སྤྱུ་ཟེར་བ་ཞིག་ཡོད་པ་ཁས་ལེན་བཞིན་མེད་པ་དང་། དེ་
ལ་ཆོག་མཚན་ཀྱང་སྤྱོད་ཀྱིན་མེད། གཉིས། དེ་བས་དུས་སྐབས་དེ་ལ་འོན་གྱུ་བ་རྒྱལ་
གྱིས་ཤིན་དུ་དམིགས་གསལ་ཞིག་ཆེན་པོ་ཞིག་ལ་བརྩིས་ཏེ་སྤྱལ་སྤྱུ་བརྩམས་པ་ནི།
ཁོའི་སེམས་ཀྱི་རྩིང་གཏོར་གྱི་ལྟ་བ་དང་། གྲལ་རིམ་འཐབ་རྩོད་ཅིག་ལས་གཞན་ཅི་
ཡང་མ་རེད།

བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་དང་། རྒྱ་མ་ཆའི་རྟོགས་བརྟུན།

དོན་གྲུབ་རྒྱལ་གྱི་གསུང་འབུམ་ནང་དུ་རྟེན་འདྲེས་ཀྱི་ལྟ་བུ་མཆོད་པའི་ལྟ་བུ་
དང་། གསུང་བརྟུན་སྟེན་དང་འབྲེན་ཆོག་གང་མང་ཡོད་པ་མ་ཟད། བོད་ཀྱི་ལོ་
རྒྱུས་ལ་ཞིབ་དཔྱད་བྱེད་པའི་ཚུལ་འགའ་རེ་དང་། ལྷག་པར་དུ་རྒྱ་མ་ཆའི་རྟོགས་
བརྟུན་སྟེན་གསུང་མཆོད་པའི་རྒྱ་གར་གྱི་གནའ་བོའི་ཆེད་དུ་བྱིས་བའི་ཚུལ་ཁ་ཤས་ཀྱང་
ཡོད། དེ་མིན་ཁོང་གིས་ཞང་ཞུང་ཆོས་དབང་གྲགས་པའི་མཛད་པའི་རྒྱ་མ་ཆའི་
རྟོགས་བརྟུན་དཔེ་ཁྲིད་བྱས་པའི་སྤྱི་ཐག་ཀྱང་ཡོད། ཁ་ཅིག་གིས་འདི་ནི་དོན་གྲུབ་
རྒྱལ་ནི་རྟེན་གཏོར་གྱི་གསུང་བརྟུན་བཞེ་བ་ཞིག་མ་ཡིན་པར། བོད་ཀྱི་ཁོ་ཆོས་བརྟགས་
པའི་”སྟོན་རྒྱུ་རིག་གནས་”དང་། བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ལ་དགའ་མཁན་ཡིན་པ་སོགས་
སྟུབ་བཞིན་ཡོད། དོན་གྱིས་བལྟས་ཏེ། འདི་ལྟ་བུ་འཆར་སྤང་ཡོང་སྟེ། ཡིན་ནའང་
ཞིབ་དཔྱད་དཔྱད་ཏུས། དེ་ཡང་དུས་སྐབས་དེ་ལ་ཤེས་ཅིང་དུ་མ་ཏེ་ཅི་ནའི་དག་གི་ཁྱོད་
དུ་དར་པའི་ཤེས་རིག་ཅིག་བོད་དུ་དར་པ་ཡིན་པ་ལས་བོད་ཀྱི་ཤེས་རིག་ལ་དགའ་
ནས་སྟེན་བཞེ་བ་ཞིག་མ་ཡིན་པར་བསམ། རྒྱ་མཆོད་ཅི་ཡིན་ཟེར་ན། དུས་སྐབས་དེ་ལ་
རྒྱ་ནག་དུ། རྒྱ་མ་ཆའི་རྟོགས་བརྟུན་དང་། དུན་དུང་གི་གཏོར་ཡིག་སོགས་ལ་ཞིབ་
དཔྱད་དང་། དོ་སྤང་བྱས་པའི་དུས་སྐབས་ཤིག་རེད། རྒྱ་ནག་གི་མཁས་བཙུན་པོ་
ཅིས་ཤང་ལེན་ (季羨林) ཟེར་བའི་མཁས་པ་འདིས་རིག་གནས་གསུང་བརྟུན་
ཆེན་མོ་སྐབས་སུ་རྒྱ་མ་ཆའི་རྟོགས་བརྟུན་ཆེན་པོ་ཟེར་བ་ཞིག་རྒྱ་ནག་གི་སྐད་དུ་
བསྟུར། བྱིས་སུ་རིག་གནས་གསུང་བརྟུན་སྟེན་སྐབས་སུ་རང་རྒྱུ་ཞིག་ཀྱང་བརྟུངས།
དོན་གྲུབ་རྒྱལ་ཤེས་སོགས་སུ་སྟོན་གཏོར་བྱས་སྐབས་སུ། རྒྱའི་མཁས་བཙུན་པོ་
སྐད་གྲགས་ཆེན་པོ་ཡིན་ཞིང་། ལྷག་པར་དུ་རྒྱ་མ་ཆའི་རྟོགས་བརྟུན་གྱི་སྐོར་ལ་
གྲགས་སྟེན་ཆེན་པོ་ཡོད་པས། རྒྱ་ནག་གི་མི་མང་པོ་དོ་སྤང་ཆེན་པོ་བྱས་བཞིན་
ཡོད། དེ་བས་དོན་གྲུབ་རྒྱལ་ཀྱང་རི་བོང་ཅལ་གྱིས་རྟོགས་སུ་འབྱངས་ཏེ། རྒྱ་མ་ཆའི་
རྟོགས་བརྟུན་སྟེན་སྟེན་ལ་སྟོན་གཏོར་དང་། དོན་གཏོར་བྱས་པ་རེད་སྟེ་ཞིང་། དོན་

གུལ་རྒྱུ་ཀྱི་ཞང་ཁྱུང་ཆོས་དབང་གྲགས་པ་སོགས་ཀྱི་རྒྱུ་མ་ཆའི་རྟོགས་བརྗོད་
སོགས་རྩལ་དུ་བརྟོན་པ་འདྲ། རྒྱུ་མཁས་བ་དེའི་གསུང་ལ་ཟུར་རྒྱུ་ལྟ་བུ་ལས་ཁྱིད་
པ་ལས། བོད་རང་གི་རིག་གནས་དུང་ནས་རྒྱུ་མ་ཆའི་རྟོགས་བརྗོད་སོགས་ཁྱིད་པ་
མ་རེད་བསམ་བྱུང་། དེ་བཞིན་མགུར་གྱུ་དང་། ཁྱུང་པར་དུན་དུང་གི་གཏེར་ཡིག་ལ་
བྱས་པ་ཡང་དེ་དུས་པེ་ཅིང་དུ་ཡོད་པའི་རྒྱུ་རིགས་ཀྱི་བོད་ཀྱི་མཁས་བ་དག་གི་ཁྱོད་
དུ་ཞིབ་འཇུག་བྱ་རྒྱུའི་ཆེས་དགའ་བའི་བརྗོད་བྱར་གྱུར་ཡོད་པར་བརྟེན། རྟོན་གུལ་
རྒྱལ་གྱིས་དེ་དག་གི་རྗེས་སུ་འབྲངས་ནས་ཞིབ་འཇུག་བྱས་པ་ཡིན་པ་ལས། རང་སྐྱེ་
ཐུབ་པའི་ངང་བོད་ཀྱི་ཤེས་རིག་ལ་དུང་བ་དང་། དགའ་བ་བྱས་ནས་བྱུང་བ་ཞིག་
མིན་པར་འདོད། ར་མ་ཆའི་རྟོགས་བརྗོད་ཡིན་ནའང་འདྲ། དེ་བཞིན་དུན་དྲུང་
གཏེར་ཡིག་ཡིན་འང་འདྲ། འདི་ཐམས་ཅད་རྟོན་གྱིས་སེར་མའི་རིག་གནས་ཁོ་ཆོས་
དེ་ལྟར་འདོད་ཀྱི་དང་། ལོ་རྒྱུས་ལ་ལྟོག་ཕྱོགས་སུ་ལངས་བ་ཞིག་དང་། པེ་ཅིང་གི་
མཁས་བ་དེའི་ཆོས་ལྟ་བུ་དེ་དག་ཤུགས་དྲག་དུ་བོད་དུ་སྤེལ་བ་དེ་རེད། རྟོན་གུལ་
རྒྱལ་པེ་ཅིང་དུ་ཡོད་དུས། རྒྱ་ནག་གི་ལོ་རྒྱུས་སྤྱི་བཟང་ཡོད་པ་འབྲེལ་བ་ཆེན་པོ་
ཡོད་པར་བཤད་ཅིང་། སྐབས་རེ་ཁོའི་ནང་དུ་སོང་ནས་བསྐྱད་ཡོད་པ་མ་ཟད། བཟང་
ཡོ་ཡིས་ཅི་གསུང་པལ་ཆེར་སྒྲ་མའི་གསུང་བཞིན་བརྩི་བཞིན་ཡོད་པར་བཤད།
བཟང་ཡོ་ནི་དུན་དུང་གི་གཏེར་ཡིག་སོགས་ལ་ཞིབ་འཇུག་བྱས་པའི་གཙོ་བོ་དེ་ཡིན་
ཞིང་། རྟོན་གུལ་རྒྱལ་གྱིས་ཆེད་དུ་དུན་དུང་གི་གཏེར་ཡིག་སོགས་ལ་དོ་སྣང་བྱས་པ་
དང་། བོད་ཀྱི་ཆོས་འབྲུང་ལོ་རྒྱུས་སོགས་དོ་སྣང་དེ་ཅུམ་བྱས་མེད་པ་དེ་འདྲ། བཟང་ཡོ་
སོགས་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བ་ཡིན་པ་གསལ་བོ་རེད། ཁོང་ལ་རང་གི་མཁས་བ་དག་
བརྩི་བཀུར་མེད་པ་དང་། རྒྱུའི་མཁས་བ་དག་ལ་སྒྲ་མ་ལྟ་བུའི་འདུ་ཤེས་འཛིན་
སྟངས་ཡོད་པ་དེས་ཁོའི་བློ་གཤམ་ལྟ་བུའི་སེམས་ཤུགས་དང་། རང་སྤྱོད་གཞན་
བསྟོད་ཀྱི་སེམས་ཀྱི་འཕྱར་སྟངས་དེ་མཆོད་འདུག་པ་མ་ཟད། སྤྱིར་བཏང་རྟོན་གུལ་
རྒྱལ་སོགས་གཙོ་བྱས་པའི་བོད་ཀྱི་གསར་བརྗེ་བ་དག་གི་དུན་དུང་གཏེར་ཡིག་དང་།

ཀྱི་ལོ་རྒྱུ་ལས་བྱུང་བའི་བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུ་སྐོར་ལ་བརྟེན་པར་དང་། བོད་ཀྱི་
མཁས་བ་དག་གིས་མཐོང་ཆུང་དང་། བརྟེན་བཅས་དང་། བྱེད་པའི་སློབ་ཞིག་
འདུག་པ་མ་ཟད། དུས་དྲུང་གཏེར་ཡིག་དང་། རྒྱུ་བྱིས་བ་ཡོད་ཆད་ཆད་ལྟོག་ཞིག་
དུ་ཞིག་དུ་ངོས་འཛིན་བྱེད་པའི་སེམས་ཀྱི་འཁྱེར་སློབ་ཞིག་ཏུ་ཏུ་ཞིག་འདུག་།
ཁོ་བོད་ཀྱི་ཞིབ་འཇུག་པ་ཡིན་ཟེར་བ་དག་གི་སྐོར་ལ་རྩེས་སུ་བཙུང་མཐུས།

“དེང་རབས་བོད་ཀྱི་རྩོམ་རིག་”ལ་རྒྱབ་སྐྱོར་སྤྲད་པ།

དོན་གྲུབ་རྒྱལ་གྱིས་རང་སློག་རང་གིས་བཅད་པའི་ལོ་དེ་ཙམ་ནས་བཟུང་།
བོད་ཀྱི་ཤེས་རིག་གི་རྒྱུ་མཐུད་པ་དང་། ཤེས་རིག་རྣལ་མ་སློབ་པའི་སྐལ་བ་ཙམ་
ཡོད་པར་གྱུར། བོད་ཀྱི་ཤེས་རིག་གི་བརྟེན་གནས་སུ་གྱུར་པའི་དགོན་ཆེན་དག་ཀྱང་
སྤྲར་གསོ་བྱས། དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་རྣམས་ཀྱིས་ཀྱང་བསྐྱབ་གྲ་སོ་སོར་སློབ་
ཁྲིད་བྱེད་པའི་མགོ་ཚུགས་ཏེ། ཁྱད་པར་དུ་རིགས་དང་གཏན་ཆོག་གསལ་གཙོ་བོ་གྱུར་
པའི་ཤེས་བྱའི་གནས་ལ་འཇུག་པའི་སྐལ་བ་བྱུང་། གཙོ་བོ་རང་སློབ་སྐྱོར་གྱིས་འཛིན་
རྟེན་གྱི་རྣམ་བཞག་སྐོར་ལ་རིགས་པས་བཅད་གཙོ་བོ་དང་། འཛིན་རྟེན་གྱི་ཤེས་
བྱ་ཐམས་ཅད་ཤེས་འདོད་པའི་ཀྱན་སློང་རྣམ་པར་གཡོས། དུས་སྐབས་དེ་ལ་དགོན་
སྡེ་སྐོར་ལ་དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་མང་པོ་བསྐྱེད་བསྐྱིད་བྱས་པ་ཕར་ཞོག་། རྩེས་
སུ་རྒྱལ་ཁབ་ལས་ཁུངས་སུ་བོད་ཀྱི་ཤེས་རིག་གི་རྩོམ་སྒྲིག་པ་དང་།

ཞིབ་འཇུག་པ་མང་པོ་ཞིག་བསྐྱེད་བསྐྱིད་བྱས། དཔེར་ན་ཀྱང་གོའི་བོད་རིག་པ་
ཞིབ་འཇུག་ཁང་གི་འཛིན་མེད་བསམ་གྲུབ་དང་། རུབ་བྱང་མི་རིགས་སློབ་གྲ་ཆེན་
མོའི་ཆུ་སྐྱེས་དགེ་འདུན་བསམ་གཏན། མཆོ་སྤྱོད་མི་རིགས་སློབ་གྲ་ཆེན་མོའི་དགེ་
འདུན། དེ་བཞིན་དབུས་གཙང་གི་འབྲི་གྱང་དགོན་མཆོག་རྒྱ་མཆོ་སྐོར་ལ་དེ། དེ་
འདྲའི་དུས་སྐབས་ཞིག་ལ་ཡང་། རིག་གནས་གསར་བརྗེ་བ་འགའ་ཤས་བྱུང་ཞིང་།
དེ་དག་གིས་དོན་གྲུབ་རྒྱལ་ལྟར་རིག་གནས་གསར་བརྗེའི་ཆོག་དང་། མོའི་སྐོར་གྱི་
སྤྲད་ཆ་ལུང་འདྲེན་ཐད་ཀར་བྱས་མེད་པར། རྩོམ་འདི་དག་ལ། མིང་སྟོན་པོ་དེང་

རབས་ཅན། དམངས་གཙོ། རང་དབང། མིའི་ཐོབ་ཐང་ཟེར་བ་སོགས་ཀྱིས་མིང་
སྟོན་པོ་བཏགས་ནས་སྟེལ་བཞིན་འདུག། འདིས་མི་མང་པོ་ཤིག་གིས་སེམས་རབ་
རིབ་དུ་བཏང་བ་དང། འོན་ཀྱང་རྒྱལ་གྱི་རྩམ་དང། དེང་རབས་རྩམ་རིགས་ཟེར་བ་
སོགས་ནི་དེང་རབས་ཅན་གྱི་མཚོན་རྟགས་ལྟ་བུ་དང། ཡར་རྒྱས་ཀྱི་རྣམ་པ་ལྟ་བུ་
བརྩི་བཞིན་འདུག་ཅིང། རིག་གནས་གསར་བརྟེན་གསར་པ་འདི་འང་སློབ་མའི་ཉལ་
ཁང་དང་ཆང་ཁང་ནང་ནས་རིམ་གྱིས་ཁྱབ་ཏེ། ད་ལྟ་བོད་ཕྱི་ནང་ཀྱང་དུ་ལྟ་བུ་འདི་
གནས་ཡོད་པ་མ་ཟད། ལུ་མཐུད་དུ་གནས་རྒྱུ་ཡིན་པ་འང་ཏན་ཏན་རེད། རྟོང་
འདོར་གྱི་ལྟ་བུ་གསར་པ་འདི་ལ་བརྟེན་ནས། བོད་ནང་དུ་འོན་ཀྱང་རྒྱལ་གྱི་ལོ་རྒྱུས་
སོགས་མཚོན་པའི་དཔེ་དབང་དང། རྩམ་སོགས་ཐོན་དང་ཐོན་ལུས་རེད། ལོ་སྟོན་
མའི་ནང་དུ་རང་གྲོལ་ཞེས་འབྲུག་ཅེས་བའི་དབང་ཕྱེད་དང་པོ་ཐོན་པ་དང། དེ་བཞིན་
ད་ལོ་མ་ལྟོ་བོད་རིགས་རང་སློང་ཁུལ་གྱི་དྲིལ་བསྐྱགས་ལས་ཁུངས་ཀྱིས། མི་
དམངས་ཀྱིས་ཁུལ་དངུལ་བཀོལ་ཏེ།རང་གྲོལ་ཞེས་བའི་དུས་དེབ་ཞིག་འདོན་འཆར་
གྱིས་ས་ཕྱོགས་ཀྱང་དྲིལ་བསྐྱགས་བྱེད་བཞིན་འདུག་པ་མ་ཟད། ཁོ་ཚོས་སློབ་གྲྭ་
དང། རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་རྒྱུ་རྐྱེད་བསྐྱགས་དང། ཚགས་པར། དྲ་རྒྱ་སོགས་བཅུ་ལྷུད་ནས་རྒྱ་
ཆེན་པོ་སྟེལ་བཞིན་འདུག།

ཡ་མཚར་པ་ཞིག་ལ། བར་སྐབས་ཀྱི་རྟོང་གཏོར་གྱི་ལྟ་བུ་དེ་ཕྱི་རྒྱལ་དུ་ཡོད་པའི་
བོད་ཀྱི་སློབ་གཉེར་དག་གིས་ཁོད་དུ་འང་ཁྱབ་ཏེ། ད་ལྟ་ཕྱི་རྒྱལ་དུ་ཡོད་པའི་བོད་ཀྱི་
རྩམ་རིགས་ཀྱི་དུས་དེབ་དང།ཚགས་པར། དྲ་རྒྱ་སོགས་སུ་རྟོང་གཏོར་གྱི་ལྟ་བུ་འདི་
རྒྱུ་ཁྱབ་དུ་ཡོད་པ་མ་ཟད། འོན་ཀྱང་རྒྱལ་གྱི་ཆོག་སྟེ། རྟོང་ཞེས་དང། མོངས་དང།
གཞོན་རུ་སོགས་ཀྱི་གསར་བརྟེན་ཆོག་རྒྱུ་ཁྱབ་དུ་བཀོལ་བཞིན་འདུག། ཁ་ཅིག་གིས་
འབྱུར་མེད་གྲལ་རིམ་སྟོན་དབང་སྟེར་འཛིན་བྱེད་དགོས་ཞེས་ཆབ་སྟོན་གྱི་ལས་
འགུལ་ཡང་མང་པོ་སྟེལ་བཞིན་ཡོད་པ་རེད། དེ་བཞིན་ཕེ་གླིང་པ་འགའ་ཤས་ཀྱིས་
ཅི་མི་སྟོམ་པར་འོན་ཀྱང་རྒྱལ་གྱི་ནི་”དེང་རབས་བོད་ཀྱི་རྩམ་རིགས་གསར་གཏོད་

མཁན་”ཅེས་དང་། “བོད་རིགས་གཞིན་ཏུ་རྒྱལ་གྱི་བསམ་བློའི་སྤྱི་བཟུང་སྟེ་བས་
དང་ན་ཟུག་མཚོན་ཡོད་”ཅེས་འདྲ་སྟོན་བྱས་དང་བྱེད་བཞིན་པ་ཅིང་། ཕྱི་རྒྱལ་དུ་
སྤྱི་བཟུང་གཏོར་གྱི་ལྟ་བུ་འདི་སྟེ་ལ་མཁན་གཙོ་བོ་དེང་དུས་ཨ་རི་ལ་བཞུགས་པའི་པུ་
འབུམ་ཡིན་པ་དང་། ཁོས་དོན་གྲུབ་རྒྱལ་གྱི་སྐོར་ལ་རྩོམ་འགྲུལ་གསུངས་སྟེ་ལ་བཟུང་
ཁོང་ནི་ཕྱི་རྒྱལ་དུ་དོན་གྲུབ་རྒྱལ་དང་དེང་རབས་ཀྱི་རྩོམ་རིགས་ཀྱི་ཐད་དུ་”སྟེ་ལ་
འབྱེད་པ་”ལྟ་བུ་ཡིན་ཞེས་ཁྱིམ་སྤྱོད་ཀྱི་བཤད་མཁན་འདྲུག་པད་མ་འབུམ་ཡང་
རིག་གསར་གྱི་སྐབས་སུ་སྟེས་ཞིང་། ཁོང་གིས་རིག་གསར་སྐོར་གྱི་དཔེ་དེབ་ཀྱི་ནང་
དུ་གསུང་བ་བཞིན་མའི་ཙུང་གི་གསུང་རྩོམ་ནང་སྤངས་ནས་ཡོང་བ་ཞིག་ཡིན།
སྤྱི་བཟུང་གཏོར་དང་། གྲུལ་རིམ་འཐབ་རྩོད་སོགས་ཁོའི་ཤེས་བྱ་སྤྱོད་བའི་མང་དོ་ལྟ་བུ་
གྱུར་ཡོད། ཕྱི་ལོ་༡༩༩༡་དོན་གྲུབ་རྒྱལ་གྱི་སྐོར་ཚོགས་འདུ་བསྐྱེད་བ་དང་།
༡༩༩༥་ལོ་ལ་འཕགས་ཡུལ་རྩ་ས་ནས་དོན་གྲུབ་རྒྱལ་གྱི་ལྷགས་རྩོམ་ཟེར་བ་པར་
སྐྱེད་བྱས་བ་དང་། དེའི་དེའི་སྟོན་བཟོད་དུ་པད་མ་འབུམ་གྱིས་དོན་གྲུབ་རྒྱལ་གྱི་
མི་ཚོ་ཟེར་བ་ཞིག་པར་བསྐྱེད་བྱས་བ་དང་། དེའི་རྗེས་རིམ་གྱི་དོན་གྲུབ་རྒྱལ་ཟེར་
བ་འདི་འང་ཕྱི་རི་རྒྱལ་ཁབ་ཁག་དུ་རིམ་བཞིན་ཁྱབ་པར་གྱུར་ཅིང་། དགོ་ཚེས་ཀྱི་
རྒྱུ་ཐར་རིག་བྱེད་གཏམ་རྒྱུད་དུ་བཟོ་མཁན་མཁས་མ་བདེ་སྟོན་བཟང་མོ་སོགས་
གྱིས་ཡང་དགོ་ཚེས་ཀྱི་གཏམ་རྒྱུད་བཞིན། ཡང་དོན་གྲུབ་རྒྱལ་གྱི་”ལོ་རྒྱུས་བཟོ་
མགོ་བརྩམས་”། སྤྱིར་བཏང་འདི་དག་ནི་ཕྱི་རྒྱལ་བ་ཚོས་རང་གིས་བཟོས་བ་དང་།
རྟོག་བཏགས་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ཤིག་ལས་བོད་ལ་འབྲེལ་བ་ཅི་ཡང་མེད། ཕྱིས་སུ་སྐལ་བ་
ལྷན་ན་ཕྱན་གྱིས་ཕྱི་རྒྱལ་གྱི་བོད་ཀྱི་མཁས་བ་དག་གིས་རང་རང་གི་རྟོག་དོར་
བཟོས་བའི་གཏམ་རྒྱུད་དང་། དེ་དག་གི་སེམས་པའི་མཁྱེར་སྤངས་
སོགས(Orientalism) ཞིབ་དུ་འབྲི་རྩིས་ཡོད་པས། དེ་རུ་གཟིགས་པར་
མཚལ།པད་མ་འབུམ་སོགས་ལ་བརྟེན་ནས་བོད་དུ་གཞུང་གི་སྟོན་གྱུར་འགོ་སྤྱོད་
བའི་བོད་ཀྱི་ཡོན་ཏན་པ་དག་གིས་སྤྱི་བཟུང་གཏོར་གྱི་ལྟ་བུ་འདི་རྒྱ་ཆེན་པོ་སྟེ་ལ་མགོ་

ཚུགས། ད་ལྟ་གོ་ཐོས་སུ་ཁོ་ཚོའི་རྗེས་སུ་ཚུགས་པའི་བོད་ཀྱི་ཤེས་ཡོན་ཅན་ཡང་མང་
རབས་བཤད། རྒྱ་འདྲིའི་སྐོར་ཕྱི་རྒྱལ་དུ་བཞུགས་པའི་བོད་ཀྱི་མཁས་དབང་ཞིག་
གིས་གིས་ཞིབ་འཇུག་བྱེད་པར་བྱ་ཞེས་རེ་བ་ཡང་ཉུ་རྒྱུ་ཤེད་མ་འབྲུམ་གྱི་ཚུམ་
སོགས་ལས་ཤེས་བ་ལྟར། གྲལ་རིམ་འཐབ་ཚུད་དང་། ཅི་མི་སྟུང་པར་སྟོན་རྒྱུ་དང་
དེང་རབས། རྟིང་བ་དང་གསར་བ། ཚེས་ལུགས་དང་ཚན་རིག། ཚེས་བ་དང་སྐྱ་བོ།
སྟོན་གྲུ་བ་དང་གྲུ་བ་སོགས་ཀྱི་བྱེད་པར་ཡང་རང་བཞིན་གྱི་ཤར་ཡོངས་ཞིང་། སྟོན་
རྒྱུ་ཡིན་ན་དོགས་གཞི་བྱེད་པ་དང་། དེང་རབས་ཡིན་ན་མཐའ་གཅིག་དུ་ལས་
ལོན་དགོས་བ། རྟིང་བ་ནི་གསར་བ་འགོག་པའི་རྒྱ་དང་རྒྱུ་ལྟ་བུ་དང་། ཚེས་
ལུགས་ཡིན་ན་ཚན་རིག་མ་ཡིན་པ་དང་། ཚན་རིག་ཡིན་ན་ཚེས་ལུགས་མ་ཡིན་པ།
དེ་བཞིན་སྐྱ་བོ་ཡི་གེ་ཤེས་བ་དག་ལ་ཡོན་ཏན་པ་དང་ཤེས་ཡོན་ཅན་གྱི་མིང་ནས་
འབོད་ཅིང་། མིང་སྟུང་པོ་རེ་འདོགས། དེ་དག་ནི་མཐའ་གཅིག་དུ་འགལ་བའི་རང་
བཞིན་དང་། གཅིག་ཤོས་ཡོད་ན་གཅིག་ཤོས་མེད་པར་འདོད་པའི་སེམས་ཀྱི་མཁྱེར་
སྟོན་ཞིག་ལྟར་སྐྱེས་སུ་འདུག། དེ་ལས་ཀྱང་འཇིགས་སུ་རུང་བ་ཞིག་ནི། གནའ་བོ་
མཁས་པས་བརྒྱུམས་པའི་དཔེ་ཆ་དག་དཔེ་གྲོག་ཙམ་ཡང་མ་བྱས་པར། དེ་དག་ནི་
ལོ་དུས་ག་གོ་མོ་ཞིག་གི་ཚུན་དུ་བརྒྱུམས་པ་ཡིན་ཕྱིར། དེ་དག་ནི་རྟིང་བ་དང་དེང་གི་
དུས་སུ་དགོས་བ་མེད་དོ་ཞེས་རྟིང་འདོར་སེམས་ཀྱི་འཁྱེར་སྟངས་ཞིག་དེང་རབས་
བོད་ཀྱི་ཤེས་ཡོན་ཅན་དུ་རྩོམ་པ་དག་གི་སེམས་དོགས་ན་ཏན་ཏན་འདུག།

ཞོགས་དུང་སོགས་ཀྱི་རྟིང་གཏོར་གྱི་ལྟ་བ།

ལོ་རབས་དགུ་བརྒྱ་བའི་མཇུག་ནི། མི་མང་གི་དཔལ་འབྱོར་འདུ་འགོད་ཐད་
ནས་ཡར་རྒྱས་འགོ་བཞེད་ཡོད་པ་དང་། བོད་ཀྱི་རིག་གནས་འདི་ཡང་ཚེས་སྡེ་ཆེན་
པོ་དག་དང་། ལྷང་ཁུག་དག་ནས་མ་བསྐྱད་པར་རིམ་གྱིས་ཁྲོམ་རའི་དཔལ་འབྱོར་
དང་མཉམ་དུ་འཇུག་གྱིང་གང་སར་བཞེད་པ་དང་། ལྟག་པར་མ་ཏེ་ཅི་ནིའི་ཡུལ་
ལས་སོགས་ལ་བྱུང་བའི་མགོ་ཚུགས། དེ་ནང་དུ་གྲུ་བ་དང་ཚེས་གྲུ་འགྲིམས་པ་

ནམས་ཀྱིས་དམིགས་གསལ་གྱི་རྣམ་པ་ཁྱད་པར་ཅན་ཐོན། གྲ་བ་དེ་དག་ཆོས་སྤེལ་
བ་ཙམ་གྱི་མི་ཆད་པར། དཔལ་འབྱོར་འདྲ་འགོད་དང། སློབ་གྲ་འཇུགས་པ་དང་དྲ་
ཕྱག་ཁང། སློན་ཁང་དང། སློན་སྦྱིན་སོགས་ཀྱིས་ཐད་ལ་ལས་ཀ་མང་པོ་བྱས། དེ་
དང་མཉམ་དུ་དཀོར་གྱི་ནམ་སྤྱིན་ལྟ་བུའི་གྲ་བ་འགའ་ཤས་ཀྱིས་ཆོས་ལ་མིང་
བཏགས་པའི་ཆོས་ཆོང་རྒྱག་པའི་མགོ་བརྩམས། རྒྱངས་འཁོར་སོགས་གཏོང་བ་
དང། དེ་བཞིན་ཁ་ཅིག་གིས་ཆོས་དང་འཇིག་རྟེན་གང་ལའང་འགལ་བའི་གནད་
དོན་མང་པོ་བྱུང། སྦྱིར་བཏང་མི་སྤེལ་གང་གི་ནང་དུ་འདྲ་བུང་སྤྱིད་པའི་གནད་དོན་
དག་ཡིན་པ་དང། དམིགས་བསལ་བ་ཅི་ཡང་མ་རེད། ཡང་དུས་སྐབས་དེ་ལ་
དམིགས་བསལ་ཁྱད་པར་ཅན་ཞིག་བྱུང་བ་ནི། གྲ་བ་དག་གིས་དཔེ་དེབ་འབྲི་བ་
དང། རྩོམ་སོགས་མང་པོ་སྤེལ། དེ་ནི་དམིགས་བསལ་ཅན་ཞིག་ཡིན། རྒྱ་མཚན་ཅི་
ཡིན་ཟེར་ན། འོ་རབས་བརྒྱད་ཅུ་བའི་ནང་དུ། གཞུང་གི་དུས་དེབ་དང་། རྩོམ་པར་
སོགས་སུ་རྩོམ་འབྲི་མཁན་མང་ཆེ་བ་ནི་ལས་བྱེད་པ་དང། སློབ་གྲ་བ་དག་རེད། འོ་
རབས་དགུ་བཅུ་བའི་ནང་དུ། གྲ་བ་ཆོ་དང་བསྐྱར་ཆོ། ལས་བྱེད་པ་ནམས་དང།
གཞུང་གི་མཁས་བ་ནམས་ལ་མི་ཟད་པའི་དཀའ་ངལ་འཕྲད་ཡོད། ལྷ་ཕོགས་སྟེར་
མ་བྱུབ་པའི་དཀའ་ངལ་ཡོད་པ་མ་ཟད། སློབ་གྲ་ནམས་ལ་ལས་ཀ་རྩལ་བཞིན་དུ་
བགོ་མ་བྱུབ་པ་དང། ཁྱད་པར་དུ་སྤྱོད་གྱིས་ “ཟངས་ཆེན་ནང་གི་ཁ་ལག”་བཟུང་བའི་
དུས་སྐབས་ལས་མཇུག་ཇོགས་ཏེ། རྩེ་དཔལ་འབྱོར་ཅན་དུ་བསྐྱར་པར་མི་ཟད་
པའི་དཀའ་ངལ་ཆེན་པོ་འཕྲད་ཡོད། དུས་སྐབས་འདི་འདྲ་ཞིག་ལ་བོད་ཀྱི་རྩིང་བཞི་
(四田)ལྟར། སེམས་ཀྱི་འཁྱེར་སྒྲངས་རྩིང་བ། རིག་གནས་རྩིང་བ། གོམས་སྤོལ་
རྩིང་བ། སྦྱོད་པ་རྩིང་བ་བཙས་ལ་ཆོལ་བའི་ལྟ་བུ་ཡང་བསྐྱར་བྱུང་བ་དང། ལྟ་བ་
འདི་རྒྱན་འཛིན་དང་དར་སྤེལ་བྱེད་མཁན་གཙོ་བོའི་གྲས་ནི་ཞོགས་དུང་དང། མེ་
ལྷོ་། འཇམ་དབྱངས་སྦྱིད་སོགས་རེད། ཕྱན་ཨ་རིའི་མཐོ་རིམ་གཙུག་ལག་བསྐྱབ་གྲ་
ཞིག་དུ་ཨ་རིའི་སྤྱིད་དོན་རིག་པ་དང་དཔལ་འབྱོར་གྱི་ནམ་བཤད་ཀྱི་གཞུང་ལུགས་

སོགས་ལ་སློབ་གཉེར་བྱས་སྐབས་། སྡོན་གྱི་ཚོས་གོགས་ཤིག་གིས། “ད་ལམ་ཞོགས་
དུང་ཟེར་བ་ཞིག་གིས་ཚུམ་མང་པོ་བྱིས་ཏེ། རིག་གནས་གསར་བརྗེ་སློང་གིན་
འདུག་”ཅེས་བཤད་བྱུང་། དེ་དུས་ཁོང་གིས་བྱིས་པའི་ཆེད་ཚུམ་དེ་དག་གྲོག་འདོད་
ཀྱི་འདུན་པ་ཆེན་པོ་སྐྱེས་བྱུང་མོད། ཡུད་ཅམ་ཞིག་ལ་གྲོག་ཐུབ་པའི་སྐལ་བ་མ་
བྱུང་། དེའི་རྗེས་བོད་དུ་ལོག་ཏེ། ཞོགས་དུང་གིས་བྱིས་པའི་ཚུམ་ཐམས་ཅད་ལ་
བཟུངས་བ་ཡིན། ཚུམ་གྱི་འབྲི་སྤངས། སེམས་ཀྱི་འཆར་སྤངས་ཚང་མ་རིག་གསར་
སྐབས་ཀྱི་རྩིང་གཏོར་སྐབས་ཀྱི་ལྟ་བ་ཞིག་ལས་གཞན་ཆེན་པོ་མཐོང་ཐུབ་མ་སོང་
མོད། རུབ་དུ་ཆབ་སྲིད་སོགས་ཀྱི་ལྟ་བ་སྟེ། མིའི་རང་བཞིན་གནས་རིགས་ཀྱི་
(Individualism)ལྟ་བའི་མིང་ལ། མི་གཞིའི་དང་མི་སྟེར་གྱི་ཐོབ་ཐང་ཟེར་
བ་སོགས་བཏགས་ནས། དོན་གྱིས་རྩིང་གཏོར་གྱི་ལྟ་བ་ཞིག་ལ་བཞིན་པ་ལས་རྒྱ་
མཚན་ཅི་ཡང་མི་འདུག་བསམ་ནས་བཞག་པ་ཡིན། རྒྱ་མཚན་ཅི་ཡིན་ཟེར་ན།
རིག་གནས་གསར་བརྗེའི་ཆེན་པོ་ནི་འདས་སོང་སྐམ་པའི་སེམས་ཀྱི་འཁྱེར་སྤངས་
ཞིག་དང་། དོན་མེད་པའི་བསྟན་བཅོས་དེ་དག་ལ་དཔྱོད་པའི་གནས་ཞིག་མ་མཐོང་
བར་བཞག་པ་ཡིན། ཡིན་ནའང་ལོ་འགའ་ཤས་ཀྱི་སྡོན་དུ། ཁོ་ཚོས་རྩིང་གཏོར་གྱི་ལྟ་
བ་འདི། རིག་གཞུང་ཁོ་ན་ལ་ངོས་འཛིན་མ་བྱས་པར། སྡོན་ཆད་དང་མི་འདྲ་བར་
རྩིང་གཏོར་གྱི་ལྟ་བ་འདི་རིམ་གྱིས་བོད་ཀྱི་བྱིས་པ་བསམ་མེད་དང་། སློབ་གྲྭ་བ་ལས་
ཀ་མ་རིག་པ་དང་། དགོན་པའི་སྤྱི་ལོག་ནས་ལུང་པའི་གྲྭ་ཟུར་དག་གི་ཁོད་དུ་སྟེལ་
ཅི་ཐུབ་དང་། རིག་གཞུང་ཞིབ་འཇུག་དང་། བགོ་གྲུང་ལ་ཁ་གཡར་ཏེ་སྟེལ་ཅི་ཐུབ་བྱ་
བཞིན་ཡོད་པ་དང་། ཁོ་ཚོའི་འདོད་པའི་”སྟོན་རྒྱུ་རིག་གནས་”ལ་དགག་རྒྱག་གི་
ཚོགས་འདུ་ཡང་མང་པོ་ཚོགས་ཡོད་པར་ངས། དེ་བཞིན་རྩིང་གཏོར་གྱི་ལྟ་བ་
མཚན་པའི་དཔེ་དེབ་དང་དེ་རྒྱ་སོགས་ཆེད་དུ་བཙུགས་ཏེ་རྩིང་འདོར་གྱི་ད་ལྟ་རྒྱ་
ཁུབ་དུ་སྟེལ་བཞིན་འདུག། མེ་ལྗེ་དང་། སང་རྟོག་དང་། རྩ་སྟེང་སོགས་ཀྱིས་དཔེ་དེབ་
མང་པོ་བྱིས་ཡོད་པ་དེ་བཞིན་རེད།

ཞོགས་དུང་གིས་ཐོག་དང་པོའི་“འཕག་འཛག་གི་ང་རོ”ཟེར་པའི་ཚུམ་ཞིག་
མཆོ་སྤྱོད་བོད་ཡིག་གསར་འགྱུར་དུ་བཀོད་ཅིང་། དེ་ནས་རིམ་གྱི་རྒྱ་བུ་དུ་སྟེལ།
ཕྱིས་སུ་ཚུམ་དེ་ལ་འགྲེལ་བ་དང་ཡང་འགྲེལ་སོགས་མང་པོ་བརྩམས་ནས། ཕྱི་ལོ་
༢༠༠༡ལོ་ལ་དཔེ་དབུ་དུ་འདྲ་བཀོད་ཅིང་། ཡང་༢༠༠༤ལོ་ལ་ཐེངས་གཉིས་པ་དཔར་
སྤྱོད་བྱས་ཏེ། ཕྱོགས་ཀྱི་རྒྱ་བུ་དུ་སྟེལ་འདུག།ཞོགས་དུང་གི་ལྷ་བ་ནི་འདི་ལྟར།
ཁོང་གིས་ “རྒྱ་པ་མཐའ་དག་གི་རྩ་བ་ནི་བག་ཆགས་རྙིང་བ་འདི་ཉིད་རེད།བག་
ཆགས་རྙིང་བ་འདི་མི་ལོ་སྟོང་ཕྱག་ལོན་པའི་རིག་གནས་ཤིག་གི་མངལ་ལས་
འབྱུངས་ཤིང་། མི་ལོ་སྟོང་ཕྱག་ལོན་པའི་རིག་གནས་ཀྱི་ཤན་ཆེ་བའི་ཁོར་ཡུག་ནས་
འཛར་ལོངས་བྱུང་བ་རེད”ཅེས་བཤད་པ་ལྟར། ཞོགས་དུང་གིས་བོད་ཀྱི་རྒྱ་པ་
ཡོད་ཆད་སྟེ། དཔེར་ན་དབྱིན་ཇི་སོགས་ཀྱིས་བོད་ལ་བཙན་འཇུག་བྱས་པ་དང་། མི་
བསད་པ། རྒྱ་འཕྲོག་པ། ཐ་ན་མིའི་ན་ཆ་བྱུང་བ་དེ་དག་ཡིན་པར། བོད་ཀྱི་རིག་
གནས་དང་། རིག་གནས་ལ་འཆང་བའི་སེམས་པའི་འཁྱེར་སྤངས་ཞིག་དེ་ཡིན་པ་
དང་། སེམས་ཀྱི་འཁྱེར་སྤངས་དེ་ལོ་སྟོང་ཕྱག་མང་པོ་རིང་གི་བོད་ཀྱི་རིག་གནས་
དང་། ལོ་རྒྱུས་ལས་བྱུང་བ་རེད་ཅེས་བཤད་འདུག། ལྷ་ཚུལ་འདི་ནི་རིག་གནས་
གསར་བརྗེའི་ཆེན་པོ་སྐབས་ཀྱི་ ཁྲིའི་གསུང་ཚུམ་གཅེས་བསྐྱུས་ཀྱི་ལས་བྱུང་པའི་
ལྷ་བའི་གཞི་ལམ་འབྲས་གསུམ་གང་གི་ཐད་ནས་རྒྱ་ལ་རྒྱ་བཞག་པ་བཞིན་དུ་ངོ་
འཕྲོད་ཡོང་གིན་འདུག དཔེར་ན་གཉིས་ཀས་“རིག་གནས་”ཟེར་བ་ནི་”འདུ་ཤེས་
འཛིན་སྤངས་”ཞིག་དང་། དེ་ནི་ “སྤྱི་ཚོགས་”ཞིག་དང་། ཆབ་སྲིད་དང་། དཔལ་
འབྱོར་གྱི་རྣམ་པ་མི་འདྲ་བ་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བ་ཡིན་པར་འདོད་པ་དང་། མའི་
ཙེ་དུང་གིས་འདོད་པའི་རིག་གནས་རྙིང་བ་ནི། ལུང་ཙེ་ལ་སོགས་འདུས་བའི་
“ལྷགས་སྟོལ་རྙིང་བ་དང་། བསམ་སྟོལ་རྙིང་བ་”དང་།དེ་མིན་ད་དུང་ “བཙན་རྒྱལ་
རིང་ལྷགས་དང་”དང་”བཀའ་བཀོད་རྒྱུ་འཛིན་གྱི་ཕྱེད་ཙམ་”གྱི་རིག་གནས་དེ་
གཉིས་རེད།ཞོགས་དུང་གི་འདོད་པའི་རིག་གནས་རྙིང་བ་ནི། ཁོ་རང་གིས་བཏགས་

པའི་”ལྷ་ཚོས་རིང་ལུགས་”སྟེ། འདྲོར་ན་སྟོན་གྱི་བོད་ཀྱི་རིག་གནས་ཐམས་ཅད་
ནང་དུ་བསྟུ། དམར་ཕྱོགས་ཀྱི་གསར་བཞེ་ནི། དྲག་ཆས་ཅན་གྱི་གསར་བཞེ་ཁོ་ན་མ་
ཡིན་པར། རིག་གནས་ཀྱི་གསར་བཞེ་ཞིག་ཡིན་ཞེས་བཤད་པ་ཡོད་པ་རེད། མོའི་ཙེ་
དུང་གིས་ཀྱང་“རིག་གནས་རྙིང་པས་དབང་དུ་སྦྱར་པ་ཡིན་ཅང་། ལྷན་མོངས་དང་
རྗེས་ལུས་ལ་གྱུར་པའི་ཀྱང་གོ་རིག་གནས་འདི་རིག་གནས་གསར་པས་དབང་དུ་
སྦྱར་བ་ནས། དཔལ་ཡོན་དར་བ་དང་། སྟོན་ཐོན་ཆེ་བའི་ཀྱང་གོ་ཅིག་ལའང་སྦྱར་
དགོས་པ་རེད། ཚིག་གཅིག་ལ་བསྟུས་ནས་བཤད་ན་ང་ཚོས་ཀྱང་གོ་གསར་བ་ཞིག་
འཇུགས་དགོས་གི་རེད། ཀྱང་དུ་མི་རིགས་གི་རིག་གནས་གསར་བ་ཞིག་འཇུག་ས་རྒྱ་
དེ་ནི་ང་ཚོའི་རིག་གནས་ཐད་ཀྱི་དམིགས་ཡུལ་དེ་རེད།” ཁོའི་ཙེ་དུང་གི་གསུང་
ཚུལ་གཅེས་བསྟུས་གཉིས་བ། ༥༧༧ ། ལས་ཞེས་བཤད་ཡོད། དེ་བཞིན་ཞོགས་
དུང་གིས་བོད་འདི་ཡར་རྒྱས་འགོ་དགོས་ན། བག་ཆགས་རྙིང་བ་ཐམས་ཅད་བཅོམ་
ཏེ། གསར་བ་གསར་རྒྱུང་ཞིག་འཇུགས་དགོས་ཞེས་བ་དེ་རེད་ཅེས་བཤད་ཡོད་པ་
རེད། ཁོང་གིས་གསར་རྒྱུང་དེ་ནི་“དྲག་ཆས་ཀྱི་གསར་བཞེ་སྟོང་བ་དང་”དང་འདྲ་
བར་ “བསམ་སྟོའི་འཐབ་ཚུང་”ཕྱེད་དགོས་བ་དང་། “ལྷ་འདྲེ་དང་བདག་མེད་
སོགས་ཀྱིས་དབང་སྦྱར་ལ་གྲོལ་ཕྱིར། སྟོ་རིག་གསར་པའི་གསར་བཞེ་སྟོང་བ་
ཡིན་”ཞེས་གསལ་བོ་བཞེད་ཡོད། ཚིག་སྦྱར་འདིའི་ནང་གི་བདག་མེད་ཟེར་པའི་
ཚིག་འདི་སྤངས་ཆོ། རུ་ལ་རུ་བཞག་པ་བཞིན་དུ་དམར་སྤང་དམག་གི་ལྷ་བ་ཇི་
བཞིན་དུ་བཤད་ཡོད། རིག་གསར་གྱི་སྐབས་སུ་གྲལ་རིམ་འཐབ་ཚུང་དང་། ལྷག་
པར་དུ་རིག་གཞུང་གི་དགྲ་གྲོགས་ནི་གསལ་བོ་བཤད་ཡོད། ཅི་ཡིན་ཟེར་ན། འཐབ་
ཚུང་བྱ་ཡུལ་གྱི་དགྲ་ཞིག་དགོས་བ་དང་། དེ་ཡོད་པ་ཙམ་གྱིས་མི་ཚོག་པར། གསར་
བཞེའི་ཆེད་དུ་དགྲ་བོ་དེ་དག་གཏོར་དགོས་བར་བཤད། ཞོགས་དུང་གིས་ཀྱང་དགྲ་
གྲོགས་ཀྱི་དབྱེ་བ་གསལ་བོ་ཕྱིས་ཏེ། དགྲ་བོ་ལ་འཐབ་ཚུང་ཕྱེད་དགོས་བར་བཤད་
ཡོད། ཞོགས་དུང་གི་“གྲོགས་པོ་”ནི་རིག་གནས་གསར་བཞེ་སྟོང་མཁན་དང་། “དགྲ་

བོ་ནི་ཁོ་ཚོའི་ལྷ་བ་ལ་ངོ་ཚྭ་ལ་བྱེད་མཁན་ཡིན་གསལ་བོ་བྱས་ནས་བཤད་འདུག།
སྤྱིར་བཏང་དང་གི་སྐབས་ལ་དེ་ལྷ་བ་ཤི་གསོན་གྱི་གྲལ་རིམ་གྱི་འཐབ་ཚུང་ནི་ཅི་ལ་
དགོས་སམ་ཞེས་དྲི་གས་པ་འཆར་ཡོང་མོད། ཁོ་ཚོ་ལ་མཛེས་དྲི་གས་ཅུང་ཙམ་ཡང་
མེད་པར་སྤྱུ་འབྱུང་དུ། ”དུས་རབས་དང་མཐུན་པའི་”གཏམ་ལ་“བདུད་ཀྱི་གཡལ་
མོ་དང་བསྟན་གཤིག་ཐན་ལྷས་”སྤྱི་བསྐྱེད་པ་རྣམས་ཁོ་ཚོའི་ “བསམ་སྒྲུའི་དགྲ་
ལྷ”དང་། དེ་བཞིན་ “བསམ་སྒྲུ་གསར་པ”དགའ་བའི་ཐལ་མོ་རྟེན་མཁན་རྣམས་ནི།
ཁོང་ཚོའི་ “གྲོགས་དམ་པ”ཡིན་ཞེས་དགྲ་གྲོགས་ཀྱི་ཁྱད་པར་གསལ་བོ་ཕྱེས། དེ་
བཞིན་ཁོང་ཚོའི་གསར་བརྟེན་ལས་ཀ་འདི་དགའ་ངལ་ཅན་གྱིས་ཡིན་པའི་སྐོར་
ཡང་ཞེགས་དུང་གིས་ “བག་ཆགས་རྙིང་བ་བཅོམ་བརྟག་དང་། གཏོར་བཤིག་
གཏོར་བ་ནི་ལས་སྒྲུ་མོ་ཞིག་མིན།”ཞེས་གསལ་བོ་བཤད་ཡོད།

ཞེགས་དུང་རྩེ་འདིའི་རྟེན་སྤྱི་ ཞེགས་དུང་གི་རྟེན་སྤྱི་བརྟགས་པའི་”ན་
གཞོན་”རྩེ་པ་པོ་ཟེར་བ་སྐོར་ཅིག་བྱུང་སྟེ། དེ་དག་གིས་ཀྱང་ཞེགས་དུང་གི་ལྷ་བ་
འདི་གཞི་རྒྱ་ཆེན་པོས་སྟེལ་མགོ་བརྩམས། འདི་དག་གི་ནང་ནས། མེ་ལྷེ་ཟེར་བ་
དང་། འཇམ་དབྱངས་སྦྱིད་ཟེར་བ་དང་། སང་རྟོ་རྟོ་རྟོ་སྦྱང་སྦྱང་ཞེས་འདུས་ཡོད་ཅིང་།
ཁོ་ཚོས་ཀྱང་ཅི་མི་སྟུམ་པར་རིག་གནས་གསར་བ་དང་། ལྷ་གྲུབ་གསར་པ་ལ་ཁ་
གཡར་དྲེ། “རྙིང་གཏོར་”ལྷ་བ་འདི་ཕྱོགས་ཀྱི་དུ་སྟེལ་ བར་བརྩམས། ཁོ་ཚོའི་
རྙིང་གཏོར་གྱི་ལྷ་བ་དང་། གསར་བརྟེན་ཀྱི་སྒྲོང་སྦོགས་ཞེགས་དུང་ལས་ཁྱད་པར་
ཅི་ཡང་མེད་ཅིང་། རྙིང་པ་གཏོར་བའི་རྟེན་སྤྱི་འབྲས་བུ་ནི།འདི་ལྷར་“ངས་བསམ་
ན་བོད་སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་རྣམ་པ་གསར་བ་ཞིག་འབྱུང་དགོས་ན་ཐོག་མར་བསམ་སྒྲུ་
བཅིངས་འགོ་ལ་དང་། བསམ་སྒྲུ་གསར་བརྟེན་ནས་མགོ་རྩེ་དགོས་བ་རེད”ཞེས་
གཞིའི་སྦྱང་སྦྱོབས་ཀྱི་སྦོགས་ལས་བཤད། སྤྱིར་བཏང་མི་འདི་དག་ལ་གསར་བརྟེན་
སྦྱང་སྦྱོབས་ཡོད་པ་ནི་སྤྱི་ཀྱང་བསྟན་དུ་མེད་པ་ཞིག་དང་། ཁོང་ཚོའི་སེམས་ཀྱི་
ཕུགས་སྤྱི་བོད་མི་རིགས་འདི་བཞིན་ཡར་རྒྱས་དང་། སྦྱོབས་དང་འབྱོར་བ་ཅིག་དུ་

སྐྱབ་འདོད་པ་འང་སྒྲོམ་མེད་ཅིག་རེད། ཡིན་ནའང་བོད་ཀྱི་ཤེས་རིག་དང་། ཡུལ་
སྒོལ། མེམས་ཀྱི་འཁྱེར་སྒོལ། ཐ་ན་གུས་ཞབས་སོགས་མཚོན་བྱེད་ལུས་ཀྱི་སྦྱོད་པ་
ཐམས་ཅད་བགལ་སྤྲུབ་ཅི་བཞིན་པ་འདི་འང་བསྟོན་དུ་མེད་པ་ཞིག་རེད།

གསར་བརྗེ་བ་ཚོའི་རང་ག་ཤེས་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པ།

ཕྱན་གྱིས་ལོ་མང་པོར་བོད་ཀྱི་གསར་བརྗེ་བ་འདི་ཚོའི་གསར་བརྗེའི་རང་
ག་ཤེས་ཐུན་མོང་པ་དག་ལ་ཞིབ་དཔྱད་བྱས་ཏེ། དེ་ནི་དོན་མེད་པར་རྒྱ་མཚན་དང་།
ཁུངས་ལུང་སོགས་ཅི་ཡང་མེད་པར། སྐད་ཆེན་པོའི་རང་གིས་ཅི་ཞིག་ཤེས་ལུལ་གྱི་
གཏམ་ཆེན་པོ་སྤེལ་བ་དག་རེད། རིགས་པ་དང་གཏན་ཆོགས་སོགས་མེད་ཅིང་། དེ་
བཞིན་ཆོན་རིག་གི་ལམ་དུ་འགྲོ་བྱེད་ཀྱི་རིམ་པ་སྟེ། དང་པོ་རྒྱ་ཆེན་ཐོས་བ་མང་དུ་
སྦྱོལ་བ་དང་། བར་དུ་གཞུང་ལུགས་ཐམས་ཀྱི་དོན་ཡང་དག་པར་རྟོགས་པ། མཐར་
དཔྱད་པར་བྱ་བའི་གཞི་ཐམས་ཅད་རྩམ་སྦྱར་ཁང་དང་། ཉམས་སྦྱོང་དངོས་ཀྱི་སྟངས་
ནས་བདེན་པར་སྦྱོད་པ་སོགས་ཀྱི་ཐབས་དང་ཤེས་རབ་སྦྱར་ནས་བདེན་པ་དོ་སྦྱོད་
དང་། རིགས་པའི་སྐྱབ་བྱེད་སོགས་རྩ་བ་ཉིད་ནས་མི་འདུག། དོན་གྲུབ་རྒྱལ་དང་།
པད་མ་འབྱུང་ཞོགས་དུང་སོགས་ཀྱིས་བོད་ཀྱི་ཤེས་རིག་གི་རྣལ་མ་སོགས་ལ་སྦྱོང་
བ་རྣལ་མ་བྱས་མེད་པ་མ་ཟད། རང་ཆོས་ཀྱི་གཞི་ལམ་འབྲས་གང་ཡིན་ལ་སྦྱོང་བ་
དང་། ཆེད་དུ་སྒྲོབ་གཉེར་བྱས་པ་དེ་བས་ཀྱང་མེད། ཡིན་ནའང་ཁོ་ཆོས་ཅི་མི་སྟམ་
པར་བོད་ཀྱི་ཤེས་རིག་ཡོངས་རྫོགས་དང་། རང་ཆོས། དེ་བཞིན་དེ་དག་གི་རྗེས་སུ་
ལུགས་པ་དག་ལ་སྟོམ་ཆོག་ཆེན་པོ་རྒྱག་པའི་སྒོལ་དང་ལུགས་ཞིག་ཏན་ཏན་ཡོད།
དོན་གྲུབ་རྒྱལ་གྱི་ལྷ་བགོང་དུ་བརྗོད་ཡོད་པ་ལྟར། རྟིང་ཞེན་དང་། སྒོལ་རྒྱུན་རིག་
གནས་ཞེས་མིང་བཏགས་ནས། དེ་དག་ད་ལྟ་སྤྱི་ཆོགས་རིང་ལུགས་ཀྱི་དུས་སྐབས་སུ་
དེ་དགོས་མིན་གྱི་དོགས་པ་བསྐྱེད་སྟེ། པད་མ་འབྱུང་དང་། ཞོགས་དུང་གཉིས་ཀ་
མཚོན་ན་དེ་བཞིན་རེད། བོད་ཀྱི་ཤེས་རིག་དང་། ལུང་པར་དུ་རང་ཆོས་ཀྱི་གཞི་ལམ་
འབྲས་གསུམ་གྱི་གཞུང་ལ་སྦྱོང་བ་བྱས་མེད་པ། རང་ཆོས་ལ་རུང་ཅམ་སྦྱོང་བ་ཞིག་

གིས་བཟུང་ཀྱང་མངོན་གསལ་རེད། འདི་འི་སྐོར་ཞོགས་དུང་སོགས་ལ་ལན་སྟོག་
མཁན་དག་གིས་མང་དུ་བྲིས་འདུག་ཡོད་པར་བཤད་པས་དེ་དག་དུ་གཟིགས་པར་
འཆལ་ཡོད་ཅིང་ནུང་ཁོ་གཉིས་ཀྱིས་ཅི་མི་སྟུང་པར་བོད་ཀྱི་ཤེས་རིག་དང་། རང་ཆོས་
ལ་སྟོམ་ཆོག་མང་པོ་བརྒྱབ་ཡོད། དཔེར་ན་པད་མ་འབུམ་གྱིས་“མི་ཞིག་གི་སྤྱད་
ལམ་གྱི་སྟངས་སྟུང་ཆ་རེ་གཉིས་མཐོང་ན་དེའི་རྒྱུད་ན་ཤེས་སྟོབས་ཀྱི་ཡོན་ཏན་ཅི་
འདུའི་ཆེན་པོ་ཞིག་ཡོད་ཀྱང་མཐོང་མི་བྱུང་པ་ནི་རང་བ་སངས་རྒྱས་པ་རྣམས་ཀྱི་
བྱུང་མོང་གི་ཁྱད་ཆོས་ཤིག་ཡིན”འདི་ལྟར་རང་བ་སངས་རྒྱས་བའི་གྲུབ་མཐའ།
ཆོས་འབྱུང་། རྗེས་འཇུག་པ། སེམས་ཀྱི་མཁྱེར་སྟོན་དག་ལ་སྟོམ་ཆོག་ཆེན་པོ་རྒྱབ་
ཡོད་པ་དེ་བཞིན་རེད། པད་མ་འབུམ་ལྟར་ཞོགས་དུང་གིས་ཀྱང་བོད་ཀྱི་ཤེས་རིག་
གི་ཐད་ལ་གང་ཅིའི་ཐད་ནས་སྤངས་བ་ཞིན་ཞིང་། གཞུང་ལུགས་ཀྱི་གནད་པར་ཞོགས་
ཐ་ན་སྤྱིར་བཏང་གི་འགྲོ་སྤངས་ཙམ་ཡང་ཤེས་བཞིན་མེད་ནུང་། མ་ཤེས་བ་དང་མི་
གོ་བའི་རྒྱལ་གྱིས་མི་འདུག་པར་ཆེན་པོ་ཞིག་གོ་ལུལ་གྱི་བསྟན་བཅོས་གང་ཡིན་ལ་
མི་ཟད་པའི་ལོག་འགྲེལ་མང་པོ་བརྒྱབ་ཡོད། དཔེར་ན། ཁོང་གིས་བཙན་པོ་རྒྱས་
བཤད་ཀྱི་སྐོར་ལ་འདི་ལྟར་བཤད་ཡོད། “ཡང་མི་ལོ་མང་པོ་མ་ཕྱིན་པའི་སྤྱི་
ལོ་1789ལོར། རྩ་རན་སི་པ་རྣམས་ཀྱིས་མི་བྱུང་ཐོབ་ཐང་དེ་དག་ཁོ་ཚོའི་ «མི་བྱུང་
ཐོབ་ཐང་གསལ་བསྟགས་» སྟུགས་ལ་པོར་བཀོད་དུས་སུ། བོད་རྣམས་ཀྱིས་རང་
དབང་དང་འདྲ་མཉམ་ཞེས་པ་གོ་ཐོས་ཡོད་པ་ལྟ་ཞོག འཇམ་གླིང་ཞེས་པའང་ག་
འདྲ་ཞིག་ཡིན་པ་ཏུ་གོ་མེད་པའི་ཆོད་རེད། རྒྱ་མཚན་ནི། འཇམ་གླིང་ཞེས་པ་ངོ་སྟོན་
རགས་རིམ་མཇུག་མཁན་གྱི་བཙན་པོ་ནོ་མིན་ཏན་འཇམ་དཔལ་ཆོས་ཀྱི་བསྟན་
འཛིན་འཕྲིན་ལས་འབྱུངས་མ་ཐག་པའི་ལོ་རེད། ཁོང་གིས་ཕྱིས་སུ་ «འཇམ་གླིང་
རྒྱས་བཤད་» (1830ལོ)བརྒྱུམས་གནང་ནུང་། འཇམ་གླིང་དྲིལ་པོ་མ་ཡིན་
པའི་ཡུལ་གྱི་སྐོར་ཞིག་གི་སྟོན་བརྒྱུད་དག་ལྟ་སྟངས་དང་གནའ་ཐོས། མཚར་གཏམ་
གྱིས་བཅིངས་ཏེ་ལྟ་ཆོས་ཀྱི་ཕུག་མཇུག་གཞིས་པ་ཙམ་ལས་མི་ཆོས་ཀྱི་སྟོ་མིག་སྤྱད་

ཐུབ་མེད་པ་འདྲ།”སྐད་ཆ་འདི་ནི་མ་བརྟག་པ་དང་། མ་དཔུང་པ།རྒྱ་མཚན་དང་
གནས་ལུགས་ཅི་ཡང་མེད་པའི་ལོང་གཏམ་འགའ་ཞིག་རེད། སྒྲིན་གྲོ་ལ་ནོ་མོན་ཏུན་
གྱིས་འཇམ་གླིང་། ཁོང་གིས་འཇམ་གླིང་ཞེས་བ་ཡོ་རོབ་དང་ཨ་ཤེའི་གླིང་གཉིས་ལ་
འདྲོད་ཀྱི་གཙོ་བྱས་བའི་བྱང་སྒྲིན་མི་སྣ་ཁྱོད་ཀྱི་བྱང་གླིང་།རྒྱ་བ་བ་ལང་སྤྱོད་ཁྱེ་རྩེ་རི་ཀ།
དང་ཤར་ལུས་འཕགས་གླིང་།ཁོ་མི་ཁྱུ་ལི་ཡོ།སོགས་འདུས་བའི་སའི་གོ་ལའི་ཡུལ་
ཁམས་ཆེ་བ་ཕལ་ཆེར་བ་གསུང་ཡོད་པ་མ་ཟད། དུས་སྐབས་དེ་ལ་ཨ་ཤེའི་གླིང་དུ་
སྐྱེས་མ་མྱོང་བའི་ཚན་རིག་པ་ངོ་མཚར་བ་ཞིག་ཡིན་པ་བདག་གིས་ལུང་དང་རིགས་
པ་སྐྱབ་ཐུབ་པ་མ་ཟད། ཞོགས་དུང་གིས་བཞག་པའི་སྒྲིན་ཆོག་དེ་ནི་ཆེས་མ་དག་པ་
ཞིག་རེད།

ཞོར་དུ་ཞོགས་དུང་གིས་ཚུམ་སྒྲིག་བྱས་པ་དང་། ༢༠༠༧ལོ་ལ་མཚོ་སྒྲིན་མི་
རིགས་དཔེ་སྐྱུན་ཁང་གིས་དཔར་སྐྱུན་བྱས་པའི་འཇམ་གླིང་རྒྱས་བཤད་དེ་ནི་ཡིག་
ནོར་ཕར་ཞོག། མགོ་འབྲུགས་ཡ་ལྷེ་བ་ཅན་བྱས་ནས་།འདི་འི་སྐོར་རྗེས་སུ་གསལ་བོ་
ཉུ་ཆོག་།དཔར་སྐྱུན་བྱས་འདུག། ཞོར་འབྲུལ་འདི་དག་ནི་མ་ཁས་བའི་རང་བཞིན་
གྱི་ནོར་བ་སོགས་མ་ཡིན་པར། རྟིང་བ་ཐམས་ཅད་ལ་བརྩི་བཀྱར་མ་བྱས་བའི་
རྟགས་སུ་མངོན་པ་མ་ཟད། བོད་ཀྱི་གྲོགས་པ་པོ་རྣམས་ལ་མཐོང་ཆུང་ཞིག་དང་། ཁོའི་
སེམས་ཀྱི་འཁྱེར་སྒྲུངས་དེ་མཚོན་བཞིན་ཡོད་པ་རེད། དེ་བཞིན་བོད་ཀྱི་གསར་བརྗེ་
བ་གཞན་དག་ཡང་འདི་འདྲ་བ་ཞིག་རེད། དཔེར་ན་སང་དོར་ཟེར་བ་ཞིག་གིས་ཕྱན་
གྱིས་བྲིས་པའི་”འཇམ་གླིང་རྒྱས་བཤད་སྐོར་གྱི་དོགས་དཔྱད་”ཟེར་བ་དེ་ལ་བལྟས་
རྗེས་། ཁོང་གིས་”སོ་སྒྲི་མོ་ཅན་གྱི་དགོ་ཆོས་མི་ཆོད་”ཅས་བའི་ཚུམ་ཞིག་སྤེལ་ཁུལ་
གྱིས་ང་ལ་ལན་འདེབས་ཙམ་བྱས་བཞིན་འདུག་མོད། སང་དོར་གྱིས་བདག་གིས་
ཚུམ་དེའི་བརྗོད་དོན་གཙོ་བོ་རྟགས་པ་ཕར་ཞོག།མཐའ་ན་དཔུང་བརྗོད་ཚུམ་གྱི་
འགྲོ་ཚུལ་ཙམ་ཡང་མ་ཤེས་པར་འདི་ལྟར། ”ཁྱོད་ཀྱི་དགོས་མེད་ཀྱི་དོགས་པ་ཆེས་
ཆུང་ཅུག་སྟེ།འཇམ་གླིང་རྒྱས་བཤད་ཟེར་བ་ནི་དགོ་ཆོས་ལགས་ཀྱི་ཕུག་ཚུམ་མ་

རེད་ཅེས་པ་འདི་བཀ་ཙམ་ཞིག་བཤད་ན།ལར་འཇམ་གླིང་རྒྱས་བཤད་ལས་བཟུན་
པའི་ས་ཁམས་དང་གྲངས་རྩིས་ཀྱི་ཤེས་བྱ་འདི་རིགས་ནི་མིའི་རིགས་ཡོངས་རྫོགས་
ཀྱི་གླུ་ད་པའི་ནོམ་སྐལ་དུ་བརྩི་རུང་བ་ཙམ་ལས།མི་བྱ་ཆེ་གོ་མོས་བརྩམས་པ་ཡིན་
མིན་གྱི་ཡུས་ཆེ་བྱ་རྒྱ་ཁྱོན་ནས་མ་ཡོད་དེ་”དང་། “འཇམ་གླིང་རྒྱས་བཤད་ཅེས་པ་
འདི་རང་ཁྱོད་ཅག་གི་ཨ་མ་ཚར་དུ་བརྩི་བའི་ཅི་ཞིག་གི་བཙན་པོ་ནོ་མོན་ཏུན་གྱི་
ཡིན་པར་བྱས་ནའང་གནས་ལུགས་ནི་ཐུར་བཞིན་དེ།འཇམ་གླིང་རྒྱས་བཤད་ཀྱི་རྩ་
བའི་ཤེས་བྱ་དེ་དག་གི་ལམ་གཏོད་མཁན་ནི་ཐུར་བཞིན་རུབ་ཕྱོགས་ཀྱི་ཚན་རིག་པ་
བགྲེས་པོ་དེ་དག་ལས་སུ་ཡང་མིན་པས་སོ།”སྤྱིར་བཏང་ཕྱན་གྱིས་བྲིས་བའི་ཐོ་
ཡིག་དེ་ཞིབ་དུ་གློག་པ་ཡིན་ན།སང་དོར་གྱིས་བྲིས་བའི་སྐད་ཆ་དེ་དག་ལ་ལན་
འདེབས་དགོས་བའི་རྒྱ་མཚན་ཅི་ཡང་མི་འདུག། རྒྱ་མཚན་ཅི་ཡིན་ཟེར་ན། ངས་ལོ་
གྲངས་མང་པོ་ཞིག་དངས་ཡོད་པ་དེ་དགོ་ཆོས་ཀྱིས་”འཇམ་གླིང་རྒྱས་བཤད་”མ་
བརྩམས་པའི་སྐབ་བྱེད་དུ་དངས་བ་ལས། འཇམ་གླིང་སྤྱི་ལ་ཡོད་པའི་ལོ་གྲངས་
དང་གྲངས་རྩིས་ཀྱི་ཤེས་བྱ་ཡིན་མིན་གྱི་སྐད་ཆ་ཞིག་ནམ་ཡང་བཤད་མེད་པ་མ་
ཟད། དགོ་ཆོས་ཀྱི་གསུང་འབུམ་ནང་གི་“འཇམ་གླིང་རྒྱས་བཤད་”ནི་བཙན་པོ་ནོ་
མོན་ཏུན་གྱིས་བརྩམས་པ་རེད་ཅེས་རྩ་བ་ཉིད་ནས་བཤད་མེད། སྤྱིར་མཁས་བ་
སུ་དང་སུ་ཡིན་རུང་ནོར་འཁྱུལ་ཡོད་པ་དང་། དེ་བཞིན་ཕྱི་ནང་གིས་མཁས་བ་སུ་
ཡིན་ཀྱང་དད་པ་དང་།རིགས་པ་ལ་བརྟེན་ནས་ཤེས་བྱ་གང་ཡིན་ལ་སྒྲིམ་ཆོག་ཆེན་
པོ་རྒྱག་བཞིན་ཡོད་པ་རེད། ཡིན་ནའང་འདི་ལྟར་གསར་རྟོང་བཀར་བ་དང་།བཙན་
མའི་རྣམ་འགྱུར་འོག་གི་ཆེ་ཆུགས་བཟུན་ནས་ལོ་རྒྱས་དང་ཤེས་རིག་ཐམས་ཅད་ལ།
རང་གིས་སྤྱངས་བ་དང་ཐ་ན་དཔེ་གློག་ཙམ་ཡང་མ་བྱས་པར་དོན་མེད་ཀྱི་སྒྲིམ་
ཆོག་ཆེན་པོ་ཞིག་རྒྱག་བཞིན་པའི་སེམས་ཀྱི་འཁྱེར་སྤངས་འདི་ཡང་། ལོ་རྒྱས་ཁྱད་
པར་ཅན་དང་།

ལྷ་བ་ཁྱད་པ་ཅན་ཞིག་གི་འོག་ནས་བྱང་བ་ཡིན་པར་འདོད་ཅིང། དེ་ནི་བོད་ཀྱི་གསར་བརྗེ་བ་དག་གི་སེམས་ཀྱི་འཁྱེར་སྤངས་ཁྱད་པར་ཅན་དེ་མཚོན་པར་མངོན་ནོ།

བོད་ཀྱི་རིག་པའི་དཔལ་བོ་དང་ལོ་རྒྱུས་བཟོ་བ།

རྩིང་གཏོར་གྱི་ལྷ་བ་དེ་འདྲའི་འོག། གསར་བརྗེ་བ་འདི་དག་གིས་བོད་ལ་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་འཛིགས་ཉིན་དང། བརྟགས་གསེགས་བྱང་རྒྱལ་ཐམས་ཅད་བོད་ཀྱི་ཤེས་རིག་དང། སྡོན་སྲོལ་ཐམས་ཅད་ཀྱི་སྤྲེང་དུ་བཀལ་དེ། བོད་ཀྱི་ད་ལྟ་དང་མ་འོངས་བར་བལྟས་ཡོང་དུས། ཐམས་ཅད་མ་འགྲིག་པ་དང། རང་རང་གི་སྒྲོ་ངོར་དང་མི་མཐུན་པ་ཡོང་གིན་ཡོད་པས། ཁོ་ཚོས་རང་རང་སོ་སོས་སྤང་ངོ་འཆར་རྒྱལ་ལ་ལྷོས་ནས་བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ལ་འགྲེལ་བཤད་དང། ཁོ་ཚོ་དང་མཐུན་པའི་དཔལ་བོ་དང། སྤར་མ། དེ་བཞིན་མཁས་བ་དང་བླུན་པོ་སོགས་ཀྱི་མཚོན་པའི་ལོ་རྒྱུས་མང་པོ་བཟོས་ཡོད་པ་རེད། འདི་ལྟར་མཁས་བ་དང་བླུན་པོ། དེ་བཞིན་དཔལ་བོ་དང་སྤར་མ་སོགས་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་བཟོ་དགོས་ཡོད་ཕྱིར། འོན་ཀྱང་རྒྱལ་ནི་ཁོ་ཚོའི་སེམས་ཀྱི་མཁས་བ་དང། དཔལ་བོ་སོགས་ཀྱི་ཁྱད་ཚོས་དེ་ཚང་ཞིང། དེའི་ཕྱིར་འོན་ཀྱང་རྒྱལ་ལ་བོད་ཀྱི་གསར་གཏོད་པ་དང། དེང་རབས་བོད་ཀྱི་སྟན་ངག་གི་སྲོལ་བཏོད་པ་སོགས་མཚོན་པའི་མིང་སྒྲ་ཚོགས་བཏགས་དེ། རིག་པའི་དཔལ་བོ་ཞིག་ཡིན་པར་སྒྱུབ་ཡོད། འོན་ཀྱང་རྒྱལ་རང་གི་མིང་འདོགས་སྤངས་ཀྱི་ཐད་ནས་ཀྱང། འོན་ཀྱང་རྒྱལ་རིག་པའི་དཔལ་བོ་བཟོས་པའི་ལོ་རྒྱུས་དེ་གསལ་བོ་མཚོན་འདུག། ཁོང་གི་མིང་ལ་ཐོག་དང་པོར། ཁོ་རང་མཚོ་སྡོན་མི་རིགས་རྒྱུང་འཕྱིན་ཁང་དུ་གསར་བརྗེའི་ལས་ཀ་བྱས་དུས་ཁོའི་མིང་ལ་“རྒྱུང་འཕྱིན་རྒྱལ”ཞེས་འབོད་པར་བཤད་ཅིང། སྤྱིལ་ནག་པ་རིག་འཛིན་གྲགས་ལྡན་དེའི་རྗེས་ “རང་གྲོལ”དང་ད་ལྟ་”དཔལ་འོན་ཀྱང་རྒྱལ”ཞེས་འབོད་པ་དག་ཀྱང། སེམས་རྣལ་དུ་སྤངས་ནས་ཞིབ་དཔྱད་བྱས་ཡོང་དུས། དམར་སྤང་དམག་ཞིག་ནས་རིག་གནས་གསར་བརྗེ་བ་ཞིག་དུ་བསྐྱར་པ་

དང། དེ་ནས་དེ་བཞིན་རིག་པའི་དཔའ་བོ་སོགས་སུ་བསྐྱར་བའི་རིམ་པ་མཚོན་ཡོད་
པ་དང། འདིས་ཀྱང་བོད་ཀྱི་རྟིང་གཏོར་པ་དག་གིས་སེམས་ཀྱི་འགྱུར་པ་དང། ཁོ་
ཚོའི་ལོ་རྒྱུས་དང། ལྷ་བའི་རང་གཤིས་བཅས་མཚོན་བཞིན་ཡོད། རྟོན་གྲུབ་རྒྱལ་གྱི་
རྒྱུས་སུ། ཡང་ཁོ་ཚོས་རྟོན་གྲུབ་རྒྱལ་གྱི་མི་ཚེ་དང། ལྷ་བ་དང། དེ་བཞིན་རང་གཤིས་
བཅས་ལ་བརྟེན་ནས་བོད་ཀྱི་རིག་པའི་དཔའ་བོ་གཞན་ཞིག་ཀྱང་རྟེན་དེ། དགོ་
འདུན་ཚེས་འཕེལ་རྟོན་གྲུབ་རྒྱལ་གྱི་ལྷོས་དེ། རིག་པའི་དཔའ་བོ་ཞིག་དུ་བཟོས་
ཡོད། ཁོ་ཚོའི་སེམས་ཀྱི་ཕྱག་དུ། དགོ་ཚེས་ནི་རྟོན་གྲུབ་རྒྱལ་དང་འདྲ་བར། རྟིང་
ཞེན་དང། གླ་གློ་དང། ལུས་ཀྱི་ཚན་ཉིད་སྐྱབས་དེ་ལ། གསར་གཏོད་ཀྱི་རྟིང་
སྟོབས་ཡོད་པ་དང། ཚན་རིག་གི་ལྷ་བས་བྱབ་པའི་དགོ་འདུན་ཚེས་འཕེལ་གྱིས་
བོད་མི་མང་འདི་བཞིན། འཛམ་གླིང་”སྟོན་སྟོན་”ཀྱི་མི་རིགས་གསལ་སུ་འབད་པ་དང་
རྩེ་ལ་མ་མང་དུས་བྱས་མོད། བོད་མི་གླ་གློ་བ་ཕྱག་དོག་དང་ཞུ་རྒྱུགས་ཀྱིས་བྱབ་པ་
དེ་དག་གིས་བཙོན་དུ་བབྱང་ནས་བསད་པ་རེད་ཅེས་དངོས་ཤུགས་གང་ཡོད་ཀྱིས་
མང་པོ་བཤད་ཡོད། ལྷག་པར་དུ་དགོ་ཚེས་ཀྱི་སྟོན་པ་སྟེ། ཨ་རག་མཐུང་བ་དང།
སྟོ་ལ་བ་ལྷ་བུའི་སྟོན་པ་རྣམས་མ་མཚར་བོ་ཞིག་ལ་བརྩིས་དེ། དམིགས་གསལ་གྱི་
བསྟོན་པ་མང་པོ་བྱས་ཡོད་པ་མ་ཟད། རྟོན་གྲུབ་རྒྱལ་དང་འདྲ་བར་དགོ་ཚེས་ཡང་
བོད་ཀྱི་རིག་པའི་དཔའ་བོ་ཡ་མཚར་བ་ཞིག་ཡིན་པར་སྐྱབ་ཡོད། །འདིའི་སྐོར་
གཞན་དུ་ཉུ་འོས། ། འདྲོར་ན་དགོ་ཚེས་ཡང་མཁས་བ་གཞན་དང་མི་འདྲ་བའི་
དམིགས་གསལ་གྱི་བྱད་ཚེས་ཅི་ཡང་མེད་པར། རྟོན་གྱི་སྟོན་གྱི་བོད་ཀྱི་མཁས་བ་
ཞིག་ཡིན་པ་དེ་རེད། ཁོང་དམིགས་གསལ་ཅན་དུ་སྐྱབ་པ་ནི། གཞན་དུ་སྐྱོང་ཡོད་པ་
བཞིན། དགོ་ལྷགས་པ་ལ་མི་དགོས་བའི་རྟིང་བ་སྐོར་ཅིག་དང། བོད་ཀྱི་རྟིང་གཏོར་
བ་ཁག་ཅིག། དེ་བཞིན་སྟོན་གྱི་བཀའ་ཤག་སོགས་ལ་སྤང་མཁན་ཁ་ཤས་ཀྱིས་
གསར་དུ་བཟོས་བ་ཞིག་རེད།

མཐའ་སྟོན་ནི།

༼༡༽དང་རབས་བོད་ཀྱི་ཚུམ་རིགས་ཟེར་བ་འདི་དོན་གྲུབ་རྒྱལ་ལས་མགོ་
བརྒྱུམས་ཞིང་། རིག་གནས་གསར་བརྗེའི་ཆེན་མོའི་རྗེས་སུ་བྱུང་བ་ཡིན་ཕྱིར། ཆོག་
གི་སྒྲེབ་སྦྱོར་སྒྲིག་ཚུལ་དང་། ཚུམ་གྱི་སྒྲིག་སྤངས། མངོས་པའི་ཉམས་གཏོང་ཚུལ།
ལུས་ངག་ཡིད་གསུམ་གྱི་རྣམ་འགྱུར་ཐམས་ཅད་ལ་མ་དུ་ཅི་ནའི་ཡུལ་གྱི་ཤར་མ་
ལྷགས་པ་ཞིག་དུ་ལམ་མེད་ཅིང་། ལྷག་པར་དུ་རིག་གནས་གསར་བརྗེ་ཆེན་མོ་ཞེས་
བའི་དུས་འགྱུར་ཆེན་མོ་དེ་ཡིས་ཤར་མ་ལྷགས་པ་ཞིག་གཏན་ནས་མི་འདུག་པས།
དོན་གྱིས་བོད་ཀྱི་ཚུམ་རིགས་ཟེར་བ་འདི་བོད་རང་གི་ཚུམ་ཞིག་གཏན་ནས་མ་ཡིན་
པར། དུས་ཁྱད་པར་ཅན་གྱི་ནང་། མི་ཁྱད་པར་ཅན་འགའ་ཞིག་གིས་སྤྱི་དགའ་གི་
ལས་ཁུངས་དང་། དང་རབས་ཀྱི་འཕུལ་ཆས། ཟུ་ཚུགས་ཆེན་པོས་སྒྲོ་ནས་བོད་ཡིག་
དུ་སྒྲེལ་བ་ཞིག་རེད།

༼༢༽དེ་བཞིན་དང་རབས་བོད་ཀྱི་ཚུམ་རིགས་ཟེར་བ་འདི། སློབ་གྲྲི་ཉལ་ཁང་།
ལས་ཁུངས་ནང་ནས་ཕྱིར་ཐོན་པ་ཡིན་ཕྱིར། ཚུམ་དྲི་བྲོ་བའི་བོད་ཀྱི་འབྲོག་པ་དང་།
ཞིང་བ་སོགས་ཀྱི་མཆོན་པའི་བོད་ཀྱི་མི་མང་ལ་འབྲེལ་བ་ཅི་ཡང་མེད།

༼༣༽དང་རབས་བོད་ཀྱི་ཚུམ་རིགས་ཀྱི་རྗེས་སུ་འཇུག་པ་དག་ནི། ཕ་བའི་ཆ་ནས་
རྟིང་གཏོར་གྱི་གསར་བརྗེ་བ་དག་ཡིན་ཞིང་། ཁོ་ཆོའི་བོད་མི་ཡོངས་དང་མི་འདྲ་
བར། བོད་ཀྱི་སྒྲོན་སྒྲོལ་གྱི་རིག་གཞུང་དང་། རང་མོས་ཀྱི་སྒྲིག་འཇུགས་༼དགོན་
པ༽། སྒྲོན་གྱི་སྦྱོང་བཟང་༼མི་དགེ་བ་བརྒྱ་སོགས༽ ཕ་བའི་ཆ་ནས་ཡིད་ཆེས་དང་།
དད་པ་མེད་པར་མ་ཟད། གང་ལ་ཡིད་ཆེས་མེད་ཅིང་། མི་ཐེ་ཆོམ་ཅན། འཇིག་རྟེན་
ནི་ཐེ་ཆོམ་གྱི་སྒྲོན་ནས་བཟླ་མཁན། མི་གཤིས་བཅོས་མའི་རང་བཞིན་ཅན་དག་ཡིན།

༼༤༽ཆེས་འཇིགས་སུ་རུང་བ་ནི། བོད་ཀྱི་ཚུམ་རིགས་ལ་རྗེས་སུ་འཇུག་པ་དག་ལ།
རིགས་པ་དང་། གཏན་ཆོགས་མེད་ཅིང་། སློབ་གྲྲི་ནང་གི་རང་གཤིས་སྟེ། ཅི་མི་
སྒྲུམ་པར་སྐྱད་ཆེན་པོ་དག་སྒྲིག་མཁན་གྱི་རང་གཤིས་དེ།

ཁོ་ཆོའི་ཚུམ་ཆང་མའི་ནང་ཁྱད་ཆོས་གསལ་བོ་ཡོད།

ཁྱེད་ཀྱི་ཚུམ་རིགས་ཞིབ་འཇུག་པ་དག་གིས་དོན་གྲུབ་རྒྱལ་དང་། ཞེན་སྤང་
སྤོངས་ཀྱི་སྒྲོབ་གསེའི་རྒྱལ་ཐོངས་དང་། བྱད་པར་རིག་གནས་གསར་བརྒྱུད་ཆེན་
པོའི་ལྟ་གྲུབ། ཆོག་སྒྱུར།

སེམས་ཀྱི་འབྱེད་སྤངས་སྤོངས་ལ་ཞིབ་དཔྱད་མ་བྱས་བས་ཁོ་ཆོའི་ཞིབ་འཇུག་དེ་
ཆ་མ་ཚང་བ་དང་། ཕྱོགས་རེ་བ་ཞིག་རེད།

མཐའ་མའི་སྐད་ཆ་ལྟ་བུལ། རྟོང་གཏོར་གྱི་ལྟ་བ་འདི་ནི་རིག་གནས་གསར་
བརྒྱུད་ལྟ་བ་ཡིན་ཞིང་། དེ་ནི་ཕྱི་རིག་གནས་སྟེ། དགོན་པ་དང་། ལྷ་སྐྱ། དེ་བཞིན་
དཔེ་དབ་སྤོངས་བཅོམ་ཚར་པའི་རྒྱུ་སྟེ། མི་རྒྱལ་གྱི་སེམས་ཁོང་གི་རིག་གནས་
ཀྱི་འདུ་ཤེས་ཙམ་ཡོད་པ་དེ་བཅོམ་ཆེད་དུ་བསམ་བཞིན་དུ་སྟེལ་བ་ཞིག་ཡིན། དེ་
བས་ད་ལྟ་རྟོང་གཏོར་གྱི་ལྟ་བ་འདི་དམངས་གཙོ་དང་། ཚན་རིག་ ཡར་རྒྱས་སྤོངས་
ལ་འབྲེལ་བ་ཅི་ཡང་མེད་པར་བོད་མི་རིགས་དང་། ཤེས་རིག་འདི་བཞིན་དགོས་མིན་
གྱི་གནད་དོན་དེ་ཡིན། གསར་བརྒྱུད་ཀྱི་ཕྱི་རིག་གནས་ཐམས་ཅད་
བཅོམ་ཚར་པ་རེད། ད་ལྟ་ལྷག་ལུས་སུ་ཡོད་པ་ནི། རང་གི་བོད་ཀྱི་རིག་གནས་དང་།
འདུ་ཤེས་འཛིན་སྤངས་དེ་རེད། ད་ལྟ་ཁྱེད་ཆོས་བོད་མི་མང་གི་རང་གི་འདུ་ཤེས་
འཛིན་སྤངས་སྤོངས་ལ་མེད་པ་ཅི་ཡང་བཅོམ་བསམ་པ་ནི། བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་དང་། ཤེས་རིག་
བོད་མི་མང་ལ་འགན་མ་འཁུར་བ་ཞིག་དང་། དོན་གྱི་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་ནག་ཉེས་མཁན་
དག་དག་རེད། དེ་བས་ཁྱེད་ཅག་ལ་ལོ་རྒྱུས་སྤོངས་མང་པོ་རིང་དུ་བརྒྱུད་ཡོང་བའི་
རང་གི་འདུ་ཤེས་དེ་ཙམ་ཞིག་ལྷག་ལུས་སུ་འཛིན་པར་བྱ་ཞེས་མིག་རྒྱ་དང་བཅས་
བོད་ཀྱི་གསར་བརྒྱུད་ཀྱི་ལྟ་བ་ལ་ལྟ་བ་ཡིན།

ཟུར་ལྟ།

ཕྱན་གྱིས་བྲིས་བའི་བསྟན་བཅོས་འདི་བཞིན། དྲ་རྒྱ་གཞན་དུ་འགོད་པ་དང་། པར་
སྟར་བྱེད་པ། ཡང་ན་ཡིག་བསྐྱར་བྱེད་པ་སྤོངས་ཀྱི་ཐོབ་ཐང་། བརྒྱུད་བྱེད་ཆོད་
བྱེད་ལ་མ་གཞིར་པའི་འོག་ནས་དགག་རྒྱ་སྤོངས་ཅི་ཡང་མེད།

རང་གི་དམིགས་དོན་ནི་རིགས་པ་དང་གཏན་ཚིགས་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་སྐད་
 ཆ་ཞིག་གི་མགོ་སྤྱོད་བའི་ཆེད་དུ་བྲིས་བཡིན། བཅོམ་བྱ་དང་ཅོམ་བྱེད་གང་གི་ཐད་
 རྣམ་མི་ཁག་གཅིག་གིས་རྣ་ལམ་དུ་མི་འགོ་བ་དང་། ཐལ་ཆེ་བ་འགའ་ཡོད་སྲིད་
 མོད། ཞིབ་དུ་བསམ་ན་གང་གིས་ཐད་རྣམ་ཀྱང་བོད་ཀྱི་ཤེས་རིག་ཡོངས་ཅོགས་རྩ་
 གཏོར་གཏོར་དགོས་ཟེར་བ་ལས་འཇམ་པོར་ཡོད། རྩོམ་ཐུང་འདི་ལའང་དགོ་ཆོས་
 སྐོར་གྱི་རྩོད་རྟོག་ལྟར། ངའི་མགོ་ལ་ས་རྩོད་དང་། རྩ་རྩོད། དོན་མེད་སྒྲོ་བཏགས་ཀྱི་
 གཏམ་རྒྱུད་མང་པོ་ཡོང་རྒྱུ་ཡིན་པའང་ཐེ་ཚོམ་མེད། ཡིན་ནའང་རྩོམ་འདིའི་དོན་
 གནད་ལ་ལུང་རིགས་གང་གི་ཐད་རྣམ་ལན་ཐོག་འདྲ་བ་ཞིག་ཡོང་བའི་རེ་བ་མེད།
 རྒྱ་མཚན་ཅི་ཡིན་ཞེ་ན། གོང་དུ་མང་པོ་བཤད་ཡོད་པ་བཞིན། བོད་ཀྱི་གསར་བཅེ་
 བ་དག་ལ་རིགས་པ་མེད། གཏན་ཚིགས་མེད། ཡོད་པ་ནི་རིག་གསར་ལྟར་སྐད་
 འབོད་དཀ་པོ་བྱ་རྒྱུ་དེ་རེད། དེ་བས་མང་པོ་ཞིག་གིས་མ་གོ་ཁུལ་ལམ། མ་ཤེས་ཁུལ་
 བྱེད་རྣམས་སྔོན་པའང་ཡོང་བའང་སྔོན་དཔག་ཡོད། སྤྱིར་བཏང་རྩིང་གཏོར་གྱི་ལྟ་བ་
 འདི་ད་ལྟ་རིག་པའི་གནས་ཞིག་ལ་བརྩིས་ཏེ། རྩ་རྩོད་མང་པོར་འཕྲོ་བརྒྱག་གིས་
 ལན་འདེབས་སོགས་བྱ་དགོས་བའི་དུས་མི་འདྲ་བ་ཞིག་སྤེབས་པ་མཚོན་ཡོད།

དཔེ་དེབ་རྣམས་ཀྱི་ཐོ་བཀོད་པ།

༡༽ མོའི་ཅེ་དུང་གི་གཅེས་བསྐྱུས། དང་པོ། གཉིས་བ། གསུམ། བཞི་བ། ༡༩༦༧།
 པེ་ཅིན། མི་རིགས་དཔེ་སྐྱུན་ཁང།

༢༽ དོན་གྲུབ་རྒྱལ་གྱི་གསུང་འབུམ། བོད་ཆ་ཆང་། ༡༩༩༧། པེ་ཅིན་མི་རིགས་
 དཔེ་སྐྱུན་ཁང།

༣༽ དཔྱེད་ཤེས་རྒྱུང་འབོད། ཞོགས་དུང་གིས་བརྩམས། ༢༠༠༤། ལན་གྱིག། ཀན་
 སུའུ་མི་རིགས་དཔེ་སྐྱུན་ཁང།

༤༽ རང་གོལ་ཞིབ་འཇུག། ཆོས་སྤྱོད་གིས་བརྩམས། ༢༠༠༦། ལན་གྱིག། ཀན་
 སུའུ་མི་རིགས་དཔེ་སྐྱུན་ཁང།

ཏྲུའུ་པད་མ་འབུམ། ༡༩༩༩. མི་རབས་གསར་པའི་སྤྱི་ཁམས་ཀྱི་འཕར་ལྗོངས་།

སྤྱི་ཁམས་གསར་པའི་སྤྱི་ཁམས་ཀྱི་འཕར་ལྗོངས་།

་༢༠༠༠ དྲན་ཐོ་སྤྱི་ཁམས་ཀྱི་འཕར་ལྗོངས་།

་༢༠༠༡ དྲན་ཐོ་འཕར་ལྗོངས་།